

VERSLAG
DER
BOEKBEOORDEELING
OVER 1917

DOOR DE
COMMISSIËN VAN „JACHIN”
ONDER REDACTIE VAN
J. P. TAZELAAR

E. J. BOSCH JBZN. — NIJVERDAL 1917.

Prijs 10 cent.

Franco per post 15 cent.

L. S.

Het Bestuur van „Jachin” brengt in herinnering, dat de Toelichting op den Rooster met het einde dezes jaars ophoudt te verschijnen, wyl het Handboek, dat weldra in twee kloeke deelen het licht zal zien, krachtens het besluit der Algemeene Vergadering als vaste of permanente Toelichting zal worden aangemerkt.

In den Rooster, dien het Bestuur voor elk jaar nieuw wenscht te doen samenstellen, zullen de noodige aanwijzingen worden opgenomen, opdat de onderwijzers weten mogen, welk deel van het Handboek zij als toelichting voor een^e bepaald onderwerp hebben te raadplegen.

Het Bestuur acht zich verplicht, aan deze mededeelingen den raad toe te voegen, dat allen, die nog niet besloten tot aanschaffing van het Handboek, dit alsnog ten spoedigste doen. Uit het voorgaande is toch duidelijk, dat het Handboek *de onmisbare toelichting* zal zijn op „Jachin's Rooster”. De prijs is nu f 6.—, verhoogd met f 1.25 voor een exemplaar, dat men in twee banden wenscht te ontvangen. Bestellingen richt men aan den Heer

A. VERLEUR,

WAKKERSTRAAT 51, WATERGRAAFSMEER.

Met de bekende gevoelens heilwenschend,

Namens het Bestuur van „Jachin”

P. ORANJE, *1e Secr.*

AMSTERDAM, Eikenweg 4,

8 Nov. 1917.

VERSLAG
DER
BOEKBEOORDEELING

OVER 1917

DOOR DE

COMMISSIËN VAN „JACHIN”

ONDER REDACTIE VAN

J. P. TAZELAAR

E. J. BOSCH JBZN. — NIJVERDAL 1917.

Leden der Commissiën voor de Boekbeoordeeling.

a. De leden van het Hoofdbestuur :

PROF. DR. F. W. GROSHEIDE te *Amsterdam*, Voorzitter.
D. MULDER te *Zierikzee*, 2e Voorzitter.
P. ORANJE te *Amsterdam*, 1e Secretaris.
DS. J. P. TAZELAAR te *Weesp*, 2e Secretaris.
P. KOSTER te *Valthermond*, Penningmeester.
DS. J. N. LINDEBOOM te *Zeist*.
A. VERLEUR te *Watergraafsmeer*.

b. De H.H. Predikanten :

DS. J. DOUMA te *'s-Gravenhage*.
DS. A. DE GEUS te *Lemmer*.
DS. A. DEN HARTOCH te *Apeldoorn*.
DS. E. C. B. VAN HERWERDEN te *Rhoon*.
DS. C. LINDEBOOM te *Amsterdam*.
DS. D. POL te *Boskoop*.
DS. G. RENTING te *Winterswijk*.
DS. W. SIEDERS te *Vlaardingen*.
DS. J. A. TAZELAAR te *Haarlemmermeer*.
DR. B. WIELENGA te *Amsterdam*.
DS. G. WIELENGA te *Rotterdam*.

c. De H.H. Onderwijzers :

A. BOOT, Hoofd eener school te *Groningen*.
J. BUIKEMA, Onderwijzer m. H. A. te *Hoogeveen*.
J. A. DELHAAS, Hoofd eener school te *Groningen*.
A. JONKMAN, Hoofd eener school te *Amsterdam*.
J. SCHAAP Hz., Directeur eener kweekschool te *Leiden*.
C. STAAL Pz., Hoofd eener school te *Tiel*.
J. STAAL Pz., Hoofd eener school te *Aalten*.
J. A. G. DE WAAL, Hoofd eener School te *Kampen*.
D. VAN WIJCK te *Apeldoorn*.
J. C. WIRTZ Cz., Districts-Schoolopziener te *Groningen*.

Elke commissie bestaat uit 3 personen.

Ieder lid der Commissie ontvangt een exemplaar van de ter beoordeeling ingezonden boekjes, en zendt zijn recensie op het daartoe verstrekte formulier bij den 2den Secretaris in, die daaruit het Verslag der Boekbeoordeeling opstelt.

Een boekje wordt goed- of afgekeurd, al naar gelang er twee of drie stemmen voor of tegen zijn.

De beteekenis van het Eeuwgetij der Hervorming voor de Kinderlitteratuur.

Onze Christelijke Uitgevers hebben met het oog op het Kerstfeest hun Zondagsschooluitgaven weer aan de markt gebracht. Ofschoon er op alle gebied schaarschte en groote duurte is, in het stuk der kinderlectuur is dat niet het geval. In denzelfden overvloed en met de bekende gunstige voorwaarden worden de boekjes ook nu weder aangeboden. Terwijl de druk en de jammer van den oorlog niet het minst de kinderwereld treft, is er in zake de lectuur voor de jeugd geen krimp, maar overvloed. Nog meer dan andere jaren het geval was, werd thans ingezonden.

Dit feit wekt te meer de verwondering op, omdat met name de Boekhandel in dezen tijd door groote bezwaren gedrukt wordt.

„Een moeilijkheid, waarmede thans de uitgevers te kampen hebben, is de enorme stijging der papierprijzen. Men moet thans voor papier een prijs betalen, die 100 % à 200 % meer bedraagt dan vóór den oorlog. Wanneer men daarbij rekent, dat de drukkersprijzen en de prijzen voor bindwerk eveneens zeer aanzienlijk zijn gestegen, dan kan men nagaan, hoezeer het uitgeversbedrijf door dezen oorlog belemmerd wordt.”

Hoezeer het artikel kinderlitteratuur in den laatsten tijd steeds meer aan de orde kwam, blijkt uit het feit, dat het Sint-Nicolaasfeest in 1914, pas na het uitbreken van den oorlog, in het teeken van algemeene spaarzaamheid stond. Er werd (zij het dan ook minder en goedkooper dan vroeger), bijna alleen jeugd-lectuur verkocht, terwijl naar letterkundige uitgaven voor volwassenen toen weinig gevraagd werd.¹⁾

De Heeren G. F. CALLENBACH te *Nijkerk*, J. M. BREDÉE te *Rotterdam*, H. TEN BRINK te *Arnhem*, W. KIRCHNER te *Amsterdam*, F. P. D'HUY te *Middelburg* en E. J. BOSCH JBZN. te *Nijverdal* boden hun nieuwe uitgaven welwillend voor ons Verslag aan. Het totaal-cijfer der ingezonden boekjes loopt tot 84. Moesten daarvan verscheidene worden terzijde gelegd, daartegenover staat, dat wij vele boekjes van harte en onvoorwaardelijk konden aanbevelen.

¹⁾ Het letterkundig Jaarboek 1916—'17, uit het artikel van D. Smit: *Het Boek en de Oorlog*, IX en XVIII.

De schaal der nieuwe uitgaven neigt nog altijd over naar het fantasieverhaal.

In het Verslag van het vorige jaar werd door ons de wensch uitgesproken, dat de herdenking van de Kerkhervorming ons, wat betreft de historische boeken voor de jeugd, in betere conditie zou brengen. Ten deele is deze wensch vervuld.

Zowel in Nijkerk als in Rotterdam verscheen een drietal werkjes op de Hervorming betrekking hebbende. En in de keuze dezer lectuur is door de Uitgevers inderdaad oordeelkundig gehandeld. Een der boekjes geeft de levensgeschiedenis van den hervormer, terwijl de andere een enkele episode uit Luthers leven beschrijven. Uitnemend.

Toch is de uitgesproken wensch slechts ten deele vervuld. Wij hadden méér historische boeken verwacht. Niet alleen het leven van Luther, ook dat van Melancthon en van Zwingli bieden schoone stof, die als gegeven voor een goed kinderboek kan dienen. De kerk des Heeren heeft in den loop der eeuwen telkens zich reformeerend doen gelden. Niet alleen de 16de eeuw, ook de 19de is, zij het ook op kleiner schaal, een eeuw van Reformatie geweest. De dagen der Afscheiding en der Doleantie hebben een weerklank doen hooren op de heldendaden der groote Hervormers. Ook wat in 1834 en in 1886 in ons land heeft plaats gehad, biedt zeer uitnemende stof voor goede kinderlectuur. Wij zagen er reeds lang begeerig naar uit. Maar nog altijd tevergeefs. Moge D.V. in dit opzicht een volgend jaar ons eens een verrassing bereiden!

Ook ditmaal is de fantasie-vertelling veel te rijk, en het historische genre veel te zwak vertegenwoordigd.

Waarom toch zoo overvloedig ethische factoren, allerlei deugden of ondeugden, zelfs verschillende buitensporigheden uit het kinderleven behandeld? En waarom niet méér het oog gericht op het wijde veld der historie? Het grootste deel der kinderboekjes is ook nu weer ontspanningslectuur. Wij kunnen ons leedwezen daarover niet verhalen. Dat dit genre er is, heeft ongetwijfeld groote beteekenis. Maar wij moeten niet alleen het geweten willen bewerken, allereerst hebben wij ons te richten tot het hart der kinderen. De beste boeken zijn die, welke bij de jeugd hoofd en hart weten te verrijken. En dat kan niet naar behooren geschieden door de fantasie-vertellingen, maar wèl door goede historische verhalen.

Indien onze schrijvers hun talent meer beproefden op de historische stof, zouden wij zeker niet zoo veel boekjes krijgen, die het bleeke stempel der onbeduidendheid op elke bladzij vertoonen; dan zou ook niet hetzelfde thema zoo eindeloos herhaald worden.

Het lezen van al die fantasie-vertellingen heeft op de jeugd een zeer nadeeligen invloed. Het leidt ze in een denkbeeldige wereld van brave-

Hendrik-achtige kinderen en onnatuurlijk vrome knapen en meisjes, die in lijnrechten strijd is met de werkelijkheid. De novellistische verhalen doen hun den smaak verliezen voor de poëzie van het gewone en alledaagsche.

Zeer schoon heeft Ds. A. BRÜMMELKAMP op een vergadering van het Christelijk Letterkundig Verbond gezegd: „Het uitsluitend lezen van verdichte verhalen maakt de jeugd onvatbaar voor den rijken inhoud van onzen Bijbel, die *de* geschiedenis, *de* psychologie, die *het* menschelijk leven geeft. Vooral in de laatste weken heeft die stortvloed van *kerst*-verhalen, die vaak hoog komen uitsteken boven *het* kerstverhaal, dat er dan ook als onder begraven raakt, ons in dat opzicht verontrust.”¹⁾

Wij citeeren dit woord van den heer BRÜMMELKAMP, om er bij onze Uitgevers met kracht op aan te dringen, toch aan degelijke historische verhalen de voorkeur te geven.

De herdenking der Kerkhervorming, die onder ons op velerlei manier heeft plaats gehad, kan ook in het stuk der kinderlectuur ons uitnemende lessen bieden.

De vloed van kinderboekjes, die van jaar tot jaar milder stroomt, brengt ons de uitspraak van LUTHER in de herinnering:

„Mijn raad is echter niet, om zonder onderscheid alle mogelijke boeken bijeen te brengen en aan niets anders te denken, dan om er zoo vele als mogelijk op een hoop te brengen. *Ik wenschte een keuze te doen*, zoodat men niet noodig heeft, alle juridische en theologische commentaren en alle spitsvondigheden van filosofen en monniken te verzamelen. Ja, ik zou zulk een mest geheel willen uitwerpen en mijne boekerij met *degelijke boeken* vullen en *daarbij geleerde menschen om raad vragen.*”²⁾ Men zal het in ons kunnen verdragen, dat wij in deze woorden een aanbeveling beluisteren van Jachin's boekbeoordeeling.

Luther is niet alleen geweest een man van het woord, maar ook een man van de pen. Een groot deel van zijn invloed heeft hij te danken gehad aan zijn geschriften, die verder kwamen dan zijn stem reiken kon. Wij vinden het dan ook opmerkelijk dat hij, toen de satan tijdens zijn verblijf op den Wartburg hem kwelde, juist zijn *inktkoker* den gehaten binnendringer naar het hoofd wierp. Want Luthers pen is een machtig wapen geweest in den Hervormingsstrijd.

Ook de kinderlectuur is een geducht wapen tegen den vijand van het Godsrijk. Keurige en fleurige boekjes komen in gezinnen, waar geen predikant, en zelfs geen onderwijzer toegang weet te verkrijgen. Zij wor-

¹⁾ „Bloesem en Vrucht” 5de Jaargang No. 4, bladz. 254.

²⁾ Levende Woorden van Doctor Maarten Luther, verzameld door Fritz Bredow, bewerkt door J. P. G. Westhoff. Bladz. 172.

den er met vreugde ontvangen en vinden er onder ouden en jongen meestal gretige lezers.

Als in die lectuur nu zulk een voortreffelijk middel is gelegen voor den arbeid der Evangelisatie, dan is het dringende eisch, dat onze auteurs met heiligen ernst zich tot hun schoone taak toerusten.

Een auteur voor kinderen moet het kind en de kinderwereld door en door kennen, anders kan hij geen kinderschrijver wezen.

Toen Luther den Bijbel vertaalde — het groote werk van zijn leven — heeft hij de „rijke Luthertaal” uit de levende volkstaal bijeenvergaaard. Om deze te leeren kennen, bezocht hij de werkplaatsen der ambachtslieden. Opdat hij in het Duitsch de bloedige offers van den Mozaïschen dienst juist zou kunnen beschrijven, liet hij door een vleeschhouwer de inwendige deelen van het slachtvee zich voorleggen, met opnoeming van de in zwang zijnde benamingen.

„Ik heb mij, zoo verklaart hij, „bij het vertalen bevlitigd, zuiver en helder Duitsch te geven. Aan de letter van het Latijn moet men niet vragen, hoe men Duitsch heeft te spreken, maar de moeder in huis, de kinderen op straat, den gemeenen man op de markt moet men beluisteren, hun op den mond zien, hoe zij spreken en daarnaar vertalen; dan verstaan zij het en merken, dat men Duitsch met hen spreekt.”¹⁾

Zoo moeten ook onze auteurs van kinderlectuur studie maken van het kind, van het kinderleven en van de kinderwereld. Indien dat ernstig geschiedt, zullen wij bevrijd worden van wat ons nu menigmaal toeschijnt, aangenomen werk te zijn, dat verricht wordt, wijl men gewoon is een of twee boekjes te leveren, die echter zonder de noodige „inspiratie” uit de pen, doch niet uit het hart vloeien.

Studie van het kind en van de kinderwereld is noodig. „Want het kinderleven is een leven vol groote en kleine mysteriën voor wie het met belangstelling gadeslaat.” En deze studie is des te meer eisch, nu in de laatste twee of drie decenniën is ontstaan: „Een nieuwe wetenschap, de moderne kinderstudie”, welke „tracht langs velerlei wegen van velerlei onderzoeksterrein materiaal te verzamelen tot het verkrijgen van een juister inzicht in den geestelijken groei van het kind. En al heeft deze nieuwe wetenschap nog maar de eerste beginselen bearbeid, „toch hebben ook de onderzoekingen en proefnemingen over aanleg en intelligentie in latere levensperioden, over opmerkzaamheid en hersenvermoeienis, speelinstinct en fantasie, ontwikkeling der kindertaal en betrouwbaarheid van kinderlijke getuigenissen reeds veel aan het licht gebracht ten bate

¹⁾ Zie: Luthers Bijbelvertaling door J. G. D. Martens. Stemmen voor Waarheid en Vrede, 20ste Jaarg. Bladz. 426 en 439.

van kinderstudie en opvoeding, dat vroeger in het geheel niet of slechts sporadisch en vluchtig sommiger aandacht vermocht te wekken".¹⁾

Neen, een kinderschrijver van den echten stempel zal niet voldaan zijn met een ideetje, waarover hij al fantaseerende eenige bladzijden (soms zelfs heel wat pagina's) vult. Hij zal het object, in casu het kind en het kinderleven, steeds nauwkeurig trachten waar te nemen, de trillingen der kinderziel naspeuren, en daarbij gebruik maken van het al rijker wordend materiaal, dat hem wordt geboden, om dan een fragment ervan, na zuivere waarneming, scherp te ontleden, en treffend uit te beelden. Voorwaar geen kleine zaak. Volstrekt althans niet het werk van den eersten den besten scribent.

Ten aanzien van ons telkens pleiten voor historische boeken, kunnen wij ons beroepen ook op het gezag van Luther. De vraag welke boeken moesten worden gelezen beantwoordt hij aldus :

„Bovenal echter kronieken en historieën, om 't even in welke taal. Want deze zijn buitengewoon nuttig, om den loop der wereld te leeren kennen en te regeeren en Gods wonderen en werken te zien. Omdat dan nu God er zoo genadig in heeft voorzien, zoowel met geleerde menschen als met boeken, is het tijd, dat wij oogsten en het beste bijeenbrengen, wat wij kunnen en schatten vergaren, opdat wij iets van deze gulden jaren voor de toekomst behouden en niet dezen rijken oogst verzuimen. Want het is te vreezen en begint reeds nu weder, dat men steeds nieuwe en andere boeken maakt, zoodat het ten laatste zoover komt, dat door des duivels werk de goede boeken, die thans gedrukt zijn, weder onderdrukt worden en de ellendige heillooze boeken over dwaze en onnutte dingen insluipen en alle hoeken vullen. Want dat is zeker des duivels werk, dat men zich weder met allerlei mest van sofisten belasten en plagen moet als voorheen, en altijd leeren, maar nooit tot grondige kennis komt." ²⁾

Hierbij had de hervormer, wij stemmen het toe, het oog op het vormen van bibliotheken. Maar, wie de geschiedenis kent, weet dat de groote Reformator een kindervriend bij uitnemendheid was. Dezelfde man, wiens donderend woord weerklonk, dat het nadreunde geheel Europa door, verhaalde met vriendelijk gelaat aan zijn kinderen allerlei schoone vertellingen, of speelde voor hen een lied op de fluit of de gitaar. Al de geweldige vraagstukken van zijn tijd bezwaarden hem, en toch vermaakte hij zich in huis met zijn kleinen; hij schommelde ze al zingende op de knieën, of vervaardigde allerlei speelgoed voor hen. Het woord

¹⁾ Het kind in de litteratuur, door F. J. van der Molen. Inleiding, pag. 3.

²⁾ Levende Woorden van Doctor Maarten Luther, bladz. 172 en 173.

van Madame De Stael wordt hier vervuld: „Wie niet met de kinderen spelen kan, kan ze ook niet recht onderwijzen”.

Hoezeer ook de kinderwereld hem steeds voor den geest stond, bewijst zijn arbeid tot verbetering van het onderwijs. Wonderbare tegenstelling, dat de man, die het met den Paus en den Keizer, met de grooten en machtigen der wereld te doen had, zoo vervuld is geweest ook met het leven der kinderen. Toen hij eens op reis was, schreef hij een brief aan zijn vierjarig zoontje Hans. En 't is een lust, dat briefje te lezen. Er ligt zelfs een kinderlijke trek in al Luthers zeer omvangrijken persarbeid, die niet alleen in zijn beeldrijke taal, maar ook in zijn liefde voor de beeldende kunsten tot uiting komt. In de voorrede van zijn Gebedsboekje, dat met 49 houtsneden is versierd, schrijft hij: „Zulke boeken moeten in de handen van alle christenen zijn, inzonderheid van de kinderen en eenvoudigen, die door beeld en gelijkenis het best bewogen worden”. „Gaarne maakte hij dan ook van de religieuze kunst der Cranachs en anderen in houtsnede of gravure gebruik tot illustratie van zijn Bijbel, Gezangboek en Catechismus, en tot verluchting van haast al zijn werken.”¹⁾

Wij verblijden er ons dan ook in, dat de Uitgevers ernstige zorg besteden aan de illustratie der kinderlectuur. Dit jaar komen zelfs ook in de kleinere boekjes illustraties voor: als aquarelletjes, zoo fijn en zoo kleurig. Door beeld en gelijkenis, wij hoorden het Luther zeggen, worden de kinderen het best bewogen.

Doch ook nog op een andere zaak hebben wij te wijzen. Telkenjare moest de klacht ons van het hart, dat de Christelijke geest der boekjes zoo vaag en oppervlakkig is. Van zonde en genade wordt dikwijls niet gesproken. Wel zedekunde is er in, maar geen Evangelie. „De Christelijke kinderlectuur,” zoo heeft een onzer beste kinderschrijfsters gezegd — wij bedoelen Mej. J. L. F. DE LIEFDE — „de Christelijke kinderlectuur moet, krachtens haar oorzaak van ontstaan, evangelieprediking zijn.” Dit is een woord naar ons hart. Maar dan moet het ook zijn het Evangelie, dat door God ons in Zijn Woord wordt geopenbaard en geen verwatering en verflauwing naar menschelijk goedvinden.

Evenmin als een kinderschrijver in het boetseeren van het leven willekeurig mag zijn, evenmin, ja nog veel minder, mag hij ten opzichte van de waarheid Gods willekeurig en eigendunkelijk handelen, door die te ontzielen en het hart en de kern ervan weg te doezelen.

Luther wilde ten aanzien van het Woord Gods, voor de leer en het geloof van zijn tegenstanders geen handbreed wijken, „al zouden ook

¹⁾ Zie het Hervormingsnummer van „De Schatkamer”, No. 10. Elfde Jaargang. Bladz. 168.

hemel en aarde er door uit hun voegen raken", „want", zoo zegt hij in een zijner preeken, „want het Woord is niet het mijne; zoo ook is de Doop niet de mijne, evenmin als het Avondmaal het mijne is. God heeft zich dat voorbehouden en gezegd: leer gij zoo! Daar kan ik niet overheen — daarom moet uw wil wijken".

Indien er één prediking is, die van de herdenking der Kerkhervorming ons met nadruk behoort toe te spreken, dan moet het zijn het getuigenis, dat in het protest van 15 April te Spiers tegen het besluit des Keizers gericht werd, n.l.: dat het Woord Gods „is de eenige waarheid; het veilige richtsnoer voor alle leer en alle leven, dat nooit kan falen of bedriegen. „Wie op dezen grondslag bouwt", — zoo heet het verder — „zal stand kunnen houden tegen alle machten der hel, terwijl alle mensche-lijke vondsten, welke men daartegenover stelt, voor het aangezichte Gods zullen vallen." ¹⁾

De objectieve waarheid Gods, door de menschen verdonkerd, heeft de Hervorming weer in helder daglicht gesteld. En tegelijk ook den zegenrijken invloed dier waarheid voor den mensch. Alvorens de goddelijke waarheden uit te dragen, hebben de Hervormers haar heiligende kracht zelf aan hun ziel ervaren. Wat zij vóór en boven alles zochten, was de vrede der ziel met God, de bevrijding van de schuld der zonde en het leven in zijn gemeenschap.

Hoe word ik met God verzoend? dat was de brandende levensvraag der Reformatoren. In de behoefte van het zondaarshart aan genade en vrede ligt het uitgangspunt der Hervorming.

„En de ontruste consciëntie vond eerst troost, toen haar uit Gods Woord tegenklonk het heil van verzoening door Christus' offerande alleen, van welke waarheid de keerzijde is het eeuwig verderf voor wie Jezus Christus niet als zijn Verlosser, zijn Borg, hier kennen leert." ²⁾

Steeds dringt Jachin in het verslag der Boekbeoordeeling er op aan, dat deze centrale gedachte der Heilige Schrift in de Christelijke lectuur voor de jeugd een hoofdzaak moet zijn. In vele boekjes wordt met geen enkel woord daarover gesproken. Niettegenstaande er overvloedige aanleiding toe bestond. In andere werkjes komt Christus meer voor als voorbeeld van het goede, dan als schuldovernemende Borg. De tendenz van menig verhaal is ook nu: „Als wij ons aan Jezus houden, worden wij deugdzaam en komen wij in den hemel". Zelfs is het een vrijwel doorgaand verschijnsel in de boekjes ook dit jaar verschenen, dat meer de nadruk gelegd wordt op de heiligende, dan op de verzoenende kracht van het Kerstevangelie. De hervorming toont ons echter, dat het

¹⁾ Het Eeuwgetij der Hervorming, door Mr. P. D. P. Fabius, Bladz. 35.

²⁾ Mr. D. P. D. Fabius t. a. p. Blz. 44.

„gerechtvaardigd door het bloed” moet vooropgaan, en dat eerst daarna tot zijn recht kan komen het „geheiligd door den Geest van Christus.” En op het „door den Geest van Christus” moet dan alle nadruk vallen.

Zeker, door strijd en gebed kan de overwinning worden behaald op karaktergebreken; doch niet in eigen kracht, maar alleen in de kracht des Geestes. Het is een telkens uitgesproken bedenking, dat in vele boekjes wel moraal, maar geen evangelie wordt voorgehouden.

Zullen Christelijke auteurs bij de jeugd kracht oefenen op de consciëntie en op het hart van de jonge lezers en lezeressen, dan moeten zij de volle waarheid Gods, ons in zijn Woord geopenbaard, brengen tot de kinderziel.

Het Evangelie van Gods genade in Christus moet in de kinderlectuur het hoofdthema zijn: „Het Evangelie, dat niet is van den tijd en in den tijd, maar beoordeelt alles, wat van den tijd, en in den tijd is”.

Tegenover de twijfelzucht die in onzen tijd reeds menig kinderhart vergiftigt, moeten onze auteurs telkens met kracht gedachtig zijn aan de kloeke uitspraak van Luther: Das Wort sollen Sie stehen lassen. Van het Woord moet gij afblijven. Deze uitspraak biedt een heel arsenaal tegen het gevaar van allerlei afdwaling en omdwaling.

Hoe meer onze auteurs diepen en heiligen ernst maken met hun arbeid, als zij voor kinderen de pen hanteeren, hoe beter werk door hen zal worden geleverd. Bij een goed auteur zijn inspiratie en piëteit onmisbaar.

In onzen boekentijd, waarin wij met lectuur besneeuwd worden, is de eerbied voor de boeken schier verdwenen.

Thomas à Kempis heeft gezegd, dat men zich met een gebed voorbereiden moest voor het lezen. Die een boek sloot, had God dank te zeggen voor de geestelijke weldaad hem bewezen. En die een boek in de hand nam, moest het doen met de gevoelens, die den ouden Simeon vervulden, toen hij in den tempel het Kindeke Jezus in zijn armen hield.

Zoo sprak deze Broeder des gemeenen levens. Dit was in den tijd toen de boeken groot en dik waren en de kostbaarste aan kettingen vastlagen in de bibliotheek.

Maar tegenwoordig zijn ze sinds lang aan de kettingen ontsnapt. En ze zijn altijd lichter en dunner en vluchtiger geworden; zij hebben luchtige, fijne kleedjes gekregen, en als vrije, wilde vogels zijn zij gaan vliegen de wereld door.

Een groote winst kan dat brengen, een uitnemende zaak kan dat zijn, als maar aan één groote voorwaarde voldaan wordt, nl. dat in de boeken voor onze kinderen het Kindeke Jezus niet worde gemist.

Kinderboeken, waarin aan de waarheid Gods wordt te kort gedaan, richten een onuitsprekelijke schade aan bij de jeugd.

De herdenking van de Reformatie moge ons deze twee diep in het hart prenten: leg u toë op den goeden vorm. Zeker, maar wees boven alles getrouw ten opzichte van de waarheid Gods. Zonder dit mist de schoone vorm haar inhoud en gezegende kracht.

Onze tijd is wel genoemd de tijd van het boek. Maar er bestaat ernstige vreeze, dat *het* Boek, de Heilige Schriftuur, door allerlei boeken van menschen bij velen wordt verdrongen. Luther zeide eens, dat, als zijn boeken de lezers afhielden van den Bijbel, hij dan maar liever had, dat al zijn geschriften drie el onder den grond werden gestopt. Ook deze vermaning mag wel ernstig ter harte worden genomen. Menig leerling der Zondagsschool heeft heel een reeks van goede boeken uit de serie van Callenbach of Bredée. 't Is dikwijls een lust om te zien, hoe een knaap of een meisje u met stralende oogen haar boekenrij aanwijst. De Zondagsschool moet echter voor haar eerezaak houden, om aan al haar leerlingen, die komen uit gezinnen, waar Gods Woord ontbreekt, een Bijbel uit te reiken.

Geen leerling uit die kringen moest van de Zondagsschool vertrekken, zonder tot afscheid en tot aandenken een Bijbel te ontvangen.

Door dat als vast gebruik in te stellen, neemt de Zondagsschool positie tegen de moderne opvoedkunde, die leert, dat de mensch zijn eigen heer en meester is geworden, zonder souverein boven zich, de smid van zijn eigen geluk, de voorzienigheid zelve op aarde." ¹⁾

Tegenover de mannen der nieuwe richting, die zeggen, dat de waarheid er niet *is*, maar dat zij wordt, dat zij evenals de wereld „in the making”, nog in de maak is, moeten onze Christelijke auteurs aan de jeugd doen verstaan, dat God ons Zijn Woord heeft gegeven tot een richtsnoer voor geloof en leven. Zij moeten eerbied en diep ontzag inprenten voor het onfeilbaar Woord van God, en teedere liefde trachten te wekken voor het zoo dierbare Evangelie, dat alleen redden en zaligmaken kan.

Als wij ons veroorlooven deze Algemeene Beschouwingen te geven, doen wij dat met schuchterheid en toch ten volle vrijmoedig. Want wij pleiten daardoor niet zoozeer voor onze eigen individueele meening, maar komen daardoor op voor wat God in Zijn Woord van elk mensch eischt.

Overigens doen onze Schrijvers wijs, door ten opzichte van allerlei critiek, die een auteur niet ontgaan kan, een voorbeeld aan Luther te nemen. Laten zij eens luisteren naar hetgeen deze schreef, toen zijn Bijbelvertaling in het licht was verschenen, en hij, inplaats van dank, een schuur vol aanmerkingen van allerlei onbevoegde berispers inoogste.

„Ja”, zegt hij, „nu het vertaald en gereed is, kan een ieder het

¹⁾ Zie Dr. H. Bavinck, De nieuwe opvoeding, bladz. 18.

lezen en beoordeelen; men doorloopt thans drie of vier bladzijden met het oog, zonder op iets te stuiten. Het is goed ploegen, als de akker gezuiverd is; maar het hakhout en de struiken uit te roeien, daar heeft niemand lust in. Nergens kan men eer mee inleggen bij de wereld. God-zelf kan immers geen eer inleggen met de zon, met den hemel niet, ja niet eens met den dood van zijn eigen Zoon?"

Een auteur wapene zich met dit woord tegen allerlei subjectieve en vaak onbevoegde critiek, en arbeide voorts niet om de gunst der menschen te zoeken, maar de eere Gods in de behoudenis van vele kinderzielen.

Wij komen nu tot de recensies. Zij zijn gerangschikt naar de orde der inzending.

Uitgaven van G. F. CALLENBACH te Nijkerk.

De heer *Callenbach* handhaaft steeds meer zijn roem als den primus onder de uitgevers van Zondagsschoollectuur. Niet minder dan 44 boekjes zond hij bij ons in. En dat in weerwil van de hoogst ongunstige tijdsomstandigheden. Slechts een kleine helft daarvan bestaat uit herdrukken. 28 zijn nieuwe uitgaven.

Er is dus weer keus in overvloed. De breede reeks van auteurs kan in drie typen worden onderscheiden: *Gerdes*, *Hoogenbirk* en *Van de Hulst*. Of wil men de dames (want in deze litteratuur nemen de schrijfsters een breede plaats in) *Johanna*, *Ida Keller*. *J. L. F. de Liefde*.

Al de boekjes, tot zelfs de goedkoopste, zijn keurig uitgevoerd en het kinderoog bekorend. De druk is helder, het papier is goed. En de illustratie dikwijls zelfs in de kleinste boekjes voortreffelijk. Ook de bandjes fonkelen weer van aanlokkelijke schoonheid. 't Is een ware prachtverzameling.

Hoezeer de Uitgevers voortgaan al schooner werk te leveren, blijven de gunstige conditiën dezelfde en dat ondanks de toenemende duurte van alle materialen. Bij bestellingen van minstens 25 stuks, naar verkiezing gesorteerd, of tot een bedrag van f 10.— wordt de helft van den prijs berekend. Op de banden, die den prijs van een boekje met 30 cent verhoogden, wordt geen vermindering verleend. Zoo'n bandje verdubbelt echter de waarde van het boek.

Door de „*Winterbloemen*”, die weder vijf kloeke deelen omvatten, kunnen de Zondagsscholen kennis maken met alle uitgaven. Elke Zondagsschool kan op aanvraag gratis één exemplaar bekomen, tegen toezending van f 0.25 voor de portkosten. Deze aanvraag moet echter

vóór 1 December geschieden. Men doe haar liefst zoo spoedig mogelijk.

De cijfers, die bij de boekjes afgedrukt staan, zijn de nummers uit den Catalogus van den Uitgever. Men behoeft dus op den bestelbrief, die in den Catalogus zich bevindt, alleen het verlangde getal in te vullen. 't Wordt dus wel zoo gemakkelijk mogelijk gemaakt.

Moge het groot debiet van den Uitgever nog van jaar tot jaar toenemen, ouden en jongen ten zegen. Dan wordt deze schoone arbeid ook rijk beloond.

Boekjes van 7½ cent.

Met geïll. omslag en zwart plaatje.

- (2) **Doortje Bangoortje.** *Bewerkt naar het Duitsch*, door ALETTA HOOG. Tweede druk. Geïll. omslag. Een zwart plaatje. 16 blz. Prijs 7½ cent.

Doortje, een weeze, komt tijdens den oorlog met Napoleon bij haar oom in huis en wordt door neef August om haar vreesachtigheid «Doortje-Bangoortje» genoemd. Als het tusschen Duitschers en Franschen bij Jena tot een treffen komt, gaan velen der eersten op de vlucht en verbergen zich in de kapel, behoorend bij het landgoed van haar oom. In die kapel is een orgel, waarop Dorothea gedurig speelt. Als de Franschen ook die plaats aanvallen willen, worden zij door het spelen van een lied, «Jesus is mijn Toeverlaat», hetwelk het steunen en kreunen van een der verpleegden overstemt, zóó getroffen, dat ze geen verder onderzoek doen. Zoo is haar heldhaftig gedrag middel, om de gewonde Duitschers aan de nasporingen der vijanden te onttrekken. Haar bijnaam draagt ze nu niet langer.

Welke de strekking van dit verhaal is? Dat de Heere zich soms van kleine dingen bedient, om een groote verlossing te bereiden. Dat het gebed de vrees doet verdwijnen en tot dappere daden in staat stelt. Want voor haar moedige houding zoekt en vindt Doortje steun bij God. Tot Hem smeekt ze steeds, om van haar vreesachtigheid te worden verlost.

Christus' naam wordt niet genoemd, maar ook wordt niet ontkend, dat alleen door zijn bloed zaligheid te verwerven is. Geregeld vinden we «Heer» in plaats van «Heere».

Op blz. 9 geeft het orgelspel feitelijk vertroosting. Op blz. 10 heeft men in de kapel een gevoel, alsof men dichter bij God is. Deze dingen wijzen op den Duitschen oorsprong.

De stijl is niet onaardig.

Een boekje als dit, 't welk den leerlingen der Zondagsschool in een treffend feit de macht van het Christelijk lied doet aanschouwen, verdient aanbeveling.

- (4) **Het gespaarde dubbeltje.** *Een verhaal*, door A. J. HOOGENBIRK. Vijfde druk. Geïll. omslag. 1 plaatje. 16 bladz. Prijs 7½ cent.

Dorus Haakland is de eenige zoon van een pakhuisknecht. Zijn vader is arm en moet om zijn werk den geheelen dag van huis. En aangezien zijn vrouw overleden is, wordt de opvoeding van Dorus geheel verwaarloosd. Hij gaat naar kerk noch school. Een Zondagsschoolonderwijzer weet hem zoover te krijgen, dat hij geregeld de Zondagsschool bezoekt. Het onderwijs, hier ontvangen, wordt hem tot tijdelijken en eeuwigen zegen.

«Beter een dubbeltje sparen dan een rijksdaalder uitgeven», is de belangrijke les, die door deze vertelling op eenvoudige en snedige wijze tot de jeugd komt. In echte kindertaal worden hier het nut der spaarzaamheid, de zegen van de Zondagsschool en de onzalige gevolgen van een lichtzinnig leven geschetst. Deze

geschiedenis is misschien hier en daar extra mooi. Doch zij is gebeurlijk, en in elk geval is zij leerrijk, vol ernst en toepasselijkheid. Dit boekje heeft zeer stellig een opvoedende en vormende waarde. En de vijfde druk bewijst, hoe het bij de jeugd in den smaak valt.

Zoowel om den schoonen vorm, als om den belangrijken inhoud bevelen wij het van harte aan.

- (12) **Het gezegend Kerstfeest.** *Een verhaal*, door C. F. SCHÖTTELNDREIER. Achtste druk. Geïll. omslag en 1 plaatje in zwartdruk. 16 pag. 7½ cent. Geïllustreerd door W. HOOGENBOS.

Twee lieve meisjes, blijkbaar Christelijk opgevoed, hopen op den blijden Kerstdag. Zij ontwerpen een plan, om boozen Hein ook Kerstvreugde te bereiden; vinden instemming bij haar ouders, die een onderzoek instellen bij den vader van Hein, den armen, ontevreden lantaarnopsteker; en smaken het genoeg, een heerlijk feest aan te richten in de armoedige woning.

De vorm van het verhaal voldoet wel. 't Boekje ziet er goed uit en is versierd met twee lieve plaatjes, waarvan een op den omslag.

De strekking is alleszins uitnemend. 't Beoefenen van Christelijke barmhartigheid is een schoone deugd. De algemeene waarheid: «Men moet armen weldoen» kan er door worden versterkt in de kinderziel. Ook valt voldoende licht op het goede voorbeeld der ouders, die als ware Christenen handelen en de milddadigheid be trachten. We kunnen dit boekje, dat zijn achsten rondgang doet, nog altijd aanbevelen.

Boekjes van 10 cent.

Met geïll. omslag en zwart plaatje.

- (28) **Twee weken in doodsangst**, door JACOBUS. Derde druk. Geïll. gekl. omslag. Een zwart plaatje. 24 bladz. Prijs 10 cent.

Een echt Hollandsch verhaal, dat van een treffend feit handelt, ten jare 1849 in Holland gebeurd.

Drie Durgerdammer visschers, Klaas Bording en zijn beide zonen, gaan op het ijs in de Zuiderzee bot hakken. Als ze zich met een goede vangst naar huis willen begeven, merken ze, dat het ijs losgeraakt en dat het onmogelijk is, den vasten wal te bereiken. Hun familie vermoedt, dat ze zijn omgekomen. Na 14 dagen en 15 nachten in levensgevaar verkeerd en onder de grootste ontberingen rondgedreven te hebben, worden ze door twee Vollenhovers gered. Echter blijft alleen de jongste van het drietal in leven, de beide anderen sterven eenige dagen na hun wonderbare redding tengevolge van het doorgestane lijden.

De Schrijver verzekert, dat alles juist zoo plaats greep, als hij meedeelt. 't Is eene aandoenlijke geschiedenis. Droevig is het slot, dat er van de drie geredden, maar één in leven blijft.

«Bidt zonder ophouden.» «Dankt God in alles.» Ziedaar, de twee Apostolische vermaningen, waarop door dit verhaal bij de kinderen nog eens opnieuw aangedrongen wordt. De voorrede en de toepassing hadden o. i. achterwege kunnen blijven. Zij hebben iets opzettelijks. 't Is niet in den stijl der klassieke kinderschrijvers als De Liefde en Van Lummel.

We bevelen dit boekje, dat zoowel door uitwendig als inwendig schoon zich onderscheidt, met vrijmoedigheid aan.

- (29) **Blijdschap na droefheid.** *Een Paaschverhaal* door JOHANNA. Tweede druk. Met geïll. omslag en een plaatje in zwartdruk. 24 bladz. Prijs 10 cent.

Een ondeugende jongen, die op de Zondagsschool altoos oneerbiedig is en zelfs eenmaal wordt weggejaagd, wordt gevaarlijk ziek en op zijn ziekbed tot God be-

keerd. Naar ziel en lichaam genezen, gaat hij met Paschen voor het eerst weder ter kerk. Jan is nu een zeer aandachtig toehoorder, zowel in de kerk als op de Zondagsschool, en wordt nog tot zegen voor zijn kameraad.

Het is een zeer eenvoudige vertelling, waarbij gelegenheid gevonden wordt, om het een en ander uit de geschiedenis van het lijden en de opstanding des Heeren in te vlechten, alsmede Psalm- en Gezangverzen. Die invlechtingen staan in goed verband met de vertelling. Zij vormen ook vooral het «opbouwend» element in het verhaaltje.

De strekking is alleszins uitnemend. JOHANNA spreekt met hartelijkheid en eenvoud over de droefheid naar God, die een onberouwelijke bekeering tot zaligheid werkt, en wekt de kinderen op tot eerbied en oplettendheid onder de verkondiging van het Woord Gods.

Het boekje ziet er lief uit. Een net geïllustreerde omslag en een mooi plaatje versieren het. De druk is helder en de stijl vloeiend. Kinderen van 8 à 9 jaar vinden hier iets van hun gading. Met vrijmoedigheid bevelen wij het aan.

(31) Waarom Willem altijd zijn versje kent? Door JOHANNA. Vierde druk. 24 bladz. Geïll. omslag. 1 plaatje. Prijs 10 ct.

De reden, waarom Willem altijd zijn versje voor de Zondagsschool kende, was, dat hij het op zekeren Zondag eens niet had gekend. Na de Zondagsschool ging hij toen vogelnestjes uithalen. Tengevolge van het ongeluk, dat hem daarbij trof, werd hij ernstig ziek. In den tijd zijner krankheid bracht het psalmversje (Psalm 130 : 1 en 2), dat hij vroeger niet gekend had, hem tot nadenken en werd het middel tot zijne bekeering. Van nu aan leerde hij zijn versje steeds met ijver en met innerlijk genoegen.

Ofschoon dit boekje een methodistisch kleurtje heeft en er enkele uitdrukkingen in voorkomen, die niet kinderlijk zijn b.v. «weerklonk menig lied in zijn ziel»; «de aandoening overstelpde hem» kan het door de leerlingen van de Zondagsschool wel met vrucht gelezen worden. Wij betreuren het, dat de Schrijfster over de beteekenis van den Heiligen Doop in het geheel niets zegt.

Aanbevolen.

Boekjes van 12½ cent.

Met geïll. omslag en zwart plaatje.

(45) De geschiedenis van den vogelverschrikker. Een Paaschverhaal op waarheid gegrond, door CORA. Tweede druk. Met geïll. omslag. Een plaatje in zwartdruk. 32 bladz. Prijs 12½ ct.

Nelli en Jan zijn kinderen van godvreezende ouders. Zij kunnen het echter niet best met elkaar vinden. Jan plaagt gaarne en Nelli is driftig. Jan, een liefhebber van knutselen, heeft, om de vogels uit den kerseboom te weren, een vogelverschrikker gemaakt. Daarbij heeft hij door onvoorzichtigheid de poppenkraam van zijn zusje omvergestooten. Nelli wrekt zich hierover op Jan, door zijn vogelverschrikker in het water te werpen. Door moeder gestraft, krijgt zij berouw. Zij bidt «den lieven Heers» om vergeving en zoekt het gepleegde onrecht zooveel mogelijk goed te maken. Als moeder later Jans vogelverschrikker ziet staan, verheugt zij zich, dat kleine Nelli daardoor geleerd heeft, hoe zondig ons hart van nature is, en dat zij nu dagelijks de les van den Zaligmaker beoefent: «Leer van Mij, dat Ik zachtmoedig ben en nederig van harte».

Dit tafereeltje uit de kinderwereld wordt door de Schrijfster op natuurlijke en daarom verdienstelijke wijze geteekend. De omgang van Nelli met hare poppen wordt naar 't leven geschetst. De kleine lezers zullen dat gedeelte met warme belangstelling volgen. Het tooneeltje is uit hun eigen wereld gegrepen. De Schrijfster heeft den kindertoon vrij goed getroffen en volgehouden. Alleen: «in zoo'n stem-

ming kon Nelli niet naar de Kerk», «kibbelpartijtjes, die den goeden toon in huis bedierven», deze uitdrukkingen zijn voor kinderen wat hoog. Ook dunkt ons, dat de meeste kinderen van 9 jaar bij Nelli achterstaan. Wel wordt haar karakter juist geteekend, doch haar tot inkeer komen geschiedt niet kinderlijk genoeg. Verhalen als deze hebben bij het vele goede voor ons eene schaduwzijde in de methodistische bekeering.

Al gaat dit werkje, wat den Christelijken geest betreft, niet diep, toch kunnen wij het voor kinderen beneden 10 jaren wel aanbevelen, wijl het gevoel van schuld en de behoefte aan vergeving er niet onduidelijk in besproken worden.

Het uiterlijk is goed. Het plaatje trekt aan, de druk is helder. Aanbevolen.

(46) Brommige Teun, door ELISABETH. Een Kerstverhaal. Vierde druk. Geill. omsl. 1 zw. pl. 32 blz. Prijs 12½ cent.

Brommige Teun was indertijd koetsier bij den heer De Reede. Hij had zijn vrouw verloren en door verleiding van vrienden trachtte hij zijn leed te vergeten in de herberg. Hij werd dronken en kwam ongelukkigterwijs zoo zijn meester onder oogen, die hem op staanden voet ontsloeg. Een bēde om vergiffenis baatte niet. Teun geraakte hoe langer hoe meer aan lager wal. Zijn kind kwijnde weg en stierf.

Na den dood van zijn dochtertje trok hij zich als kluisenaar terug in een oude, vervallen hut.

De zoon van zijn vroegeren heer werd burgemeester. Elsie, diens dochtertje, dat veel op Teuns overleden kind geleek, trok hem vriendelijk aan. Elsie werd ziek en riep om Teun. Teun moest bidden, maar kon het niet meer. Zijn vijandschap tegen De Reede werd gebroken en nadat hij zekerheid had, vergiffenis van schuld te hebben ontvangen, stierf hij in vrede.

Wel een aandoenlijke vertelling. Maar is de voorstelling van een klein meisje, dat bijna dweept met een brommigen, ouden zwerver, niet onnatuurlijk! Temeer nog, als zij gloeit van ijver, om dien man te bekeeren? De romantiek speelt in dit verhaal, waarin van kerk en dienst des Woords geen sprake is, een grootere rol dan de psychologie.

Wij kunnen het slechts matig aanbevelen.

Boekjes van 15 cent.

Met geill. omslag en een gekleurd plaatje.

* **(58) Toch Kerstfeest**, door CATHARINA. Geill. omsl. Gekl. plaatje 16 blz. Prijs 15 cent.

Een onbeduidend vertelseltje, waarvan alleen dit goede te zeggen valt, dat het recht kinderlijk geschreven is.

Jaantje moet op broertje passen, terwijl Vader en Moeder de winkels met Kerstversiering gaan bekijken. Zij had gaarne meegewild, maar *Moeder* wou mee. En die ging natuurlijk voor. Jaantje valt in slaap en de krantenjongen laat de deur openstaan. Daardoor vat broertje koude en wordt ziek. Gelukkig weer hersteld, maar zwak. Nu kan 't gezin in huis geen Kerstfeest vieren, dat zou voor broertje te druk worden. Vader brengt echter al het gekochte naar een arme buurvrouw en daar mag Jaantje nu mee Kerstfeest vieren.

't Geldt hier een Kerstfeest, waar niet de Heere Jezus hoofdpersoon is, maar alles zich beweegt om een Kerstboom met gekleurde kaarsjes en witte engeltjes, enz. Er is niets positief-christelijks in heel dit verhaal. Van zonde, schuld en genade geen woord. Alleen komt er een gebed in voor om het herstel van de zieke, dat verhoord is. Een bezwaar is voorts, dat de moeder in dit boekje nu niet bepaald als een hoogstaande vrouw wordt geteekend, maar tamelijk egoïstisch is en de verzorging van kind en huishouden vrijwel aan haar dochtertje schijnt over te laten.

Onze kinderen hebben wat anders noodig dan zulken slappen kost.

- * (63) **Als een zaadkorrel**, door ALETTA HOOG. Geïll. omslag. 1 gekl. plaatje. 16 blz. Prijs 15 cent.

In dit boekje zien we het Christendom niet van het woord, maar van de *daad*. 't Is geen fantastisch verhaal, maar een ware gebeurtenis.

Het begint met een voor kinderen misschien wel wat te hooge verklaring van de levenswet van het tarwegraan, door sterven tot heerlijkheid. Daarna volgt de geschiedenis. James Hannington was eerst handelsman, toen soldaat; ging studeeren, werd predikant, vervolgens zendeling en is door een wildenstam in Oeganda vermoord.

Als een zaadkorrel viel hij.

Zijn dood bracht de zending rijke vrucht.

Dit werkje geeft een voorbeeld uit de zendingsgeschiedenis, niet ingekleed, sober en waar en doet zien, hoeveel er in den wijngaard des Heeren door zijn arbeiders geleden wordt. Bl. 8 is de verandering van Hannington, die trouwens in enkele zinnen wordt afgedaan, misschien wat te ethisch beschreven («zich werkelijk overgeven aan den Heer»), maar dit is geen groot bezwaar, daar het niet als voorbeeld wordt beschreven.

Keurig verteld. Gaarne aanbevolen.

- * (66) **Het gat in de heg**, door W. G. VAN DE HULST. Geïll. omsl. 1 gekl. pl. 16 blz. Prijs 15 cent.

Een vijftal schoolkinderen volgt den kortsten weg naar de school. Doch daartoe moeten ze door een gat in een heg kruipen. Bij die heg staat een huisje, bewoond door de Wed. Booy, en haar eenig dochtertje Trieneke, een ongelukkig kreupel kind. Als deze ook naar school gaat, belooft het vijftal goed voor de kleine kreupele te zullen zorgen. In 't eerst doen ze dat ook. Maar als op zekeren dag soldaten door het dorp trekken, met muziek voorop, wordt de kleine vergeten en zij komt terecht onder de paardenhoeven. De kleine wordt wel weer beter, maar blijft toch zwak en moet altijd op krukken blijven loopen.

De niet toornige, maar droeve blik van vrouw Booy snijdt den kameraden door de jeugdige ziel; maar zij krijgen vergiffenis. 't Wordt hun nu duidelijk, dat 't Gods genade is, die vrouw Booy bij haar leed zoo stil, zoo vriendelijk en zoo lijdzaam maakt.

Dat beloven meer is dan een goed voornemen en in het *doen* zijn echtheid moet toonen, is het eerste, dat hier den kinderen op 't hart wordt gebonden; dat God door lijden loutert en heiligt tot levenskracht en blijmoedigheid, het tweede, dat wordt aangetoond.

En al is het, dat 's Heilands werk hier niet wordt geteekend, de *kracht* ervan wordt heel het verhaal door duidelijk openbaar.

De vorm is uitnemend. Een der recensenten (geen Onderwijzer!) schrijft: De Heer v. D. HULST verdient daarvoor een 10!

De plaatjes zijn duidelijk sprekend, doch de druk voor de kleine lezers wat fijn.

Al is dit boekje niet kenmerkend Gereformeerd, om al zijn goede eigenschappen bevelen wij het echter gaarne aan. De jeugdige lezers ontvangen hier meer dan één nuttige les, die zij onthouden en betrachten mogen. De bekwame Schrijver geve ons meer zulke mooie boekjes!

- * (80) **Ooms Verrassing**, door P. A. SPARENBURG JR. Geïll. omsl. Eén gekl. plaatje. 16 blz. Prijs 15 cent.

Oom wil zijn neefje met Sint Nikolaas verrassen en stuurt hem een chocolade-letter, waarin een busje gebakken is met f 10.—. Maar neef had op een horloge gerekend en geeft de letter weg zonder te weten, wat er inzit. Later blijkt dit; neef heeft verdriet, maar — alles komt terecht.

Het verhaal is aardig opgezet, doch vrij onbeduidend.

De strekking is goed. De Schrijver wil de kinderen aanmanen om toch niet op een eersten indruk af te gaan, maar eerst goed te onderzoeken, hoe het met een zaak staat, eer men een oordeel velt. Door opkomende drift liet Johan zich verleiden en trok hij de liefde van zijn oom in twijfel. De wel wat geforceerde conclusie van oom, waarmede hij tot zijn neefje kwam, is op zichzelf van groot gewicht: om namelijk de H. Schrift goed te onderzoeken en haar niet haastig te verwerpen. De handelwijze van oom met de f 10.— achten wij tamelijk onvoorzichtig.

De vorm is goed. De plaatjes zijn bijzonder mooi.

Wel aan te bevelen.

Boekjes van 17½ cent.

Met geïll. omslag en een gekleurd plaatje.

- * (84) **Zoo was 't niet bedoeld**, door R. W. v. ASCH. Geïll. omsl. 1 gekleurd plaatje, 24 blz. Prijs 17½ cent.

Een kort verhaal van twee meisjes: het eene dochter van een behoeftigen werkman, het andere van een rijken predikant. Dit laatste beklagde zich eens, dat zij geen zusje had en het eerste meende haar daarom genoeg te doen, door haar de twee jongste kinderen (een tweeling) van haar ouders te bezorgen. Zij oordeelde dat te mogen doen, omdat zij haar moeder eens had hooren zeggen, dat de dominee maar liever twee kinderen had mogen krijgen. Zoo bleek het echter niet bedoeld. Het slot van de historie was, dat de predikant en zijn vrouw met de behoeften van het werkmansgezin bekend werden en daarin verandering ten goede te weeg brachten.

Heel kinderlijk, heel bevattelijk en aantrekkelijk beschreven. De zorg Gods voor de zijnen en de liefde der ouders voor hun kinderen worden hier niet beredeneerd, maar getoond. En die kinderlijke naïviteit van Mientje is naar het leven geteekend.

Niet slechts voor de kinderen, maar ook voor de ouders liggen er lessen in, al was het alleen maar, dat ze niet over allerlei dingen in het bijzijn hunner kinderen moesten spreken.

Jammer, dat de Auteur steeds «Heer» schrijft.
Aanbevolen.

- (91) **Christfrieds eerste reis**. *Bewerkt naar het Duitsch*, door ALETTA HOOG. Geïllustreerd door O. GEERLING. Tweede druk. Een gekleurd plaatje, geïll. omslag. 24 blz. Prijs 17½ cent.

«Naar het Duitsch», is dikwijls voor een boekje géén aanbeveling. Hier is dat echter anders. De vertaling is bewerkt in aangenamen stijl. Het verhaal laat zich prettig lezen. De toon is kinderlijk. Drie goede dingen. Doch niet alleen de vorm is goed verzorgd, ook de afwerking. De plaatjes op den omslag en van binnen zijn heel mooi. En wat het meest zegt: de inhoud is van dien aard, dat we 't werkje van harte kunnen aanbevelen.

De zoon van een predikantsweduwe wil ook predikant worden. Het ontbreekt hem echter aan de middelen. Hij gaat op reis, om de hulp in te roepen van een vriend zijns vaders. Dat mislukt. Naar huis terugkeerend, komt hij voorbij een woning, waar een ruiter afstapt, die hem verzoekt zijn paard vast te houden. Een poos later mag hij binnenkomen. Die heer blijkt ook een vriend of bekende van zijn vader te zijn geweest. Getroffen door het vaste geloof, dat God eenmaal den weg banen zal, die tot het gewenschte doel leidt, geeft de ruiter aan Christfried een brief mee, waarin hij aan diens moeder belooft, 500 gulden per jaar te zullen geven voor de opleiding van haar zoon. Bij moeder natuurlijk groote blijdschap. Beider begeerte wordt later vervuld.

Een goed boekje, dat we gerust durven aanprijzen.

- * (94) **Grootmoedertje**, door W. G. v. D. HULST. Geill. omsl. 7 pentëekeningen t. d. t. 24 blz. Prijs 17½ cent.

Een vrouw verhaalt van den tijd, toen zij als heel klein meisje bij Grootmoeder op een hofje woonde: Moeder was dood, en Vader op zee. Ze vertelt van Grootmoeders zorg en Grootmoeders liefde; van kleine, maar toch groote bijzonderheden uit 't stille hofjesleven; en ten slotte, hoe Grootmoeder het kleine meisje bidden leerde en op den Heere Jezus wees.

Van een stijl als van dezen Auteur verwacht ge niet anders, dan dat de vorm uitnemend verzorgd is. Het merkwaardige van dit boekje is, dat het geheel geschreven is als een soort van alleenspraak, die het vroegere kleine meisje tot haar grootmoeder houdt. Of het voor kinderen de meest gelukkige vorm is, zou een onderwerp van discussie kunnen opleveren. Niet alleen staat het te bezien, of de kinderen een ontboezeming als deze met genoegen zullen lezen, maar een onzer beoordeelaars schrijft zelfs: «In den opzet is een groote fout: een doode wordt zoo niet toegesproken, vooral niet door een kind».

Overigens aanbevolen!

- * (103) **Wat Hansje gaf**, door J. L. F. DE LIEFDE. Geill. omsl., één gekl. pl. 24 blz. Prijs 17½ cent.

Mejuffrouw De Liefde heeft de benijdenswaardige gave, om in een uitstekenden vorm pakkend en duidelijk te zeggen, wat ze zeggen wil. Ook dit boekje is in dat opzicht een model. Er spreekt oprechte liefde tot het kind uit en een goed begrijpen van het kind.

Hansje is een kleine jongen, die nog niet school gaat, maar toch al goede vrienden is met de schooljuffrouw. Hij wil met broer en zus eikels zoeken, en die verkoopen om de juffrouw met haar jaardag te verrassen. Maar broer en zus gaan om de eikels te zoeken in een weide met koeien, en dat is hun verboden door moeder. Daarom wil Hans niet mee. Hij kan nu slechts wat eikeblaren cadeau geven, terwijl broer en zus met een kopje en schotelkje komen. Doch zijn geschenk blijkt later veel grooter waarde te hebben, omdat het door de betoonde gehoorzaamheid aan moeders gebod niet grooter kon zijn.

Heel aardig verteld; eenvoudig in taal en stijl, zooals dit voor kinderen past. En alles loopt ook heel natuurlijk, heel gewoon en daardoor mooi.

Te waarschuwen tegen ongehoorzaamheid is zeer noodzakelijk. Daarom verdient de strekking van dit verhaaltje lof. De gehoorzame heeft kort verdriet en lange vreugde; de ongehoorzame korte vreugde en lang verdriet.

Jammer, dat van het Eéne Noodige in dit boekje niets wordt gezegd.

Juist dat geeft o. i. aan een kinderboekje de rechte waarde.

Overigens kan het worden aanbevolen.

Boekjes van 25 cent.

Met geill. omslag en gekleurd plaatje en pentëekeningen tusschen den tekst.

- * (117) **Het nikkeltje voor den Kerstpot**, door JOHANNA BREEVOORT. Geill. door Frans van Noorden. Geill. omsl., 1 gekl. pl. 4 pentëek. t. d. t. 40 blz. Prijs 25 cent.

De hoofdpersoon in dit verhaaltje, in 5 hoofdstukken met opschriften verdeeld, is Ko, een knaapje van acht jaar. Met zijn elfjarig zusje Ada wordt hij door moeder uitgezonden met een boodschap voor zijn tante. Van tante ontvangen zij ieder een nikkeltje voor den Kerstpot van het Leger des Heils. Ada werpt het hare er in, maar Ko versnoept na hevigen strijd het zijne.

Bij de verdeling van het snoepgoed krijgen de kinderen ongenoegen en beginnen elkander verwijtingen te doen. Thuis gekomen, vertelt Ada alles aan moeder.

Tot straf moet Ko vier nikkeltjes uit zijn spaarpot offeren. Eerst is hij onwillig dat te doen, maar later komt hij tot schuldbelijdenis en krijgt geen rust, voordat hij het gestolene vierdubbel teruggegeven heeft.

Dit boekje is gericht tegen de zonde van het stelen en wijst er tevens op, dat ook de heler zich aan diefstal schuldig maakt. Streng wordt de zonde veroordeeld, ofschoon o. i. wat meer de nadruk had moeten gelegd zijn op de zonde als zonde tegen God. Zeer juist teekent de Schrijfster den strijd in de harten der beide kinderen, die tot het kwade verzocht worden.

Waarom Joh. Breevoort nu een Kerstpot gebruikt om een kind te leeren wel-doen en tevens er op te wijzen, dat een gave daarvoor achter te houden gelijk staat met diefstal en nog wel van 't minste allooï, is ons wat raadselachtig. In eigen kring zijn toch voorbeelden en gelegenheden genoeg. Men denke aan de collecten in de kerk, de giften voor Zending en de Chr. philanthropie in al hare vertakkingen.

De gang van het verhaal is levendig. Het wordt met smaak verteld. Onaangenaam is het vervormen van vele zelfstandige naamwoorden tot werkwoorden: »de melk-boeren *karden*« (pag. 4); »*moederde*« (pag. 6 en 34). Hier en daar wordt een toon-teeken geplaatst, om den klemtoon aan te duiden, maar die komt wel eens wonderlijk terecht: »Popelend van snoeplust zei Ko dat (blz. 18); èn het is Ada d'r schuld« (bl. 20). In een kinderboekje veelvuldig gebruik te maken van de platte spreektaal, achten wij niet aanbevelenswaardig. 't Is Jammer, dat dit mooie boekje door vele taal- of drukfouten ontsierd wordt.

Het uiterlijk is goed. De plaatjes zijn met recht illustraties.

Om de zeer goede strekking en Schriftuurlijke uitwerking van het belangrijke thema kunnen we dit boekje vrijmoedig aanbevelen.

* (121) **Verkeerd en Terecht**, door A. J. HOOGENBIRK. Geïll. omsl. 1 gekl., 1 zw. pl., 3 pentek. t. d. t., 40 bldz. Prijs 25 cent.

Een rijk Hamburgsch koopman toont door woord en daad zijn belangstelling voor den zoon van zijn overleden pakhuismeester. De komst van een neef in het huis van den koopman, die met zijn adeltrots al dadelijk den beschermeling van zijn oom grieft, brengt allengs verwijdering tusschen den koopman en den jongen Walbers. De verwijdering wordt spoedig aan de zijde van den laatste verbittering, welke zich ten slotte openbaart in een verwoeden aanval op den adellijken neef. Hij vernietigt daardoor zijn toekomst als deelgenoot in de groote koopmanszaak en begeeft zich met een hart vol haat en vijandschap naar zee.

't Gaat hem goed. Op een terugreis naar 't vaderland komt ook zijn »verdringer« aan boord. Er onstaat brand. Door zijn toedoen bereikt het brandende schip nog de Spaansche kust. Zijn vijand ligt bewusteloos aan dek. Hij is de laatste van het scheepsvolk, die zich aan boord bevindt. Er ontbrandt een felle strijd in zijn ziel, maar hij ontfermt zich, en redt den jongen man, die hem verdrong uit zijn plaats en die hem menigmaal heeft beleedigd.

En nu komt alles »terecht«. De trots bij den één is gebroken, de haat bij den ander is bekoeld. Zij leven voortaan als goede vrienden en worden beiden gezegend.

Het thema van dit verhaal is niet nieuw. Toch werkte de Schijver het niet onverdienstelijk uit. Maar het Christelijk element kon sterker zijn. Er wordt niet gewezen op het eenige wapen in de strijd tegen de zonde, het vluchten tot den Heere; er wordt niet gesproken van behoefte aan schuldvergifenis in het bloed des Kruises. Dat is de zwakke plek van dit overigens goede boekje.

De Schrijver heeft zijn oude gewoonte om Heer te schrijven inplaats van Heere, n og niet kunnen prijsgeven.

De kwade gevolgen van trots en van eerezucht worden hier in 't rechte licht e steld.

De teekening van de zonde is naar het leven, maar de prediking van de ge nade ontbreekt o. i. te veel.

De uitvoering van dit boekje is uitnemend. Er ontbreekt niets aan.

Toch kunnen we, al is het niet met zooveel warmte als dat bij andere boeken van den Schrijver het geval is, ook dit boekje wel aanbevelen.

Hoogenbirk's naam staat er borg voor, dat er niets verkeerd in gevonden wordt. al wordt er naar onze overtuiging iets in gemist.

* (126) **Geeft, en u zal gegeven worden**, door MARIA LAARMAN. Geïll., gekl. omsl. 1 gekl., 1 zwart plaatje. 3 pent. t. d. t. 40 blz. Prijs 25 cent.

Twee kleine boerenmeisjes treffen, als ze een boodschap naar het dorp doen, een ouden man met zijn kleinzootje aan, uitgeput en vermoeid, zittende aan den kant van den weg. Ze brengen dat bericht thuis, grootvader en kleinzoon worden gehaald, liefderrijk verpleegd en naar hun familie-leden in een naburig stadje gebracht. De kleine jongen groeit op tot kunstschilder en bezoekt later de gastvrije woning, waar hij uit dankbaarheid een belooning achterlaat.

't Is een oud thema: beloonde liefdadigheid — jongen, die kunstschilder wordt — enveloppe met bankbiljetten; maar toch frisch en gezellig verteld.

Slecht gepunctueerd. Steeds wordt «Heer» in plaats van Heere gebruikt.

De stijl is in het eerst goed, doch later te schetsmatig; ge krijgt den indruk alsof dit verhaal bij de plaatjes geschreven is.

Het specifiek-christelijke element ontbreekt. Alles doet denken aan een omgeving, waar hoogstens de Zondagsschool aan het woord komt, maar niet de kerk of de huiselijke opvoeding.

Geen evangelie, doch wel moraal. De strekking ligt in den titel uitgedrukt.

Wij kunnen dit boekje slechts matig aanbevelen.

Boekjes van 30 cent.

Met geïll. omslag en gekleurd plaatje en pentekeningen tusschen den tekst.

(141) **De verloren ring**, door JOHANNA. Geïllustreerd door J. LIGTER. Tweede druk. Geïll. omslag en één gekl. en één zwart plaatje. 3 pentekeningen t. d. t. 47 bladz. Prijs 30 cent.

Een arme man, Hendrik Helders geheeten, die door verstelwerk zoo wat zijn broodje verdient, wordt onrechtvaardig verdacht van den diefstal van een ring uit het huis zijner weldoenster. Daardoor geraakt de man met zijn gezin in de grootste verlegenheid. Als de nood op het hoogst is, komt de verloren ring terecht en wordt de man in zijn eere en zijn goeden staat hersteld.

De inkleeding van het verhaal is «goet, frisch, claer». Alleen de ontkenning is wat gehaast. Eenvoud kenmerkt voor het overige heel den vorm «Terwijl maar gaan zitten» is geen zuiver Nederlandsch. Uitvoering goed. Flinke letter. Vooral het eerste plaatje is uitnemend geslaagd.

Deze geschiedenis is rijk aan leering. Pijnlijke beproeving, lichtvaardige beschuldiging, onverwachte uitkomst, vertrouwen op God, eerlijke schuldbelijdenis, blijmoedige vergevensgezindheid, ziedaar de toetsen, waarmede de Schrijfster een vol en welluidend accoord grijpt.

De strekking is, te vergeven gelijk God in Christus ons vergeven heeft, en niet overijld iemand te beschuldigen. Uitmend, doch zij had wat duidelijker kunnen uitkomen.

Als wij een aanmerking zouden maken, zou het deze zijn, dat de verzoening in Christus buiten het geheele verhaal wordt gehouden.

De drift van Hendrik, waarin hij spreekt: «Zoo eerlijk als ik hier sta» en: «Die ellendige gemeene leugenaar», is al te realistisch geteekend. Wel aan te bevelen, doch met eenig voorbehoud.

* (144) **Eigen baas**, door J. L. F. DE LIEFDE. Geïll. omslag. 1 gekl. en 1 zwart plaatje. 3 pentekeningen t. d. t. 48 bladz. Prijs 30 cent.

Grootmoeder vertelt aan twee kleinkinderen een stukje van haar eigen meisjesleven. Ze had zichzelf in ernstig gevaar gebracht, maar was daar gelukkig aan

ontkomen. Alle omstandigheden werken mee om die gebeurtenis te maken tot een feit van beteekenis, zoodat het grooten invloed had op haar later leven.

Als juffrouw De Liefde vertelt, moet men luisteren. Ze kent het kinderhart en vermag het kinderlijk karakter juist te teekenen. De uitvoering der plaatjes is keurig, maar de teekening is niet steeds nauwkeurig. Duidelijk komt uit, wat een opvoeding in een echt Christelijk gezin vermag: zondigen tegen moeders gebod, is zondigen tegen God. En de liefde vermag alle dingen; hier wordt een kind door liefde behouden.

De noodzakelijkheid van de vernieuwing des harten door den Heiligen Geest komt echter niet duidelijk genoeg naar voren. Christus schijnt meer Voorbeeld dan Borg in dit verhaal. De Schrijfster gebruikt steeds «Heer» inplaats van «Heere».

Het godsdienstig element is zwak. Overigens wel aan te bevelen.

- * (146) **De Smidsvrouw van Mansfeld**, door J. H. RUIJSCH VAN DUGTEREN. Kijkjes uit het leven van Dr. Maarten Luther. Geïll. omslag. Gecartonneerd. 1 gekl. plaatje. 2 lichtdrukjes. 54 bladz. Prijs 30 cent.

Dit boekje geeft eenige belangwekkende tooneeltjes uit Luthers leven. Zijn jeugd, jongelingsjaren en zijn breken met Rome. De eigenaardigheid is, dat ze door den eenen persoon aan den anderen worden verteld.

Goed geschreven, vlot gestyleerd, behoorlijk afgewerkt, net geïllustreerd. Hartelijk aanbevolen.

Boekjes van 35 cent.

Met geïll. omslag, gecartonneerd en drie zwarte plaatjes.

- (150) **Nergens thuis. Een verhaal** door ELISABETH. Geïllustreerd door FRANS VAN NOORDEN. Vierde druk. Geïll. gecartonneerde omslag in kleuren en een gekleurd plaatje, benevens zes illustraties tusschen den tekst. 54 bladz. Prijs 35 cent.

Een gebrekkige jongen, een arme vondeling, wordt door zijn pleegvader in huis en door zijn makkers op school onophoudelijk geplaagd.

Ten onrechte van diefstal beschuldigd, vlucht hij naar de stad en gaat een kerk binnen. De vriendelijke organist neemt hem mee naar zijn woning en voedt hem als zijn kind op in de vreeze des Heeren, leert hem muziek en beleeft veel vreugde van hem.

«God zoekt het weggedrevene» zou men als motto voor dit boekje kunnen nemen. Het geheel teekent ons de wonderlijke leidingen Gods. Toch hadden we gaarne gezien, dat de Schrijfster «Gods vinger» meer had aangewezen, alsook dat Kees de behoefte aan het zoenbloed van Christus duidelijker had te kennen gegeven.

Tegenover schoone gedeelten, als: de liefde der schoenmakersvrouw voor den kleinen vondeling, de barmhartigheid van den organist en zijn echtgenoot, staan schilderijen, die niet aantrekken, b.v. het gedrag der jongens in school, de houding van den meester tegenover Kees, het praten in de kerk.

De alleenspraak van den baas-schoenmaker op het kamertje van den vondeling is wel wat gezocht.

Op taal en stijl hebben wij geen aanmerking. De uitvoering is goed. De plaatjes mogen bekeken worden. Vooral het gekleurde is meesterlijk.

Wij kunnen dit boekje vrijmoedig aanbevelen.

- (152) **De boer van Woudhof**, door A. J. HOOGENBIRK. Vijfde druk. Geïll. gekl. gecart. omslag. 1 gekl., 1 zwart plaatje. 54 bladz. Prijs 35 cent.

Een bekend en, blijkens den vijfden druk, zeer gewild verhaal uit Luthers dagen. De boer van Woudhof is een welgesteld Roomsche landbouwer, doch die ook

ondervindt, dat men op aardſchen rijkdom zijn vertrouwen niet kan ſtellen. Door een grooten brand verliest hij zijn huis en al zijn have. In den tijd zijner bange beproeving komt hij met den grooten Hervormer in aanraking. Door Luthers eenvoudig woord leert hij God kennen als den Almachtige, die uit allen nood «kan en wil en weet te helpen». Op treffende wijze wordt dit door boer Joachim onderhouden. Twee rijke kooplieden, door hem in zijn goede dagen geherbergd, hebben zijn gaeſtvrijheid nimmer vergeten. In hun handel rijk gezegend, zonderen zij een deel van de winst af tot hulp van nooddruftigen en ellendigen. En Gods voorzienigheid leidt het zoo, dat zij in den boer van Woudhof den man vinden, wien zij in grooten nood goede hulp kunnen verleen.

Door de verhalen van den heer HOOGENBIRK worden wij bijna altijd geboeid en geſticht. Zijn aanzienlijke verzameling van geſchriften ook voor de jeugd, geeft ons den vollen wasdom van een op dit gebied buitengewoon talent te bewonderen. Hij heeft een kostelijke gave van den Heere ontvangen, die hij in den dienst Gods niet «om de kunst», maar wel naar de eischen der kunst met eere gebruikt.

Ofschoon deze geſchiedenis van den boer van Woudhof wat al te mooi eindigt, willen wij echter het «op waarheid gegrond» niet in twijfel trekken, want de werkelijkheid is menigmaal gebleken, grooter dichteres te zijn dan de kunst.

Het gebruik van «Heer» in plaats van «Heere» blijven wij steeds, ook in HOOGENBIRKS werkjes minder aanbevelenswaardig achten.

De uitvoering is, zooals men die maar kan wenschen. De illustraties zijn zeer goed.

De ſtrekking is uitnemend: «Wie op God vertrouwt, wordt niet beſchaamd». Zulke aangename en tevens leerzame lectuur ſtaat bij ons het eerst op de lijst.

Met volle vrijmoedigheid bevelen wij haar aan.

* (153) **De Burgemeester en zijn vijand**, door A. J. HOOGENBIRK. Geill. gekl. omslag gecart., 1 gekl., 2 zw. pl., 54 bladz. Prijs 35 ct.

Wouter de Regt was reeds als ſchooljongen oppassend, zuinig, nauwkeurig. Later werd hij boer en volgde zijn vader als burgemeester op. Diezelfde deugden bleven hem sieren. Hij leefde echter alleen voor deze wereld.

Door het gevangennemen van een ſmokkelaar haalde hij zich den haat van diens oudsten zoon op den hals, die zijn vader wreekte o. m. door den burgemeester op de ſpoorlijn te lokken, waar deze aangereden, doch niet gedood werd. Zijn ziekte bracht winst voor zijn hart; ook zijn vijand Frits begon »een beter leven.«

De trant van Hoogenbirk is bekend genoeg. Ook dit boekje wijkt hiervan niet af. Maar 't is boekentaal, zelfs in geſprekken, wat droog en langdradig. De punctuatie is slordig. De ſtil is niet wel verzorgd. Wij zijn dat van dezen patriarch onder de auteurs van kinderlectuur niet gewoon.

Een verdienſte is, dat hier niet alleen vroom gepraát, doch ook godvruchtig gehandeld wordt. Daartegenover ſtaat, dat de tegenſtelling zonde en genade niet voldoende tot haar recht komt. De ſtrekking is: Geen mensch is zoo slecht, of Gods genade kan hem veranderen. Wij kunnen dit boekje wel aanbevelen.

• (155) **Teruggebracht. Een ware gebeurtenis opnieuw verteld**, door JOHANNA. Met geill. omslag en 1 gekleurd en 2 plaatjes in zwartdruk. Tweede druk. Gecartonneerd. 54 bladz. Prijs 35 ct.

Betsy Voortman, een alleszins aantrekkelijk kind, wordt door een harer vriendinnetjes verleid, om haar moeder te beſtelen. Zij komt daarbij van kwaad tot erger. Door herhaling van deze zonde wordt haar geweten, 't welk eerst luide ſprak, veelzins tot zwijgen gebracht. Doch de omgang met een ander vriendinnetje, dat God vreest en met wie zij naar de Zondagſſchool gaat, wordt haar tot zegen.

De bezoeken, die zij met dit vriendinnetje aſlegt bij haar kranke Zondagſſchoolonderwijzeres, inzonderheid de ernstige geſprekken, die deze met haar houdt, brengen haar tot berouw en bekeering.

»Een ware gebeurtenis«, meldt het titelblad.

Taal en stijl zijn goed verzorgd.

Meestal spreekt Johanna van Heer, doch eene enkele maal troffen wij aan Heere Jezus.

De uitvoering van dit boekje is zeer net. Groote letter. Duidelijk sprekende plaatjes.

De strekking is zeer belangrijk en geheel overeenkomstig Gods Woord. Het bedoelt, den gezegenden invloed te doen uitkomen van den omgang met een godvreezend kind, en daartegenover het schadelijke van het verkeer met kinderen uit gezinnen, waar God niet wordt gediend. Inderdaad een zaak van het hoogste belang. Menig ouder let er te weinig op, welke kameraden zijn kinderen hebben. Ook stelt Johanna het gevaarlijke van den eersten stap op het pad der zonde duidelijk in het licht. Deze dingen kunnen onzen kinderen niet te vaak en niet ernstig genoeg onder het oog worden gebracht. Daarom bevelen wij dit werkje van harte aan.

* (156) **Oost-West, Thuis Best**, door IDA KELLER. Geïll. gekl. omsl. Gecartonneerd. 2 gekl. plaatjes. 54 bladz. Prijs 35 cent.

Een vrij onbeduidend verhaal. Men verbaast zich, dat de Auteur daarmee 54 bladzijden heeft volgekregen.

Frans Velders, een zeeman, moet een verre reis ondernemen; zijn vrouw en kleine jongen komen zoolang bij grootvader en -moeder in huis.

De reis loopt gelukkig zonder ongelukken af en Frans komt weer thuis. Dienzelfden dag gaat grootmoeder ook «naar huis». Zij heeft, tot haar groote blijdschap, Frans' terugkomst nog beleefd. Grootvader wordt voortaan trouw door Frans en zijn vrouw verzorgd.

Ietwat stijf geschreven. Hier en daar wonderlijk ouderwetsch. Zoo heet de predikant steeds «eerwaardige grijsaard», die «godsdienstige gesprekken voert», etc. Er is weinig actie in. Alleen het voorval met den grooten haai is spannend.

Het geheel is wat brave-Hendrikachtig. Een bepaalde strekking is er niet. 't Is bloot een reisverhaal. Frans is een vrome man, zoo ook zijn familie.

Soms is sprake van gebedsverhooring in tijdelijke zaken en grootmoeder krijgt een soort vizioen over Frans' thuiskomst.

Dat kan waar zijn, maar het verdient geen aanbeveling in een kinderboekje te worden vermeld.

Een verdienste is, dat de zegen van het echt Christelijke huwelijk goed in het licht treedt.

De uitdrukking op bladz. 46, waarbij Frans tot David zegt: *«want immers, je weet toch wel, dat ge een kind van onzen hemelschen Vader zijt en dat Hij in liefde aan je denkt en over je waakt»*, is te algemeen en geeft aanleiding tot zorgeloosheid.

Matig aanbevolen.

* (157) **De vriendinnetjes**, door MARIA LAARMAN. Geïll. gekl. omslag. Gecartonneerd. 1 gekl. en 2 zwarte plaatjes. 54 bladz. Prijs 35 cent.

Een echt meisjesboek.

Geertje en haar buurmeisje Corrie zijn een tijdlang vriendinnen. Hierin komt verandering. Corrie kiest Betje en Geertje is dus alleen. Zij ontmoet de sukkelende Mina, brengt haar gedurig een bezoek, leest haar voor en vertelt haar.

Als Mina hersteld is, gaan zij samen als trouwe vriendinnen naar school.

Corrie en Betje zien uit de hoogte, met minachting op de beide anderen neer.

Door een ongeluk, dat haar overkomt, moet Corrie in huis blijven. Geertje brengt haar een bezoek en zoo wordt het kwade overwonnen door het goede. De vier meisjes zijn voortaan vriendinnetjes in goede harmonie.

Aangename verteltrant. Verdienstelijke karakterteekening. Uitwerking van de Schriftuurlijke waarheid »Overwin het kwade door het goede« wel geslaagd.

Hoeveel strijd en zelfverloochening dit echter kost, en dat dit niet in eigen kracht gebeuren kan, had helderder moeten uitkomen.

Dat de zieke Mina eens even iets van Jezus hoort, en Hem dan met een geloovig hart aanneemt en ook waarlijk lief begint te krijgen, achten wij een bedenkelijke voorstelling; te meer nog, omdat ook in het ter sprake brengen van het kwade te-overwinnen-door-het-goede zoo goed als geheel de vergevende vanade Gods in Jezus' bloed ontbreekt. 't Is meer ethisch, dan Evangelisch!

Bedenkelijk is ook de uitdrukking: «Vader zegt, dat het maar beter is, dat ik thuis blijf, (uit de kerk). Maar ik ga wel naar de Zondagsschool».

Het abrupte «Heer» is hier gedurig afstootend.

't Boekje had beter «Brave Geertje» kunnen heeten.

Voor de grootere meisjes is het nog wel geschikt.

Zelfverloochening kan er wel uit geleerd worden, maar op de gevaarlijke manier, die tot zelfverheffing kan leiden. Wij hebben van deze Schrijfster wel betere boekjes gelezen. Matig aanbevolen.

(162) Hoe Fanny gelukkig werd, door WILHELMINA RIEM-VIS. Tweede druk. Geill. gekl. gec. omsl. 1 gekl., 2 zwarte plaatjes. 54 bladz. Prijs 35 cent.

Fanny was blind en haar tweede moeder behandelde haar echt stiefmoederlijk. Ook moest Fanny's vader veel onaangenaams van zijn vrouw ondervinden. Het meisje kwam in dienst bij haar vroegeren Zondagsschoolonderwijzer, wiens vrouw het middel werd, om Fanny op den rechten weg des levens te brengen. Het gevolg was, dat ze begon in te zien, hoe ze nu ook lief moest zijn jegens haar stiefmoeder. Door gesprekken met een buurvrouw werd ook deze voor Christus gewonnen, en zoo werden beiden gelukkig.

Goed verteld, prettig gestyleerd. Kostelijk geïllustreerd. Frans van Noorden, de illustrator, levert uitmuntend werk. Het plaatje tegenover bladz. 40 is een juweeltje. Ook het gekleurde is keurig.

We kunnen het boekje zeer aanbevelen; het is naar 't werkelijke leven geteekend, en er valt veel uit te leeren.

Boekje van 40 cent.

* **(175) Jan Hoorenkamps overwinning,** door GESINA INGWERSEN. Geill. gekl. omslag. Gecartonneerd. 1 gekl., 2 zw. plaatjes. 62 bladz. Prijs 40 cent.

Dit boekje is bewijs, dat we in het stuk der kinderlectuur vooruitgaan.

Een Amsterdamsche jongen uit den handwerksstand vindt een lief, klein hondje, achtergelaten door een dame, die hij niet kan weervinden.

Hij hecht zich verbazend aan dat beestje, dat zijn ziekelijk zusje opvrolijkt. Eindelijk ontdekt hij de dame. Nu ontstaat er strijd in zijn binnenste. Eenerzijds kan hij er niet van scheiden, ook om Ditje, zijn zusje, anderzijds voelt hij, een dief te zijn, als hij Tippie niet terugbrengt. Na langen strijd behaalt het betere gevoel de overwinning; ofschoon met droefheid, brengt hij Tippie terug, waarvoor hij met f 10.— door de dame beloond wordt; zijn moeder koopt een wagen voor zus. Jan speelt thans buiten met haar inplaats van met Tippie.

De vorm is uitstekend voor een kinderboek. De Schrijfster kent het kinderleven en het kinderhart; ze kent ook het leven van de Amsterdamsche volksklasse. En nu vertelt ze gewoon en eenvoudig weg, zonder pretenties en zonder mooidoenerij, maar ernstig en waar.

De stijl is los en lenig. Het woord «doodgaan», pag. 21, klinkt stuitend. Waarom niet liever «gestorven» gebruikt. De punctuatie is niet goed verzorgd. Veel komma's vergeten.

De strekking is uitnemend.

Hoe bij een jongen, die in een Christelijk gezin wordt grootgebracht, Gods Woord vat heeft op de consciëntie, wordt zeer goed geschetst.

Er zijn in dit boek geen buitensporigheden, het Christelijk element zit er ook niet opgeplakt, maar 't leeft in 't verhaal; en dat is een groote verdienste.

De kinderen kunnen er uit leeren, hoe men alleen in 's Heeren vreeze den strijd tegen verkeerde neigingen kan aanbinden met hoop op de overwinning. Zelfs onderwijzers kunnen uit dit boekje leeren, hoe zij door een verstandige behandeling van een leerling dezen aan zich kunnen verbinden en hoe huisbezoek gewaardeerd wordt. Met warmte aanbevolen.

Boekjes van 45 cent.

Met geill. omslag, gecartonneerd en plaatjes in zwart- of kleurendruk.

- * (189) **Het huisje onder de hooge dennen**, door HERMANNA. Bekroond door de Nederlandsche Zondagsschoolvereeniging. Geill. gekl. omslag. Gecartonneerd. 1 gekl., 2 zwarte plaatjes. 78 bladz. Prijs 45 cent.

Dit boekje is in menig opzicht waard bekroond te worden. Het bevat een interessant verhaal.

Heini is een wees. Hij woont bij zijn grootmoeder, in het eenvoudige huisje onder de dennen, maar Grootmoeder moet naar het Armhuis en Heini wordt mijnwerker.

Hij wordt geplaagd en belasterd door zijn neef, zóó erg, dat hij 't huis van zijn oom, die hem tot zich nam, ontvlucht en naar Holland wil. Hij bereikt echter zijn doel niet. Om ziekte wordt hij opgenomen in het Diaconessenhuis. Alles komt echter terecht. Grootmoeder keert terug in haar huisje. Heini verkrijgt den wensch van zijn hart en mag houtsnijder worden; en dat alles door de mildheid van een vreemden Hollandschen heer, die zich het lot van grootmoeder en kleinzoon aantrekt.

De geschiedenis speelt in Tyrol of in Zwitserland.

De «held» van 't verhaal is o. i. soms te oud en soms te jong geteekend.

Ook de teekenaar van de plaatjes is er blijkbaar mee in de war geweest.

Het boekje mist een flinken Christelijken geest. Wel wordt erin gewezen op den Goeden Herder en op den «lieven Heer», in Wien alleen vertrouwen kan worden gesteld, maar 't blijft alles aan de oppervlakte.

Ongetwijfeld heeft de Schrijfster slag van vertellen. Toch is het verhaal o. i. te Hollandsch van karakter voor een geschiedenis, die in Tyrol afgespeeld wordt. Waarom niet wat dichters bij huis gebleven, bijv. in de omgeving der Limburgsche mijnen?

Dan klonk alles ook meer waarschijnlijk.

Het verhaal bedoelt in het licht te stellen, dat ieder, die op God vertrouwt, veilig is. Dat vertrouwen wordt niet beschaamd. Deze strekking is uitnemend, maar bij de uitwerking van dit thema had de Auteur de gelegenheid niet moeten verzuimen, om, meer dan zij deed, heen te wijzen naar de trouw Gods, niet slechts betoond in het natuurlijk leven, maar bovenal geopenbaard in Christus aan allen, die door genade schapen van des Goeden Herders kudde zijn.

Wel aan te bevelen.

- * (195) **Ida's Geheim**, vrij bewerkt naar het Engelsch, door JOHANNA. Geill. gekl. omslag. Gecartonneerd. 2 gekl. plaatjes, 78 blz. Prijs 45 ct.

Twee weeskinderen, broeder en zuster, kinderen van één vader, maar niet van ééne moeder, zijn uit Indië in Holland weergekomen en worden opgevoed bij eene tante. De broeder, die veel ouder is dan zijn zuster, krijgt eene betrekking aan eene bank in Londen. De zuster, Ida, gaat op haar 13e jaar naar de kostschool. Een tijding, dat Paul zich zou schuldig gemaakt hebben aan geldverduistering en deswege in de gevangenis zit, brengt groote ontsteltenis. Eerst wordt het voor Ida verborgen, later komt ze er toevallig achter en bewaart het als een geheim, dat haar voortdurend drukt. Als het eindelijk bekend wordt, vlucht ze de kostschool uit, maar juist deze vlucht wordt dienstbaar gemaakt aan de ontdekking van een

paar booswichten, en één ervan is de persoon, die in Londen het misdrijf heeft gepleegd, waarvan haar broeder beschuldigd werd. Zoo komt alles terecht en blijkt het, dat niet tevergeefs op God gehoopt is.

De inhoud is zeer boeiend en voortdurend wordt er op gewezen, hoe we met al onze noden tot den Heere de toevlucht moeten nemen en hoe Hij nimmer beschaamt degenen, die Hem verwachten. De godsvrucht van Paul, de beproeving en heerlijke uitkomst zijn belangwekkend. De echt godvruchtige omgeving bij Ds. Hoogland trekt aan. De trotsche figuur van Edith en het nachtelijke avontuur zijn zeer aardig geschetst. Bovenal trekt aan de echt Christelijke geest, die uit het verhaaltje spreekt.

Aandoenlijk is de liefde van Ida tot haar broer. Haar angst en lijden ter wille van hem worden treffend geteekend.

De taal is over 't algemeen zuiver. Voor de uitvoering van dit mooie boekje hebben wij niets dan lof.

De strekking van het verhaal is, er op te wijzen, dat niet beschaamd wordt degene, die in de wegen des Heeren wandelt en op Hem zijn vertrouwen stelt. «Hoe donker ooit Gods weg moog' wezen, Hij ziet in gunst, op die Hem vreezen».

Door Schriftwoord, door psalm en lied wordt die waarheid aangedrongen. In dit verhaaltje komen veel menschen voor, die God vreezen en het jeugdig gemoed op de rechte wijze toespreken. We achten dit een groot voordeel. Met warmte aanbevelen.

* (202) **Bram Kerstens' eerste Zeereis**, door MARIE. Geïll. gekl. gecart. omsl. 1 gekl., 5 zw. pl., 78 blz. Prijs 45 ct.

Dit boekje is verdeeld in 9 hoofdstukken met opschriften. Het verhaalt, hoe Bram Kerstens, de 14 jarige zoon van een weduwe, onder geleide van een oom, als jongste scheepsmaat zijn eerste zeereis naar Noorwegen maakt. Na verschillende plaatsen van Noorwegen te hebben aangedaan, maakt Bram met zijn oom een uitstapje in het binnenland. Veel wordt door hem gezien en genoten. Bram, die op school nog al eens ongehoorzaam was, wordt bij het zien van de gevaren der zee ernstiger gestemd en leert zijn toevlucht tot God nemen. Wegens zijn goed gedrag verwerft hij de gunst van den kapitein en van de passagiers. Na verscheidene weken afwezig geweest te zijn, komt hij behouden in het ouderlijk huis terug.

Voor een groot deel bevat dit boekje beschrijving van plaatsen en volksgewoonten Noorwegen. Ook de plaatjes geven gezichten van dat land. In den regel hebben kinderen niet veel op met land- en plaatsbeschrijvingen. Zullen ze hen boeien, dan moeten ze niet zoo kort en vaag zijn als in dit boekje. Het is uitnemend, dat hun Gods heerlijkheid in de natuur wordt voorgesteld. Overigens is dit boekje, uit godsdienstig oogpunt beschouwd, oppervlakkig. Bram vindt in gevaar rust bij God, maar dat dit geschiedt in den weg van ootmoedige-schuldbelijdenis, hooren wij niet. Ook wordt niet gerept van de vergeving der zonden in 't bloed van Christus.

Het reizen op Zondag schijnt hier voor Christenen een gewone zaak te zijn. Met geen enkel woord wordt het veroordeeld.

De uitdrukking «onze lieve Heer» is niet aan te bevelen.

Een bepaalde strekking ontbreekt o.i., of het moest zijn, op een onderhoudende wijze den kinderen een reis naar het Noorden te beschrijven, waardoor meteen de kennis verrijkt wordt. Wel wordt er gewezen op Gods macht en majesteit in het rijk der natuur en dat Hij onze toevlucht moet wezen. Ook wordt gezegd, dat, toen Bram woorden hoorde, die zondig waren, Gods Woord hem langzamerhand tot een veilig schild werd. Maar nergens wordt er dieper op ingegaan, alles blijft wat oppervlakkig, zoodat van een religieuze of ethische strekking moeilijk kan gesproken worden.

Ofschoon het godsdienstig element alzoo zwak is en het boekje geen bevredigenden indruk achterlaat, willen we om het goede, dat er in gevonden wordt, het nog wel matig aanbevelen.

- * (203) **Geen deserteur**, door A. C. v. D. MAST. Geïll. gekl. omsl. Gecart. 1 gekl., 2 zw. pl. 78 bladz. Prijs 45 cent.

Een vacantieverhaal. De hoofdpersoon is Koen, een gymnasiast, die bij zijn oom inwoont. De kinderen kibbelen voortdurend, doch Koen houdt zich onzijdig, laat zich niet met hen in en doet als oudste niet de minste moeite om den vrede te bewaren. Eindelijk, op verzoek van zijn zieke, zwakke tante, gaat hij eenige keeren met het jonge volkje uit. Alles gaat best, zoolang hij zijn zin krijgt. Als dat eenmaal niet gaat, ontbrandt er weer «oorlog». Hij trekt zich opnieuw terug. Jaan, de dienstbode, verwijt hem, dat hij zijn taak als vreedstichter niet nakomt, maar dat hij den strijd ontwijkt en een deserteur is. Eerst grieft hem dat, doch later komt alles in orde en gaan de kinderen veel van hem houden.

Stijl en verteltrant, plaatjes en omslag voldoen aan de eischen. De strekking: «houdt vrede onder elkander» valt te loven. De Christelijke grondslag ontbreekt geheel. Van schuldgevoel tegenover God is geen sprake. Dit is een ernstig bezwaar.

Wijl echter uit dit boekje veel te leeren is, kunnen we het, ondanks het genoemde bezwaar, zij het dan ook onder reserve, wel aanbevelen.

Boeken van 60 cent.

Met geïll. omslag en vier of meer zwarte plaatjes. Gecartonneerd. In fraaijen linnen stempelband tegen verhooging van 30 cent.

- (217) **Waar een wil is, is een weg**, door A. v. D. FLIER. Tweede druk, Geïll. gekl. omslag. Gecartonneerd. 4 plaatjes in zwartdruk. 110 bladz. Prijs 60 cent.

Dit boek zal vooral onze jongens aantrekken. Joost van Burgh verliest op jeugdigen leeftijd zijn moeder. Zijn vader wordt door zeeroovers gevangen genomen, waarna Joost in 't huis van zijn oom wordt opgenomen. Vurig verlangende naar eer en roem, heeft hij den vasten wil, om daartoe te geraken. Zijn lievelingsspreuk is: «Waar een wil is, is een weg». Hij krijgt een plaats op het schip van den kapitein, later admiraal Jan van Galen, en vergezelt dezen op zijn tochten tot uitroeiing van zeeroovers, die aan den Nederlandschen handel veel afbreuk doen, en neemt ook deel aan den eersten Engelschen oorlog, waarin Jan van Galen sneuvelt. Joost beleeft allerlei wonderlijke avonturen en behaalt roem door zijn plichtsbetrachting en vastberadenheid, zoodat hij het zelfs tot kapitein van een oorlogsschip brengt.

Het geheel is verdeeld in 12 hoofdstukken, zonder opschriften. Zulk een opschrift verlevendigt altoos den inhoud; nu missen we natuurlijk ook de inhoudsopgave. Met flinke letter gedrukt. Het boek is in lossen stijl geschreven. Over het geheel is de verhaaltraat levendig. Het spijt ons, dat de Schrijfster «Heer» voor Heere gebruikt.

Ook lazen wij herhaaldelijk uitdrukkingen, die niet zonder bedenking zijn, bijv. op blz. 37, regel 1—7 van onderen.

De platte spreektaal hier en daar is hinderlijk. Wij hebben groot bezwaar tegen de ruwe zeemanstaal en uitdrukkingen, als: ongenadig klop geven, drakerig, kataas, van wat ben je me, snater; ik hoop, dat je den hik krijgt; enz. Ook misten wij liever vreemde woorden, zooals: parmantig, casueel, souvenirs, subiet, gemodereerd, piraten, Patria, inplaats van vaderland.

Bij zeer veel goeds heeft dit verhaal een ernstige schaduwzijde, n.l. dat het Christelijk element o. i. er te zwak in is. De nadruk valt eenzijdig op het willen. «Die wil, die kan», is schering en ins'ag. Wel wordt ook gewezen op de onmisbaarheid van Gods zegen bij alles, wat wij doen, maar dit had *meer* moeten uitkomen.

Tweeërlei doel strengelt zich in dit verhaal los en bevallig ineem, n.l. de heldendaden te doen kennen van een onzer groote vlootvoogden (J. v. Galen) en in de tweede plaats de jongens aan te vuren tot krachtig willen, degelijk handelen, flink

en volhardend streven. Het eerste is allerkostelijks; wie de jeugd uit onze schoone landshistorie vertelt, heeft onze sympathie; het tweede is ook goed. Doch al moeten we toegeven, dat hier veel uitnemends voor de jongens gezegd wordt, toch mogen wij het niet verbergen, dat er o. i. te zwak op gewezen wordt, dat men niet in eigen kracht te werk moet gaan, maar in vertrouwen op God; dat wat God doet, altoos goed is. Er wordt hier iets gemist, wat zoo schoon gezegd had kunnen worden, zonder het verhaal eenig geweld aan te doen. Gaarne hadden wij gewild, dat tot Joost ook gesproken ware, dat er nog iets hoogers is dan aardsche eer en glorie en dat het eenen mensch niet baat, al wint hij de geheele wereld, als hij schade zijner ziel lijdt. Daarvoor was gelegenheid in overvloed, maar de Schrijfster heeft die niet gebruikt.

Al is er o. i. van het Goede te weinig in dit verhaal, daarom miskennen wij het vele goede niet, dat hier in sierlijke vormen wordt geboden. De boeken van Mej. Van der Flier, wij erkennen het dankbaar, behooren tot de hooge toppen in het land onzer kinderlectuur. Ook in dit boek handhaaft zij haar goeden naam. Wij bevelen het gaarne aan. Het zal onze jongelieden aantrekken, hun kennis verrijken en hun menige nuttige les geven.

* (220) **Wat Grootmoeder voorspelde**, door JOHANNA. Geill. gekl. omsl. Gecartonneerd. 4 zw. pl. 110 bladz. Prijs 60 cent.

Johanna, wij weten het reeds lang, verstaat de kunst, heel duidelijk haar gedachten uit te drukken en treffend verschillende levensomstandigheden te beschrijven. Dit boekje geeft er weer bewijs van.

De mooie illustraties trekken al dadelijk aan. Uitvoering en druk laten niets te wenschen over.

Ten aanzien van de spelling «Heer» houdt de Auteur zich nog aan haar oude gewoonte.

Gijsbert Oosterhout is een goede jongen, maar heel driftig. Dat speelt hem parten als schooljongen en als cadet te Alkmaar. Maar zijn grootmoeder vertelt hem, dat zij ook zoo geweest is en toch door gebed en strijd een kalme, geruste Christin geworden is. Ze blijft voor haar kleinzoon bidden en voorspelt steeds, dat het goed met hem zal uitkomen. Deze gaat naar Indië, wordt civielgezaghebber, gedraagt zich bijzonder dapper bij gelegenheid van een opstand en komt na tien jaar met vrouw en kroost gelukkig in 't land terug. Grootmoeder is dood, maar zijn ouders hebben reden om dankbaar te zijn.

Uitnemend is het, aan de kinderen te leeren, dat de zonde alleen in Gods kracht overwonnen kan worden. Alleen twee opmerkingen: 1. de Auteur had wat duidelijker kunnen doen uitkomen, dat ons hart geheel vernieuwd en van *alle* zonden gereinigd moet worden. Zij legt zóó den nadruk op het ééne gebrek, dat Gijsbert *averigens* haast volmaakt schijnt. 2. Verkeerd dunkt het ons, dat grootmoeders voorspelling zoo op den voorgrond staat, en met geen enkel woord wordt gesproken van Gods verbondstrouw. Aan Zijn woord hebben wij houvast, meer dan aan de voorzegging van een liefhebbende moeder. Toch is deze figuur met talent en liefde geteekend.

We kunnen dit boekje, waarin ouders er op gewezen worden, hoe zij met driftige kinderen behooren om te gaan (inderdaad een belangrijk motief!) gerust aanbevelen.

* (221) **Het klaverblad van vier**, door IDA KELLER. Geill. gekl. omslag. Gecartonneerd. 3 zw. pl. 110 blz. Prijs 60 ct.

Het klaverblad van vier: Gerda — die een veerboot bedient; Maggie, een verwaarloosd kind; Malle Mijntje, een onnoozele werkster en Meta, 't dochttertje van den rijken heer Var Iloogenhorst. Meta's moeder is een innige Christin geweest. Meta lijkt sprekend op haar en — hoewel nog een kind — dient zij in oprechtheid den Heere. Pa is uitwendig een Christen en gaat op in weldoen om

van de menschen gezien te worden. Meta komt te sterven. Haar vader is geknakt. Door het ontmoeten van Gerda, die hem in eenvoudigheid onderwijst, vindt hij het rechte pad. Nu komen Maggie en Mijntje bij Gerda in huis en Hoogenhorst neemt 't onderhoud van de drie meisjes voor zijn rekening.

De samenstelling is zeer gecompliceerd. Het verhaal is goed geschreven. Alleen in het begin wat te hoogdravend, b.v. in Gerda's natuurbeschouwing, die bovendien onwaar is. De streken van Bob en de goddelooze praktijken van Kee Knobbel konden best worden gemist.

Een uitdrukking, die we niet voor onze rekening zouden nemen, komt voor op blz. 103. Hoogenhorst kleedt Maggie met de jurkjes van Meta en zegt dan: »Wie weet, of Meta nu niet uit den hooge met welgevallen hierop neerblijkt«.

De strekking is goed. Er wordt in dit boekje niet gepreekt. We zien de kracht van het Christelijk geloof. Het openbaart zich allereerst in Meta's moeder, Meta en Gerda. En het is in haar ook anderen ten zegen. De trots en het farizeïsme van den heer v. H. worden gebroken. Toch had meer van schuldbesef sprake kunnen zijn.

Wel aan te bevelen, vooral voor de gegoede leerlingen uit hogere klassen.

* (227) **De Held van Wittenberg**, door J. SCHOUTEN. Geïll. gekl. omsl. Ge-cartonneerd. 2 gekl. pl. 14 penteekeningen t. d. t. 107 blz. Prijs 60 ct.

Van dit boekje, met tal van plaatjes verlucht, op den omslag met het portret van Luther naar de schilderij van Cranach Jr. voorzien, kunnen we niets dan goeds zeggen.

't Is een uitnemend boekje voor onze Zondagsscholen en zeer geschikt, om te worden uitgedeeld in het jaar, waarin het 4e Eeuwfeest der Reformatie gevierd werd.

Het behandelt in 13 hoofdstukken Luthers leven en arbeid.

Een enkele opmerking worde ons veroorloofd. Het rijmpje van een der tijdgenooten van den Hervormer, door den Schrijver met volkomen instemming aangehaald:

»'k Meen, dat nog nooit uit Japhets stam
Een grooter man dan Luther kwam;
Terwijl men nauwelijks grooter man
Ter wereld nog verwachten kan«

zouden wij niet gaarne voor onze rekening nemen. Het riekt o. i. te veel naar Luthervergoding. En daartegen hebben we vooral in het herdenkingsjaar van de Kerkhervorming te waken!

Werkjes als deze, waarin Geschiedenis wordt behandeld in een aantrekkelijken vorm, mogen vrijmoedig worden aanbevolen. Ze zijn zeer verre te verkiezen boven vele producten der verbeeldingskracht, hoe verdienstelijk ook, wat vorm en strekking betreft.

Worde dit boekje in ruimen kring verspreid en veel gelezen. Van harte aanbevolen,

Boeken van 75 cent.

Met Geïll. omslag en gekleurde of zwarte plaatjes. Banden 30 cent.

* (237) **De Pelgrimsreis van deze wereld naar de toekomstige**, voorgesteld in den vorm van een droom door JOHN BUNYAN. Geïll. omslag. Ge-cartonneerd. Met 18 illustraties naar oorspronkelijke teekeningen van Harold Copping. 158 bladz. Prijs 75 cent.

De bekende, onovertroffen schoone allegorie van Bunyan behoeft geen nadere aanwijzing.

Wij verblijden ons zeer over deze keurig verzorgde uitgave. De illustratie's munten door hun aangrijpende teekeningen uit. Zij hebben een titel en een onderschrift en spreken daardoor in nog voller kracht. 't Zijn illustraties om er lang en met ernstig nadenken op te zien. Onze aandacht werd bijzonder geboeid door:

Evangelist wijst den weg. De poel moedeloosheid. Christen beklimt den heuvel moeilijkheid. De heuvel dwaling. Verward in het net. En niet het minst door: De bekeering van Hoop.

Een rijke verluchting gaf de Uitgever aan dit boek. In één woord prachtig.

Bunyan is een schrijver voor alle tijden en hij is het ook voor onzen tijd. De Christenreis is een magistraal boek, dat verwarmt, verkwikt en kracht geeft; dat vooral in onzen veelvuldig verstrooienden tijd, onder den zegen des Heeren een groote roeping kan vervullen.

Wij prijzen de uitdeeling van dit boek met name aan de oudere leerlingen onvoorwaardelijk en met warmte aan. 't Is een boek voor hun leven, waar ze niet uitgroeien, gelijk bij de meeste andere boekjes het geval is, maar waar zij, als 't goed is, steeds meer ingroeien.

Het boek van Bunyan kan een heerlijk medicijn wezen tegen de geestesmatheid en zielemoetheid, die steeds meerderen in onzen gejaagden en bangen tijd aangegrepen heeft.

«Bunyan's beroemden pelgrimstocht», zoo lazen wij onlangs in een paedagogisch geschrift, «moest ieder lezen.»

Dit boek van den heer Callenbach neemt onder de verschillende uitgaven van de Christenreis een plaats der eere in!

* (244) **Zoo'n vreemde jongen**, door W. G. v. D. HULST. Geill. gekl. omsl. Gecartonneerd. 10 pentek. t. d. t. 156 bladz. Prijs 75 cent.

Een alleszins aantrekkelijk boek.

Hans, een molenaarszoon, raakt mede door eigen schuld, op een mistigen Decemberavond met zijn roeibootje op een donkeren plas verdwaald.

In zijn angst leert hij bidden; te midden der hem bestormende gedachten vindt hij rust in Jezus' nabijheid. Tot verdoovens toe heeft de kou hem al gegrepen, maar het zingen van zijn moeder en broertje en zusjes doet hem weder tot bezinning komen; hij grijpt de roeispanten weer op en juist bij tijds kan zijn moeder hem optillen uit de boot. Koorts grijpt hem aan, als hij warm onder de dekens ligt. Dan droomt hij, wonderlijk! Maar als de koorts geweken is, spreekt hij in groote openhartigheid met zijn moeder over zijn zonde, dat hij den Heere Jezus vergeten had, doch nu geleerd heeft den Heiland lief te hebben en Hem te geven van het zijne.

Een wat vreemde, maar gezegende Kerstfeestviering ten besluite.

Naar den vorm is dit boek een model. De naam van den Auteur is in dit opzicht reeds lang gevestigd.

Mooi is de levendige schildering van den wind in Hoofdstuk I, II en IX.

Treffend Hoofdstuk V: «Aan 't steigertje» en Hoofdstuk VI: «Alleen!» waarin ons de angst van de ouders en van Hans wordt geschetst.

En de strekking?

Is die niet om ons te laten gevoelen, dat er tusschen een kinderziel en den Vader in de hemelen heel wat gebeuren kan, wat de ouders niet merken; dat er in het kinderhart heel wat schuilt, 't welk voor menschen verborgen blijft, tot het zich soms onverwacht openbaart?

Voor onze grootste jongens bevelen we dit boek hartelijk aan.

Ook voor schoolbibliotheken is het uitstekend geschikt.

(245) **Bianca, het verkochte Zigeunerkind**, door IDA KELLER. Tweede druk. Geill. gekleurd omslag en vier zwarte plaatjes. 156 bladz. Prijs ingenaaid 75 cent.

Bianca is het dochttertje van een Zigeunerman en van een Christen-moeder, dat, slechts eenige dagen oud, verkocht wordt aan Mevrouw Gerhard, de echtgenoot van een geneesheer. Mevr. Gerhard echter sterft en nu komt Bianca in huis bij een ouden heer, »Oom Kees« genoemd. Haar broeder Allonza ontvlucht na den

dood zijner moeder het Zigeunerkamp, wyl hij zijn moeder bij haar sterven beloofd heeft, zijn zuster Bianca te zullen zoeken. Bij die gelegenheid deelt zijn moeder hem ook mee, dat zij als kind met een kermiswagen ontvoerd is geworden en geeft hem een beursje, dat hij Bianca moet geven, indien hij haar vindt. Na tal van avonturen komt later door het beursje aan het licht, dat »Oom Kees« een oom hunner moeder was. Bianca trouwt met den zoon van Dr. Gerhard.

Den stijl van dit verhaal durven wij uitmuntend noemen. Er is warmte en bevalligheid in, juistheid en verscheidenheid van uitdrukking. Dat boek zal ongetwijfeld veler harten en oogen streelen. 't Is een kleine roman in olieverf te noemen. Een groep sprekende beelden met een liefvallig meisje als middelpunt. En wat al achtergronden, waartegen die beelden uitkomen!

Ook hier behandelt Ida Keller weer haar lievelingsthema. Een treffende variatie op *Silvia*, *Het Alpenroosje* en *Moeders Wiegelied*. Zij vergunne ons er nogmaals op aan te dringen, dat zij zich eens verplaatse op het veld der geschiedenis. Daar zijn aderen te ontgraven van het duurzaamst en kostelijkst metaal. Een kloek historisch verhaal te leveren, is aan haar bekwame hand alleszins vertrouwd.

Dit boekje moet blijkbaar leeren, hoe God ten goede weet te besturen, wat de menschen ten kwade hebben bedoeld; en dat Zijn Woord een kracht is tot zaligheid voor een iegelijk, die gelooft. Helder komt er in uit, dat Gods wegen wonderlijk zijn en dat Hij dikwijls op ongedachte wijze uit de duisternis het licht wil brengen. Jammer alleen, dat de bekeeringen in dit verhaal een wat oppervlakkig stempel vertoonen.

De kinderen zullen dit boek met veel genoegen lezen en met spanning de ontkenning van de ingewikkelde geschiedenis verbeiden.

Druk en uitvoering zijn onberispelijk. De plaatjes geven duidelijk eenige hoofd momenten weer.

Van harte aanbevolen.

Boek van 90 Cent.

* (262) **De kleine Hertog, of Richard zonder vrees**, door CARL M. YONGE. Uit het Engelsch. Geill. gekl. omslag. Gecartonneerd. 7 ill. t. d. t. 190 blz. Prijs 90 ct.

In verhalen, spelende in de Middeleeuwen, is het altijd moeilijk, historisch getrouw te zijn en toch het religieuze element goed te doen uitkomen. De Schrijver heeft als thema: de vergevende liefde, die de Christen in tegenstelling met den heiden betoont, op grond van het gebod Gods. Dit motief komt goed tot zijn recht.

Richard, zoon van Hertog Willem Langzwaard van Normandië is door zijn vader ter opvoeding toevertrouwd aan heer Erik. De vader wordt verraderlijk vermoord. Kleine Richard neemt zich voor, den dood zijn vaders te wreken. Lodewijk, koning van Frankrijk, weet langs slinksche wegen den kleinen hertog naar Parijs te lokken als zijn vazal. Osmond, Erik's zoon, Richard's trouwe schildknaap, brengt hem weer veilig in Normandië terug.

De oude abt, vader Lukas, een vrome priester, heeft veel invloed op Richard. Daardoor laat hij zijn wraakzuchtige plannen varen en vergeeft den moordenaars zijns vaders.

't Begin is nogal stroef. Tal van moeilijk uit te spreken Noorsche en Frankische namen komen er in voor. (Rainulf v. Ferrières, Languédoc, Ethelstane, Jumièges, Foulques, Herluin v. Montreuil, enz.) 't Laatste gedeelte leest veel vlotter.

Dit boek heeft een groote deugd: het is niet merkbaar, dat het vertaald werk is. Aan de taal en den stijl is veel zorg besteed.

Andererzijds brengt het milieu, waarin het speelt, groote bezwaren mee. Daardoor zit er weinig godsdienstige diepgang in. De eenige ernstige figuur is vader Lukas. Gebeden opzeggen, en dat nog wel in het Latijn, is aan de orde van den dag. Van wat noodig is, om getroost te leven en zalig te sterven, hooren we veel te

weinig. Goede kinderlectuur behoort niet slechts aangenaam, maar ook nuttig te wezen, niet slechts ontspannend, maar ook evangeliseerend.

Behoudens deze aanmerking kunnen wij dit boek wel aanbevelen.

Boeken van Een Gulden.

Met Geill. omslag en vier platen in zwartdruk. (Banden 35 cent.)

- * (273) **Het huis Wijngaerde**, door E. GERDES. Een verhaal uit het jaar 1598. Zesde druk. Geill. omsl. 4 zwarte plaatjes. 188 bladz. Prijs f 1.—.

Van Gerdes' bekende Wouter Harmsen-serie is dit het 4e deel. Wouter Harmsen komt in den kring van het gezin. En we zien hem in aanraking met en predikende aan een gezelschap van boeren, waarvan de huismeester van Wijngaerde, die eens een moord pleegde, het middelpunt is.

Als jongen lasen we dit boek met genoegen. En nu nog als volwassene boeit het. Misschien is het jammer, dat Gerdes de Bijbelplaatsen (die hij naar de Statenvert. citeert en niet, zooals moest, naar den Deuxaebijbel) in oude spelling geeft. Waartoe was dat noodig? Hetzelfde geldt van de woorden van Aldegonde. In een kinderboek moesten die in hedendaagsch Nederlandsch zijn aangebracht. Zelfs oude woorden komen voor, bladz. 69 saen = spoedig.

Ook dit boek treft weer het bezwaar van de heele serie, dat Gerdes het reizend prediken zooals W. Harmsen dat doet, stelt boven de geregelde bediening van het Woord in de gemeente.

Overigens is het een uitnemend verhaal, juist om den geestelijken achtergrond. Misschien staan er wat te veel godsdienstige gesprekken in. De jongens slaan die allicht over.

We zouden het jammer vinden, als er tegenwoordig *niets anders* was dan de werken van Gerdes. Maar evenzeer zouden wij het betreuren, als Gerdes met al zijn eigenaardigheden geen waardeering meer vinden zou. Laten grooten en kleinen de boeken van onzen «Ouden Vriend» maar lezen! Zij kunnen tot rijken zegen strekken.

Hartelijk aanbevelen!

- * (276) **Uit de Duinen. Een verhaal uit den Spaanschen tijd**, door E. GERDES. Zesde druk. Geill. omsl. 4 zwarte plaatjes. 174 bladz. Prijs f 1.—.

Ook bij de lezing van dit verhaal dachten we terug aan onze jongensjaren. Wat vonden we toen Gerdes' boeken mooi! En al bezien we ze nu met een ander oog dan toen, het doet wonderlijk aan, die oude bekenden nog eens te lezen.

«Uit de Duinen» is zeker wel een der boeiendste verhalen van Gerdes. Het voert ons in de buurt van Haarlem in 1573. Rolf Harmsen en zijn zoon Wouter zijn de hoofdpersonen, doch ook anderen, zooals Pater Herwijn en de «Noortdorpsche Vos», spelen er een voorname rol in. Rolf Harmsen, van beroep glasmilder, maar door de prediking van Jan Arendsz tot de kennis der waarheid gekomen, is zóó vol vuur voor de «nieuwe leer», dat ook hij als prediker optreedt, maar door de handlangers van priester Herwijn gevangen genomen wordt. Hij wordt door zijn vrienden bevrijd en doet nu de gelofte, — wel wat onvoorzichtig — niet te zullen rusten vóór hij den priester bekend gemaakt heeft met de heilswaarheden van het Evangelie. Na enkele wederwaardigheden en uitredingen uit de strikken, door den «Noortdorpschen Vos» hem gespannen, komt hij op het kasteel Westervout. Bij een huiszoeking bij Jan Soeters, een vriend van Harmsen, wordt de priester gesnapt en opgesloten in den jachttoren van het kasteel. Hier heeft Harmsen gelegenheid zijn gelofte te volbrengen. Zijn gesprekken dragen rijke vrucht en de priester overtuigd van de waarheid der Heilige Schrift, maar eenigszins bevreesd voor vervolging, wijkt naar Duitschland.

Wat den verhaaltrant betreft, deze is uit den aard der zaak «achter de mode».

Toch weet de Schrijver in dit verhaal zijn lezers wel te boeien. Een enkele maal loopt het wat heel mooi. Dit euvel is trouwens in vele van Gerdes' werken te vinden. De aandacht onzer jongens zal er echter nog meer door gespannen worden.

Het verhaal is verdeeld in 12 hoofdstukken met opschrift, gevolgd door een Besluit. De druk is uitstekend, de plaatjes zijn uitnemend geslaagd. Taal en stijl zijn goed.

Het gebruik van de volledige verbuigingsvormen (mijnen, uwen, enz.) wijst ook op de vorige eeuw.

Een enkele maal wordt «Heere» gebruikt, doch meestal «Heer».

Gelijk dit bij al de werkjes van Gerdes, die van den Spaanschen tijd handelen, het geval is, komt ook in dit verhaal helder uit, met welk een geloofsmoed onze vaderen bezielde waren in hun strijd tegen Spanje en Rome. Dat alleen door het geloof in den Heere Jezus geluk en vrede te verkrijgen zijn, daarvan gewaagt schier elke bladzijde.

Ook de krachtige werking van het Woord des Heeren wordt ons doorlopend in dit verhaal getoond. Soms wel wat onnatuurlijk. Wouter Harmsen is voor een knaap zeer «vast gefundeerd». En Martijn, zijn vriend, wordt al heel vlug van zijn onverschilligheid genezen.

Een en ander is ons echter geen beletsel, ook dit verhaal uit de Gerdes-serie hartelijk aan te prijzen.

Uitgaven van J. M. BREDÉE te Rotterdam.

Ook uit Rotterdam werd ons weder een uitgebreide collectie toegesonden. De boekjes zien er als steeds bekoorlijk uit en prijzen zichzelf om hun uiterlijk zoowel als om den inhoud aan. De proef om plaatjes naar de natuur, naar het leven te nemen is inderdaad gelukkig geslaagd. Het deed ons genoeg, herhaaldelijk te bespeuren, zoowel bij de uitgaven van den heer Callenbach als bij die van den heer Bredée, dat bij de herdrukken goede nota werd genomen van vroeger gemaakte opmerkingen.

Bij bestelling van 10 stuks, ook gesorteerd, worden de boekjes voor den halven prijs geleverd. Op de banden wordt geen prijsvermindering toegestaan. Wie voor f 10.— bestelt, ontvangt gratis het gunstig bekende Jaarboekje voor de Zondagsschool. Een uitnemende gids voor elk onderwijzer, zeer practisch ingericht door verschillende lijsten voor het Zondagsschoolbezoek zoowel als voor het huisbezoek.

Bij de bestelling is het voldoende, de nummers nauwkeurig op te geven. De titels der boekjes behoeven niet te worden opgeschreven.

De boekjes met een * gemerkt, zijn nieuwe uitgaven, de overige zijn herdrukken.

De Uitgever stelt ook nu overdrukken gratis verkrijgbaar in 2 deelen onder den titel „Kersthokken”. Tegen inzending van 25 cent voor de porto ontvangt men deze franco thuis.

Wij wenschen den Uitgever een al grooter wordenden omzet zijner uitgaven toe.

Boekje van 12 $\frac{1}{2}$ cent.*Met een gekleurd plaatje en omslag in kleurendruk.*

- * (29) **Floortjes droom**, door LOUISE L. G. Geill. omslag., één gekl. pl. 15 blz. Prijs 12 $\frac{1}{2}$ ct.

Floortje — dochter van een predikant, droomt. Eerst van een oud mannetje, dan van een dito vrouwtje, daarna van een arm meisje.

't Mannetje is er over verrukt; dat zij spreekt over 't ware Brood des levens, dat uit den Hemel is neergedaald; tot het oude vrouwtje spreekt ze over 't levende water, en 't arme kindje geeft zij haar mantel en schoenen en kousen. Eindelijk wordt ze door Moesje wakker gekust. Ze moet opstaan. Het is Kerstfeest.

Dit is nu eens een Kerstfeest zonder Kerstboom. De wijze van behandeling is nieuw. De inhoud bestaat grotendeels uit letterlijke aanhalingen van Bijbelwoorden.

Toch is het geheel meer fantasie dan werkelijkheid. Wat hier Floortje in den mond wordt gelegd, verwacht men niet van zulk een kind. Ook de dialoog is zoo ongewoon.

't Is mooi gedacht door de Schrijfster. Doch zij heeft meer een mooie gedachte uitgewerkt, dan de realiteit van 't leven weergegeven.

Tegen de strekking hebben we geen bedenking. Van zonde en genade wordt met nadruk gehandeld.

Volwassenen zullen dit boekje beter waardeeren dan kinderen. Wel aan te bevelen.

Boekje van 15 cent.*Met een gekleurd plaatje en omslag in kleurendruk.*

- * (39) **Van drie kleine meisjes**, door WILH. RIEM-VIS. Geill. omslag. 1 zw. pl. 22 blz. Prijs 15 ct.

1e hoofdstuk. Nellie vindt een erwte op den vloer bij 't naar bed gaan. Twist met de keukenmeid (later de kindermeid).

2e hoofdstuk. Nichte Mientje wordt in 't gezin opgenomen, omdat haar eigen moeder gestorven is.

3e hoofdstuk. Nellie's erwte is een plant geworden in het tuintje en Mientje gaat aan de meid om een erwte vragen. Wordt boos, als ze een half uur moet wachten.

4e hoofdstuk. Verzoening met de dienstbode naar aanleiding van een hondje, dat ook Nellie heet.

5e hoofdstuk. De meisjes hebben nu ieder een erwtenplant in den tuin en hebben aan iedere plant een tekst gebonden: 1e. De liefde denkt geen kwaad; ze God moet den wasdom geven; 3e Zonder Mij kunt gij niets doen.

't Is ons niet mogelijk, in dit onbeduidende, inhoudlooze boekje, voor de helft gevuld met Remonstrantsch getheologiseer, op algemeene-verzoenings leest geschoeid, een strekking te ontdekken. »Als ik mijn best doe om in den hemel te komen« (pag. 10) is een zeer laakbare uitdrukking. Bovendien zullen er weinig kinderen zijn, zóó vroom, dat ze erwtes gaan verbouwen met een tekst erbij. Niet aanbevolen.

Boekjes van 20 cent.*Met 2 plaatjes en omslag in kleurendruk.*

- (88) **Een blijde Kerstdag in de Drentsche venen**, door WILH. RIEM-VIS. Derde druk. Geill. omslag in kleuren. 1 zwart plaatje. 40 bladz. Prijs 20 cent.

Een tafereel uit het leven van een Evangelist in Drente. Zijn arbeid in het Evangelie richt zich meest op de kinderen, door middel van de Zondagsschool. Maar door de kinderen wordt ook menig ouderhart gewonnen voor het Woord des

Heeren, zoodat men uit eigen beweging een keet beschikbaar stelt voor de prediking.

Eens als de evangelist ter Bijbellezing is uitgegaan, overkomt hem op de donkere heide een ongeluk, zoodat hij zijn been breekt. Doch zijn trouwe hoorders gaan er op uit, om hem te zoeken, en dragen hem naar zijn woning. Met daden van liefde toonen zij, hoezeer de arbeid des Evangelies hun tot zegen was en door hen ge waardeerd wordt. Een blij Kerstfeest op de Zondagsschool besluit het veelszins boeiende verhaal.

Dit boekje is vloeiend geschreven. De verhaaltrant is eenvoudig. Taal en stijl zijn goed. De illustraties zijn heel mooi. Een verhaal als dit, vermag hartelijk mededoogen te wekken met de arme veenbewoners, die in armoede en geestelijke onkunde leven. Het voert een krachtig sprekend pleidooi voor het werk der Evangelisatie. Voorts leert het den kinderen den zegen waardeeren van den arbeid, die op de Zondagsschool aan hen verricht wordt.

De Kerstgeschiedenis had in dit verhaal meer en beter op den voorgrond moeten treden. De voorstelling der heilswaarheden is niet diep genoeg opgevat.

Om zijn uitnemende strekking verdient dit boekje een hartelijke aanbeveling.

* (89) **Moeder bidt voor ons**, door JOHANNA BREEVOORT. Geill. omslag. 1 zwart plaatje. 40 bladz. Prijs 20 cent.

Een weduwe heeft twee dochtertjes, een tweeling, Agatha en Louise. Beide meisjes maken den indruk, den Heere te vreezen, maar hebben ieder hare bizondere karakterfouten. Agatha is rustig, stil, ijverig, maar zelfgenoegzaam en hoovaardig. Louise is bruusk, wild, ongedurig, maar heeft voor een ander alles over. De Schrijfster laat dit zien, en toont, hoe groot de moeilijkheid is voor een jonge moeder, om zulke kinderen op te voeden. Deze zoekt haar kracht in het gebed. Op zekeren avond, als A. en L. haar weer groot verdriet hebben aangedaan, en zij in 't late uur voor God geknield ligt, om voor Hem haar hart uit te storten, komen beide meisjes, door onrust des gewetens uit den slaap gehouden, naar beneden, en blijven bij de deur staan, want ze hooren dat Moeder voor hen bidt.

Een kostelijk boekje, met treffend schoone passages. Uitnemende karakterteekening, keurig geillustreerd. Om zijn strekking zeer aanbevelenswaard. Kinderen kunnen er veel uit leeren. Toch had het door Joh. Breevoort uitgewerkte gegeven beter kunnen dienen voor een boekje voor ouders. Om zoo te laten zien, welk een gezegenden invloed op kinderen de wetenschap heeft, dat vader en moeder voor hen *bidden*.

Duidelijk komt uit, hoe moeilijk het is, kinderen op te voeden, die zoo verschillende karakters hebben.

Blz. 39 toont, dat zij met de «toepassing» eenigszins verlegen was.

Heel jammer is ook, dat de Schrijfster, die de beteekenis in het licht stelt van het voorrecht een biddende moeder te hebben, niet wijst op de *voorbede* van *onzen Heiland*.

Daartegenover staat de verdienste, dat gewezen wordt op de beteekenis van den Heiligen Doop.

Wanneer al onze leerlingen eens konden zeggen: «Moeder of Vader bidt voor ons,» zou het in menig gezin zeker anders gesteld zijn.

Hartelijk aanbevolen!

* (90) **Niet naar het feest**, door WILH. RIEM-VIS. Geill. omsl. 1 zwart plaatje 43 bladz. Prijs 20 cent.

Mientje, het dochtertje van mijnheer Kruiswijk, zal voor 't eerst naar de Kerstfeestviering op de Zondagsschool. Eenige dagen van te voren krijgt ze bloedvergiftiging door een wondje aan het been. 't Loopt goed af, maar ze moet een tijdlang te bed blijven en kan niet naar 't feest. Als vergoeding wordt tehuis een klein feestje bereid, waarvoor ze eenige kinderen mag vragen, o. a. twee arme meisjes uit de buurt. Dit feest is oorzaak, dat een der kinderen en door haar ook de moeder van dit meisje «den Heer lief krijgen».

Over het algemeen is de stijl eenvoudig en correct. Sommige uitdrukkingen gaan boven het kinderlijk bevatten uit.

De Schrijfster besluit haar boekje met: «Wij hopen, dat onze jeugdige lezers aan de gevolgen van Mientjes teleurstellingen mogen denken, wanneer ook hun de een of andere beproeving mocht worden toegezonden.»

Die teleurstelling werd rijkelijk vergoed. Als de kinderen uit het verhaal moeten leeren, dat op teleurstelling altijd vergoeding volgt, slaat de Auteur den bal mis. Maar dat zal ze wel niet bedoelen. Wij zouden liever gezegd hebben: de kinderen kunnen uit dit boekje leeren, dat we onze omgeving ten eeuwigen zegen moeten trachten te zijn; al gebeurt dit in het boekje op een methodistische wijze en geheel in de lijn der algemeene verzoening.

Steeds wordt «Heer» inplaats van «Heere» gebruikt.

De hatelijkheden op predikanten (bladz. 30) hadden moeten achterwege blijven, temeer, waar in dit soort boekjes toch al zoo weinig van de Kerk en de Dienaren des Woords wordt gesproken.

Bovendien, kinderen die nooit van het Evangelie der zaligheid gehoord hebben, begrijpen hier als in een handomdraai, dat de Heiland ook voor hen geboren is. Dit boekje is voor onze Zondagsscholen *niet* geschikt.

- * (91) **Hoe een woonwagenjongen Zendeling werd**, door HUGO KINGMANS. Geill. omsl., twee zwarte plaatjes, twee pent. t. d. t. 29 bladz. Prijs 20 cent.

Weer een woonwagengeschiedenis!

't Kind van Dr. Marland wordt door een kermisvrouw gestolen en weggevoerd naar Duitschland. Zijn pleegouders sterven tengevolge van hun zedeloos leven en Alfred komt bij een predikant in huis. Hij studeert voor zendeling en gaat naar Indië. Daar ontmoet hij zijn ware ouders, die indertijd er ook heengegaan zijn.

Goed geschreven. Wel mooi verteld. Het afgezaagde thema krijgt eenige variatie doordat het terugvinden in Indië plaats grijpt.

De woonwagenatmosfeer schijnt voor onze auteurs een bijzondere attractie te hebben.

Men moest toch eindelijk dit cliché-thema eens laten varen. Er zijn veel betere onderwerpen te vinden. Dan ontloopt men tevens aan de kans, onwaarschijnlijkheden te debiteeren. (B.v. dat een domineesvrouw aan een woonwagenjongen «zoo-maar» een zoen geeft.)

Al worden de waarheden van zonde en genade niet opzettelijk vermeld, het boekje heeft toch een Christelijke strekking en zegt ons, dat we hebben te zaaien aan alle wateren.

Matig aanbevolen.

- * (92) **Eindelijk vrienden**, door LUCTORA. Geill. omsl.; twee zw. pl.; 3 pent. t. d. t.; 42 blz. Prijs 20 ct.

De schuilnaam dezer Schrijfster klinkt wat zonderling. Zij heeft gedacht, dat luctor manlijk was, en het daarom trachten te vervrouwelijken, door achtervoeging van de a. Maar *Luctor* beteekent: ik worstel, en kan niet vervrouwelijkt worden.

Willem en Jan Hardenberg waren neven. Willem's ouders woonden in Indië en hadden hem, met het oog op zijn opvoeding en studie geplaatst in het gezin van hun zwager in Den Haag. De beide jongens konden elkander in het begin niet verdragen. Dit had zijn oorzaak daarin, dat Jan's moeder haar eenige zontje vertroetelde. Daarbij kwam nog, dat de beide karakters zeer verschilden. Jan was niet opgewassen tegen Willem, omdat deze flink kon leeren en hij minder. Gevolg was allerlei plagerij, welke ten slotte zoo ver ging, dat Willem uit den huiselijken kring op den zolder terecht kwam, want Jan had Willem valschelijk beschuldigd van oneerlijkheid. Spoedig bleek het, dat dit lage laster was, en werd Willem in zijn eer hersteld. En toen werden de beide neven groote vrienden.

Dit boekje heeft groote deugden. Wat kan Luctora mooi vertellen! Met spanning zullen de kinderen naar haar luisteren. Ze weet zich uitnemend in den gedachten-gang der jeugd in te leven.

De illustraties zijn zeer goed.

De beteekenis van de komst van onzen Heiland komt wel tot haar recht. Op een juiste en kinderlijke wijze wordt er op gewezen, wat wij aan die komst in het vleesch hebben te danken. 't Is wel waar, dat de tegenstelling van Willems karakter tegenover dat van Jan wat scherp wordt geteekend, maar ze is toch niet onnatuurlijk. Er *zijn* jongens als Willem en er *zijn* knapen als Jan. En jongens van zoo verschillende karakters kunnen alleen als vrienden leven, wanneer de genade Gods hun harten heeft geheiligd en zij beiden zich hebben leeren buigen voor Zijn Woord.

Maar anderzijds heeft dit boekje een groot gebrek. We hebben vooral een paedagogisch bezwaar.

Van 't begin af treden Oom en Tante niet vriendelijk op tegen hun neefje uit Indië, dat zeer jong reeds van zijn ouders moest scheiden. Hun eigen kind gelooven zij steeds. Wim heeft het *altijd* gedaan. Als 'het boek' verdwenen is, wordt Wim zonder eenig onderzoek tot leugenaar verklaard en in den barren winter 14 dagen lang opgesloten op zolder. Als het uitkomt, dat Jan de schuldige is, vraagt wel Oom aan Wim vergeving voor zijn onrechtvaardigheid, maar Tante, die de eigenlijke drijfveer in heel deze zaak was, zegt niets, en laat alles blauw-blauw.

't Kan zeer goed zijn, dat er onder de belijders van den Naam des Heeren zulke onhebbelijke Ooms en Tantes voorkomen, maar dit zal wel tot de uitzonderingen behooren. 't Is daarom bedenkelijk, in een boekje voor kinderen dezulken te teekenen, aangezien kinderen licht tot generaliseeren geneigd zijn.

Aan 't einde komt er ook nog een Kerstboom — waarom toch?!

Het genoemde bezwaar verhindert ons echter niet, dit boekje gaarne aan te bevelen.

Boekje van 25 cent.

Met twee plaatjes en omslag in kleurendruk.

* (103) **De jonge Schaapherder**, door JAN RICHARD. Geill. omsl. 2 zwarte plaatjes, 3 pent. t. d. t. 44 bladz. Prijs 25 cent.

Hans Beekman, «de jonge Schaapherder» is de zoon van een welgestelde boer, ergens in 't Oosten van ons land. Hij ontvangt thuis een goede opvoeding, maar wordt door een oud-schoolmakker overgehaald, een honden- en apenspel te bezoeken, en verliest een brief voor een arbeider, die bij zijn vader in dienst zou treden. Hierdoor blijft deze arbeider een tijdlang zonder werk. 't Ergste is, dat Hans liegt, dat hij den brief gepost heeft. Voor vader en moeder wil hij het niet bekennen, maar wel aan Tante Hanna. Nu belijdt hij ook zijn ouders 't kwaad.

Ook Gerrit Boxer komt tot inzicht van zijn zonde, en wordt Hans' beste vriend.

De vertelling loopt vlot, doch we kunnen niet goedkeuren, dat de ruwe taal van een slechten knaap ter lezing wordt geboden: B.v. op bladz. 18: «Beroerd, ja!» en op bladz. 32: «dooie diender, akelig pot eten! Maken, dat je een wit voetje bij *den ouwe* krijgt, dat kan je, hé?» Dergelijke taal moet onze jeugd maar gespaard blijven, dunkt ons; 't is erg genoeg, dat ze haar soms te hooren krijgt.

De Schrijver spreekt aan het begin van zijn verhaal de hoop uit, dat zijn lezers aan 't eind zullen zegen:

«Daar steekt, voorwaar, een diepe zin,
Een magazijn van leering in!»

Nu, leerzaam is het boekje wel. Onze kinderen kunnen er de les uit trekken, dat ze niet op hun hart moeten vertrouwen, ook al worden ze opgevoed in de leer en vermaning des Heeren. Ons hart is vaak zwak en weinig bestand tegen

de stem der verleiding, terwijl valsche schaamte maar al te spoedig doet toegeven aan de stem, die naar verkeerde paden lokt. Ook komt duidelijk uit, welk een hellend vlak het zondepad is en hoe de eene zonde de andere baart. We hadden wel gaarne gezien, dat aan Hans duidelijk gemaakt was, hoe hij de kracht en den moed om zijn schuld te erkennen, in de eerste plaats bij God moest zoeken. Nu treedt Tante Hanna wel wat veel alleen op den voorgrond, ofschoon zij overigens een aantrekkelijke figuur is.

Onze bezwaren zouden we het best aldus kunnen samenvatten, dat meer de gevolgen van de zonde, dan de zonde zelf in haar schrikkelijkheid worden geteekend.

In religieus opzicht is dit boekje zwak. Het berouw van Hans is meer kwelling van het geweten.

De waarschuwing tegen slechte kameraden is uitnemend. Daartegen kan niet ernstig genoeg gewaarschuwd worden.

De plaatjes zijn vrij goed. De schoolmonarch, die erop voorkomt, herinnert wat sterk aan den ouden tijd.

Matig aanbevolen.

Boekjes van 35 cent.

Met 2 plaatjes en cartonnen omslag in kleurendruk.

- * (109) **Hoe Eva haar juffie verloor en terugkreeg**, door JOHANNA BREEVOORT. Geill. gec. omslag. 2 zwarte plaatjes. 64 bladz. Prijs 35 cents.

De moeder van Eva de Rijke is gestorven. Pa heeft het te druk met zijn zaken en reizen om zich met zijn kindje bezig te houden. Een juffrouw moet voor de opvoeding zorgen. Gelukkig houdt Eva veel van Juffie en deze ook van haar. En Juffie is iemand, die kinderlijk den Heere vrees en Eva op den Heiland wijst. Pa houdt niet van die dingen en verbiedt Juffie, tot Eva er over te spreken. Dat durft Juffie niet beloven en — ze moet vertrekken. Ze gaat. Tot groote droefheid van Eva. Deze komt bij moderne familie in huis. Een geheel godsdienstloos gezin met een Engelsche kinderjuffrouw, die naar Eva niet omziet. De tuinman redt Eva vlak van vóór een trein. Dit geeft aanleiding tot terugkeer van Eva naar Pa's huis en ook tot het weerkeeren van Juffie, met wie de heer De Rijke later trouwt.

Dit is in menig opzicht een fijn boekje. Maar eigenlijk is het een in kinderlijken toon geschreven werkje voor volwassenen. Het conflict tusschen de kinderjuffrouw en den heer De Rijke zijn geen dingen voor kinderen. Het ware beter geweest, indien de Schrijfster niet gepoogd had, van dit gegeven een kinderboekje te bewerken, want dit motief is er ongeschikt voor.

Het geheel heeft ook een sociale zijde. Het is wel wat te ver gedreven, om, zooals hier geschiedt, juist al de sociaal minder-bedeelden goed en vroom te laten zijn. Wij weten niet, of onze tijd dat wel noodig heeft.

De godsdienst is hier echter een kracht, die het leven beheerscht. Een zoutend zout, dat de spijze smakelijk maakt.

Duidelijk zien wij hier bevestigd, dat de Godzaligheid tot alle dingen nut is. Wel moeten zij, die den Heere vreezen, door vele verdrukkingen, doch de Heere kroont aan het einde hun getrouwheid.

De uitvoering van dit boekje is goed. De plaatjes zijn in één woord prachtig: fotografietjes! Moge het in veler handen komen. Van harte aanbevolen.

- (110) **Wat de liefde vermag**, door MEVR. DE PRESSENSÉ. Tweede druk. Geill. gekl. gec. omslag. 2 zwarte plaatjes. 54 bladz. Prijs 35 cent.

Valentijn Burkman, wiens moeder overleden was, werd door zijn vader en de huishoudster allesbehalve zorgvuldig opgevoed. Hij was dan ook een ondeugende jongen, die zijn lust in kwaaddoen vond. Vooral zijn buurmeisje, Jaantje Moerdijk,

het dochtertje eener weduwe, was het mikpunt zijner slechte streken. Hij ontstal haar konijn, waarop ze zoozeer gesteld was, terwijl hij later, toen ze met een mandje kersen op een hek zat, haar daar af deed vallen, om de kersen machtig te worden. Ze had zich door den val zóó erg bezeerd, dat zij gevaarlijk ziek werd. Onder dat alles bleef zij zachtmoedig, zoodat zij zelfs Valentijn niet als den schuldige bekend maakte. Diens geweten begon echter te spreken: hij trachtte zijn misdrijven goed te maken, door het konijn terug te halen bij de boerin, aan wie hij 't verkocht had en het bij Jaantje terug te brengen. Haar zachtmoedigheid' en liefde tegenover zijn ruw geweld vermurwden zijn hart. De familiën werden nu tot elkander gebracht, terwijl Valentijn ook den Heere Jezus leerde kennen als zijn Heiland.

Het boekje is vol van onwaarschijnlijkheden. Jaantje is zeer wijs en «ijselijk» vroom. Als Valentijn haar bloembedje vernield heeft, ziet zij hem medelijdend aan. Als hij haar later op een lage manier van 't hek afgetrokken heeft, zegt ze tot haar moeder, die vermoedens tegen V. heeft: «Ik spreek daar liever niet meer over». En dat bij een meisje dat «veel jonger is dan 13 jaar»! En dan die betuiging aan haar moeder, als Valentijn haar het konijn terugbrengt: «Ik houd innig veel van hem»! Ook bij Valentijn vinden we zoo iets onnatuurlijks, als hij tot zijn vader die lange redeneering houdt over het wegnemen van het konijn bij de boerin. Afkeurenswaardig is ook, dat het stelen van 't konijn wordt goedgepraat met het terugbrengen van het geld. Vervolgens lijkt het vreemd, dat Burkman, die eerst zoo onverschillig is, — al heeft hij Valentijn laten doopen — plotseling ook goede voornemens krijgt, als hij die bij zijn zoon waarneemt.

Verscheidene taal- en stijlfouten ontsieren dit boekje.

De strekking is, aan te toonen, dat de liefde zelfs het stugste gemoed kan verteederen. Jammer, dat in dit verhaal zoo weinig gevonden wordt van het ware schuldbesef en goede voornemens voldoende schijnen te zijn. De godsdienst, die er in voorkomt, is zeer oppervlakkig. Bovendien hebben we hier met een kind te doen, dat boven alle zonde schijnt verheven te zijn. De moeder spreekt haar aldus aan: «God zegene u, mijn engel».

Wij kunnen dit werkje niet aanbevelen.

(111) De vriend der jeugd. *Een bundeltje vertellingen en versjes voor groote en kleine kinderen*, door OOM THEO. Tweede druk. Geïll. omslag. Ge-cartonneerd. Met 22 plaatjes. 64 bladz. Prijs 40 cent.

De inhoud is, gelijk de titel zegt: een bundeltje vertellingen en versjes voor groote en kleine kinderen. Een menigte van korte vertellingen en versjes, sprookjes uit de dierenwereld, verhaaltjes uit de kinderkamer en enkele uit de Bijbelsche Geschiedenis. De meeste verhaaltjes zijn vlot en onderhoudend geschreven. Sommige echter zijn meer kinderachtig dan kinderlijk. De echte kinderstijl is even ver verwijderd van het kinderachtige als van het verhevene. Het verhevene is een zwaar gewicht, dat kinderen niet tillen kunnen, en het kinderachtige is een veertje, waar ze geen vat aan krijgen kunnen.

Wij achten die combinatie «voor groote en kleine kinderen» niet gelukkig. De grooten zullen de voor de kleinen bestemde vertellingen en versjes allicht «flauw» vinden; terwijl die voor de grooten geheel ongenietbaar zijn voor de kleine kinderen.

Verscheidenheid en afwisseling is zeker het uiteraard woelige kind aangenaam. Maar het aaneenrijgen van een bout velerlei, gelijk in dit boekje geschiedt, laat, vreezen wij, weinig indruk op het gemoed der jeugdige lezers na. In een werkje, dat «van alles en nog wat» biedt, doet zich onwillekeurig het geval voor, dat de dingen meer aangeduid dan uitgewerkt, niet geschetst of beschreven, maar eenvoudig genoemd worden. Er komen echter ook frissche en levendige schetsjes in voor. Iets kwaads hebben wij in den zeer gevariëerden inhoud niet gevonden, doch ook weinig pakkends.

De uitvoering is uitnemend. Vooral de omslag, geïllustreerd in rotogravure, is uit het oogpunt van teekening schoon.

Eene menigte van plaatjes, 13 in getal, versiert den tekst. De meeste zijn wel niet nieuw, maar ze zijn net uitgevoerd en goed te pas gebracht.

Tegen de strekking hebben wij geen bedenking. Overal bedoelt de Schrijver, de kinderen tot Jezus te leiden en ze op te wekken, God in gedachtenis te houden. Zonder daarbij in het onnatuurlijke te vervallen, treft de Auteur daarmee o. i. doel.

Deze «Vriend der jeugd» houdt de kinderen leerzaam en gezellig bezig. Toch geven wij de voorkeur aan een boek, waarin minder aangeroerd en meer uitgewerkt wordt. Het scheepje zou dan misschien wat minder opgetuigd en met vlaggen en wimpels versierd, maar zeker wat zwaarder geladen zijn geweest. Al meenen wij aan een boek van dit genre hogere eischen te mogen stellen, dit verhindert ons echter niet, wat ons hier wordt aangeboden, dankbaar te aanvaarden en aan te bevelen.

(112) Maarten Luther, door C. BROUWER. Tweede druk. Geill. gekl. gec. omsl. 8 illustr. t. d. t. 64 blz. Prijs 35 ct.

Een zeer fraai portret, keurig omlijst, versiert den omslag. Dit boekje neemt in de bijna onoverzienbare menigte Luther-lectuur een goede plaats in. Onze kinderen zullen met veel belangstelling deze vlot geschreven, vriendelijk geïllustreerde levensschets lezen. De hoofdstukken zijn voorzien van een opschrift. Menig interessante bijzonderheid uit Luthers leven wordt smakelijk verhaald. Een proefje van zijn tafelgesprekken wordt mede aangeboden.

Jammer, dat een woord over de voltooiing, afronding en zuivering van Luthers arbeid door Calvijn gemist wordt.

Van harte aanbevolen.

* **(113) De Kerk der Woestijn**. Lijden, strijd en zegepraal der Hugenooten, door W. FLIEDNER. 2 zwarte pl. 10 penteek. t. d. t. 64 blz. Prijs 35 ct.

Dit boekje verhaalt op inderdaad treffende wijze in acht hoofdstukken het lijden, den strijd en de zegepraal der Hugenoten.

Voor kinderen is het eigenlijk niet bestemd. Er komen martelingen van zwangere vrouwen in voor en dergelijke dingen meer. Ook zullen kinderen het nog niet waardeeren. Maar voor grootere jongens en meisjes is het een alleszins uitnemend boekje.

De plaatjes zijn heel mooi.

We bevelen dit werkje wel aan, maar *niet* voor kinderen!

Boekje van 40 cent.

Met 2 plaatjes en geill. gecart. omslag. (Band 30 cent.)

* **(133) Nella en haar konijntjes**, door JOHANNA BRÉEVOORT. Geill. gekl. gec. omsl. 2 zwarte plaatjes. 85 bladz. Prijs 40 cent.

Twee Rotterdamsche kinderen, Johan en Nella, gaan een dagje naar buiten, naar een boerderij. Nella valt daar in een sloot, wordt ziek, maar herstelt. Voor haar verjaardag krijgt ze van de boerin een konijntje, dat in een oude kist gezet wordt. Dit hok is onbruikbaar, 't konijntje gaat dood. Johan koopt een paar nieuwe. Van een oud kastje zal een ander hok getimmerd worden. Dit kastje, een familie-erfstuk uit den Franschen tijd, blijkt een dubbelen wand te hebben en te zijn opgevuld met goudstukken. Dit geld redt den vader der kinderen uit financiële moeilijkheid.

Tusschen deze geschiedenis door wordt verteld van den invloed, dien Nella op de in godsdienstig opzicht zeer onwetende boerin uitoefent.

Het boekje heeft te weinig inhoud voor den omvang.

Als Johanna Breevoort aan het woord is, zijn wij niet bang, dat de kinderen niet met genoeg en zullen luisteren.

Toch hebben we eenige bezwaren.

Ook in dit verhaal treedt een evangeliseerend kind op. Er wordt nog al eens gesproken van de in onze kringen onbekende kinderkerk.

Vertrouwen op God wordt niet beschaamd. Dat is een les, die onze kinderen wel mogen meenemen. Daartoe kan dit boekje zeker meewerken, al is ook de eigenlijke kern van 't verhaal haast schuil gegaan in 't bijwerk.

Bedenkelijk is het, dat zoo licht bij de kinderen de gedachte gewekt wordt, hoe God altijd uit grooten nood op heel bijzondere wijze redt. Dat blijft steeds een bijzonder geval, doch door het altijd weer behandelen van ditzelfde thema met allerlei variatiën wordt de bijzonderheid voor het kinderlijk besef lichtelijk tot algemeenheid. En daarin schuilt voor de praktijk van het leven een groot gevaar.

Toch kunnen wij dit boek gerust ter uitdeeling aanbevelen.

Boekjes van 50 cent.

Met 3 gekl. plaatjes. Geill, gecart. omslag. (Band 30 cent.)

- * (158) **Vervulde wenschen**, door LOUISE FEMMINA. Geill. gekl. gec. omsl. 3 gekl. plaatjes. 110 bladz. Prijs 50 cent.

Hein de Jong, zoon van een eenvoudigen timmerman, heeft diep in zijn hart de begeerte, eens den Heere in het evangelie te mogen dienen; hij durft er echter niet over spreken, temeer, daar zijn ouders hem duidelijk hebben gemaakt, dat de middelen hun ten eenenmale ontbreken. Langs een wondervollen weg vervult echter de Heere Heins wensch.

Vervulde wenschen. — Alle wenschen, die gekoesterd worden, komen in dit boekje tot vervulling. Op school, in huis, bij 't examen, in één woord, iedere wensch wordt vervuld. 't Gaat *alles* voor den wind. Is dat werkelijk zóó in 't leven? Deze vraag kwam onder 't lezen gedurig in ons op. Toch wagen we 't *niet*, te zeggen: «Dit is onmogelijk.»

De geschiedenis is boeiend verteld.

En de strekking is uitnemend: Werp al uw zorgen op den Heere.

Diep gaat de Schrijfster wel niet. De tegenstelling «*sonde en genade*» had zij nog beter kunnen doen uitkomen. Overigens laat zij nadrukkelijk zien, dat God het gebed hoort van allen, die Hem aanroepen in der waarheid, en dat die verhooring vaak langs geheel anderen weg ons ten deel valt, dan we hadden verwacht.

De schrijfrant is zeer onderhoudend, eenvoudig, duidelijk. «Vervulde wenschen» doet in de toekomst nog veel goeds van Louisa Femmina verwachten.

Aanbevelen.

- (159) **In den Russischen smeltkroes**, door WILH. RIEM-VIS. Tweede druk. Met geill. gekl. omslag. Gecartonneerd. Vier plaatjes in zwartdruk. 118 bladz. Prijs 50 cent.

In zeven hoofdstukken wordt hier op aandoenlijke wijze verteld, hoe een Russisch geneesheer onschuldig naar Siberië wordt verbannen. Zijn vrouw vergezelt hem, zijn eenig kind blijft bij een vriendin achter. Doch onder het lijden wordt Gods Woord hem dierbaar en komt hij tot het geloof in Christus. Daarna verzacht de Heere zijn lijden door het verlof, om in het oord zijner ballingschap de praktijk uit te oefenen en door het overkomen van zijn kind; en na vijf jaren hergeeft God hem de vrijheid.

De vorm van dit boek doet den Uitgever eere aan.

De mededeeling, dat de dokter al vijf jaar getrouwd was, eer hij die kleine kreeg, is beter op haar plaats bij een kraamvisite, dan in een boek voor de jeugd. Ook eindigt het verhaal o. i. eenigszins schielijk.

Nu aller oogen op het arme Rusland gevestigd zijn, mag dit boekje een woord

op zijn pas» worden genoemd. Het doet zien, welke treurige, barbaarsche toestanden in het Czaarenrijk heerschen, die luide om verandering roepen en die veel verklaren van de oproerige bewegingen ouder aanzienlijken en geringen, geleerden en eenvoudigen.

De Christelijke geest is ons soms wat algemeen. Zie b.v. bladz. 50, laatste alinea: «Dat deed Hij voor u en voor mij, en voor allen, die straf verdiend hebben; zóó lief had Hij ons.»

Maar de strekking is alleszins uitnemend. De leidingen van Gods voorzienigheid, die beproevingen voor het vleesch gebruikt tot behoudenis der ziel, worden met treffende kleuren geschetst. Ook doet dit verhaal de zegeningen waardeeren, die wij in ons goede land nog genieten. Lectuur als hier wordt geboden, dingt voor ons besef om den prijs.

C. VAN DER HOEVEN, Laat de kinderkens tot Mij komen. *Handboek voor Zondagsschoolonderwijs*, Deel II. Het N. T. 61 lessen. 442 bladz. Prijs f 2.40.

Het is niet zoo gemakkelijk, nu Jachin's Handboek staat te komen, een onbevanging beoordeeling van een ander Handboek te schrijven. Want als vanzelf gaat men te rade met de gedachten, die jaren lang bij ons hebben geleefd en die nu, naar we hopen, weldra zullen verwezenlijkt worden. We willen trachten iets over het boek van Ds. v. d. HOEVEN te zeggen. De Schr. geeft eerst aantekeningen over den tekst. Hij heeft zich daartoe goed voorbereid en over het algemeen kunnen we wel met hem meegaan. Een enkele maal had kennis van nieuwere ontdekkingen hem van dienst kunnen zijn, zoo b.v. bij hetgeen hij blz. 10 over Cyrenius schrijft. Na de aantekeningen volgt: Proeve van behandeling, waarna een aantal vragen komen. Men kent onze bezwaren tegen deze methode. Zoo'n proeve van behandeling wil een modelles zijn. Onwillekeurig zal de onderwijzer trachten er zich aan te houden en toch — zoo'n modelles is nergens bruikbaar. De klassen loopen veel te veel uiteen. Een ander bezwaar in de methode van Ds. v. d. Hoeven is, dat niet voldoende het hoofdmoment uitkomt. Het is bij hem Bijbelsche Geschiedenis vertellen, niet de Schrift brengen. De evangeliseerende Zondagsschool eischt juist van den onderwijzer, dat hij de dingen in relief ziet, hij moet weten, hoe hij aan de hand van zijn onderwerp den kinderen den weg naar boven zal wijzen. Daarom, al hebben we allen eerbied voor het soliede werk van Ds. v. d. H., we blijven zeggen, naast dit boek is er voor onze onderwijzers iets anders noodig. Hopen we, dat Jachin's Handboek het weldra geeft.

Van het oude Volk en het oude Boek. *Joodsche Godsdiens, zeden en bedrijf, Christelijke Kerk en Kerkbouw.* Lessen voor school en catechisatie, door L. C. POST. Met een woord vooraf van Dr. G. P. MARANG. Met 24 pteekeningen, geïllustreerd door J. B. COEVOET. Met 2 landkaarten. 155 bladz. Prijs f 1.—. Gebonden f 1.40.

Het Centraal Comité van Zondagsscholen te Utrecht heeft ten behoeve van de leerlingen dier scholen een verzameling leermiddelen, bestaande uit modellen, platen, kaarten, enz. bijeengebracht. Hierbij moest eene handleiding komen, welke den onderwijzer in staat stelde de modellen te behandelen. De heer Post heeft daarvoor op practische wijze gezorgd. Door middel van illustraties kan zijn werk ook voor andere plaatsen bruikbaar wezen. 't Komt ons voor, dat dit een geschikt hulpmiddel is.

De illustraties zijn duidelijk. De tekst voor de lessen, twintig in getal, is eenvoudig en onderhoudend. Het boek geeft niet te veel — en dat is ook wat waard — al handelt het over velerlei onderwerpen. Ziehier de inhoudsopgave: de taernakel in de woestijn; in de poort van de vrijstad Hebron; bouw en inwijding van Salomo's tempel; bronnen en putten; van koopen en betalen, van wegen en meten;

naar het Loofhuttenfeest te Jeruzalem; de herder en zijne schapen; op reis in het Oosten; op bezoek bij een overste der synagoge; zaaien en oogsten; dorpswoningen en tenten; een bruiloft en eene begrafenis; druiven, olijven en vijgen; vrienden en vijanden uit de dierenwereld; een vischvangst en eene schipbreuk; in de renbaan; de wapenrusting van den christen; een kijkje in de synagoge — en dan nog een aanhangsel over kerkbouw en over een roomschen kerkdienst en eene protestantschê godsdienstoefening.

De inhoud is niet droog — dat geldt niet van elke archeologie! Sommige lessen zijn geheel of grootendeels van anderen overgenomen. De volgorde der hoofdstukken schijnt ons wat vreemd. Het aanhangsel behoort er o. i. niet bij. 't Ligt buiten het bestek van dit boek. De titel dunkt ons niet goed.

Niet met elke uiteenzetting kunnen wij het eens zijn, maar dit neemt niet weg, dat wij het boek een zeer goed hulpmiddel achten en gaarne aanbevelen.

Gedenkplaat, «In gedachtenis aan het vierhonderdjarig gedenkfest der Kerkhervorming.» Uitgave Bredée's Boekhandel-Uitgevermaatschappij, Rotterdam. Prijs: 25 cent, 25 ex. 15 ct., 50 ex. 14 ct., 100 ex. 13 ct., 250 ex. 12 ct., 500 ex. 11 ct., 1000 ex. 10 ct.

De plaat geeft drie voorstellingen: twee kleinere en een groote. De kleine, links en rechts van het grootere middenstuk geplaatst, laten beide Luther zien, eerst als hij de 95 stellingen aan de poort der Slotkerk aanslaat, en dan, als hij de Pauselijke Bul en de Decretalen verbrandt.

Het grootere en veelsprekende middenstuk geeft Luther voor den Keizer en den Rijksdag te zien. Daar zit perspectief in; men ziet *in* de zaal en *ziet* de boeken op en naast de tafel zeer duidelijk liggen. De beeltenissen zijn scheppingen der phantasie, wat van vele natuurlijk niet anders kon. Luther en Karel V konden o. i. echter meer naar het leven geteekend zijn. Het geheele tafereel zal desniettemin de aandacht van jongen en ouden boeien. Nog bevat de plaat in de benedenhoeken den tekst: «De rechtvaardige zal door zijn geloof leven» (Hab. II : 4) en Luthers betuiging: «Een vaste burcht is onze God».

De plaat geeft ons een ontwerp en teekening van Isings.

Zij zal ongetwijfeld de aandacht der kinderen trekken en gedurende eenigen tijd blijdschap in hart en oog brengen. Van harte aanbevolen.

Van het Oude Volk en het Oude Boek. 24 Penteekeningen, als tekstkaarten voor de Zondagsschool. Serie I. Prijs 40 ct. Bij 10 pakjes 20 ct.

Een serie van 24 teekeningen, alle voorstellende personen of voorwerpen, gebruiken of plaatsen uit de Heilige Schrift.

De uitgave is zeer geschikt tot vermeerdering van de kennis van Joodsche gebruiken en tot juistere begrip van de Heilige Schrift.

Van harte aanbevolen.

Zowel op de Zondagsschool als op de dagschool zal zij welkom wezen.

Uitgaven van H. TEN BRINK te Arnhem.

Ten vorige jare opende deze Uitgever een Nieuwe Zondagsschool-serie onder redactie van A. L. GERRITSEN. De boekjes zien er aantrekkelijk uit. Frissche omslagen, sprekende illustraties, heldere druk. Sommige omslagen zijn wat hard van kleur, en enkele plaatjes op den omslag wat reclame-achtig. Terwijl de boekjes van de Heeren CALLENBACH

en BREDEE meestal door eenzelfde type aanstonds kenbaar zijn, is hier veelvuldige afwisseling. Natuurlijk is het eene boekje vrij wat mooier van uiterlijk dan het andere, maar voor kinderen zien zij er alle aanlokkelijk uit.

Uit technisch en litterarisch oogpunt staat deze Serie volstrekt niet achter. Maar wat den inhoud betreft, hebben wij in het algemeen de bedenking, dat deze lectuur religieus niet veel diepgang heeft. De Kerstboom met zijn lichtjes en kaarsjes beslaat er een groote plaats in. Zij bevat meer ethiek, dan Evangelie, richt zich meer naar den kant van het geweten dan naar de zijde van het hart. Wij wenschen, dat in de Christelijke kinderlectuur de hoofdwaarheden van het Christelijk geloof duidelijk uitkomen. Wij moeten aan de jeugd ook door de litteratuur het Evangelie brengen. Deze Serie, zoo onderscheiden naar het uiterlijk, vertoont, wat den inhoud aangaat, met enkele uitzonderingen, eenzelfde karakter, n.l. het vage en onbelijnde van het algemeen Christelijke.

Dit doet ons leed. Het is de oorzaak, dat wij menig nummer terzijde moesten leggen. Ook betreuren wij het, dat in deze Serie zoo weinig historische verhalen zijn opgenomen. Verleden jaar kwamen er althans nog enkele in voor. Thans niet één. Aan historische werkjes geven wij steeds de voorkeur.

De boekjes worden gerecenseerd in de orde der bestellijst. Zij zijn niet naar den prijs, maar volgens de nummers gerangschikt.

De condities voor bestelling zijn de volgende. De Uitgever levert voor uitdeelingen tot een bedrag van minstens f 10,— waarde of bij minstens 25 exemplaren, geheel naar eigen keuze al of niet gesorteerd, voor de helft van de genoteerde prijzen.

Moge een groot debiet zijn arbeid kronen.

(16) **Nellie**, door HERMANNA. Geill., gekl. omsl., 7 pentekeningen van Mevrouw H. ELOUT VAN SOETERWOUDE. 28 blz. Prijs 25 cent.

Moeder is ziek geweest, maar wordt spoedig weer uit het Diaconessenhuis, waar ze verpleegd werd, thuis verwacht.

De kinderen zullen onder leiding van een tante den dag van haar thuiskomst tot een feestdag maken. Er worden bloemen gekocht, handwerkjes gemaakt, enz.

Nellie is de oudste van de vier.

't Is een stijfkopje, dat haar eigen wil gaarne doorzet. Toch buigt ze ten slotte, als ze door eigen schuld bijna zichzelf het genot van het huiselijk feest had ontzegd.

Ne gevoelt ze, dat de tekst, welke door haar broertje voor wandversiering uitgekozen was en dien ze eerst «raar» vond, ook voor haar van beteekenis is.

De Schrijfster teekent hier een karakterzonde, maar blijft aan de oppervlakte.

Van strijd en overwinning, al is het ook in kinderlijken vorm, is geen sprake.

Een kleine teleurstelling is reeds voldoende om Nellie 't hoofd te doen buigen.

Het Christelijke element is zwak.

De eenvoudige uitbeelding van de begrippen *zonde* en *genade* worden ten eenenmale gemist.

't Is een boekje voor «het Christendom boven geloofsverdeeldheid»!

Van den vorm kunnen we niets anders dan goeds zeggen.

Sprekende plaatjes in zwartdruk versieren den tekst. Taal en stijl zijn goed verzorgd. De kindertoon is juist getroffen. Het verloop der vertelling is natuurlijk.

Wat de strekking aangaat, ook hier is wèl moraal, doch geen evangelie. Dit verhaal leert, dat het toegeven aan karakterzonden, het doordrijven van eigen zin en wil dikwijls teleurstelling en verdriet medebrengt; maar bij den noodigen inkeer tot zichzelf kan dit een gezegende uitwerking hebben.

Tot onzen spijt moeten we evenwel om de genoemde ernstige bezwaren onze aanbeveling onthouden. «Jachin» heeft behoefte aan betere lectuur.

(17) Kerstmis bij Oma, door HERMANNA. Geïll., gekl. omslag, gecartonneerd. 11 pteekeningen t. d. t. van JAN FRANSE. 51 blz. Prijs 40 cent.

Een «Kerstboekje», waarin nog even van Bethlehem en van het Kindeke gerept wordt, maar waarin van het Schriftuurlijke Kerstevangelie voor zondaren niet wordt gesproken. Hoofdzaak is de beschrijving van de Kerstfeestviering op het platteland in Zweden; de hoogste Kerstvreugde uit zich ten slotte in vriendelijkheid en vergevingsgezindheid. Bovendien heeft wèl de Kerstboom hier een eereplaats, maar de Christus, de Zaligmaker, Die als Borg en Middelaar is gekomen en ook kinderen uit de macht der zonde bevrijden moet, wordt hier niet gepredikt.

Het bezwaar, reeds meermalen tegen verschillende Kerstboekjes geuit, geldt in niet geringe mate ook van dit boekje. Wat geeft het den kinderen, of zij al een voorstelling hebben van de verschillende wijzen, waarop het Kerstfeest gevierd wordt en kan gevierd worden, de eene al schitterender en fantastischer dan de andere? De hoofdzaak, waar het op aan komt, is toch, dat zij naar hun kinderlijke bevatting duidelijk verstaan de beteekenis van de Kerstgebeurtenis en het doel der komst van den Zoon Gods in de wereld.

De strekking van dit verhaal is, dat de Heiland armen en behoeftigen in zijn plaats heeft gegeven om hun wel te doen, en dat niet waarlijk Kerstfeest gevierd kan worden, wanneer men met haat tegen iemand vervuld is. Als Lotje met een buurjongen, wien zij geen goed hart toedraagt, is verzoend (en wel door de omstandigheid, dat zijn moeder ernstig ziek is), zegt zij: «Nu is 't echt Kerstmis in de kamer, hé Oma?»

«Ja kindje», zegt Oma, «in de kamer en in ons hart».

De Schrijfster vertelt aangenaam, weet haar figuren levendig uit te beelden, en den kindertoon juist te grijpen. Hoe jammer, dat zij haar kostelijk talent niet heeft besteed aan het bewerken van een meer Schriftuurlijk, positief Christelijk kinderboekje.

Het uiterlijk van dit werkje is goed verzorgd, maar de strekking en de inhoud van het verhaal maken het wellicht geschikt tot uitdeeling op de Zondagsscholen van den Protestantenvond of van «algemeen» Christelijke vereenigingen, maar voor de Zondagsscholen, voor wie «Jachin» haar Boekbeoordeeling schrijft, is het *niet* bruikbaar.

(18) De zachte Winter, door W. A. G. J. GILLES, Gekl. geïll. omslag. 6 pteekeningen t. d. t. van JAN FRANSE. 23 bladz. Prijs 20 cent.

Hoofdpersoon in dit onbeduidende verhaal is Schelto, een 11-jarige jongen uit Indië, die bij zijn grootmoeder in huis komt.

Het hoofdmoment in deze «belangrijke» (?) geschiedenis is het feit, dat een 40 stuks bloembollen, door den held van 't verhaal in een hoek van het priëel geworpen, tengevolge van den zachten winter vroeg in het voorjaar uitgelopen zijn en dat deze ineenegroeide bloemmassa verdeeld wordt tusschen grootmoeder, de moeder van zijn vriendinnetjes en den vader van zijn schoolmakker, van wien hij in den grond der zaak vroeger een afkeer had.

Iets specifiek Christelijks wordt in het boekje niet gevonden.

Van zonde en berouw, van schuldvergeving en zelfs van Jezus als den Verlosser, is in dit boekje geen sprake, al komt het woord Heere een enkele maal voor.

Het trachten om zonder meer het kwade goed te maken is niet voldoende. Begane zonde moet beleden voor God, en waar ze den naaste treft, ook aan hem.

't Is zeer bezwaarlijk, in dit verhaal een strekking te ontdekken. Hoogstens kan het deze zijn, dat kinderen ook jegens die volgens hun meening *beneden* hen staan, vriendelijk moeten zijn. Een kind mag niet driftig, niet hoogmoedig, niet onverschraagzaam zijn, alles uitnemend — maar het wordt o. i. te zwak aangeboden. Het mooie uiterlijk van dit boekje overtreft den inhoud verre. De plaatjes zijn heel aardig. Flinke letter. Heldere druk. Maar een schoone verpakking is niet bij machte een onbeduidenden inhoud in waarde te verhoogen.

Niet aanbevolen.

(19) De Spaarbank van Sam Franklin, door HESBA STRETTON. Uit het Engelsch door A. L. GERRITSEN, met illustraties van JAN FRANSE. Geill. gekl. omslag. 4 pteekeningen t. d. t. 27 bladz. Prijs 20 cent.

Zonder er zijn vrouw iets van te zeggen, spaarde Sam Franklin elke week een paarkwartjes van zijn weeggeld. Bij het aangroeien der geldsom werd het zilver voor papier gewisseld en verborgen tusschen de voering van een oud vest. Zoo werd hij, zonder het zelf te gevoelen, een mammon-dienaar. Toen hij bijna 600 gulden opgespaard had, verkocht zijn vrouw, die van alles onkundig was, het vest aan een voddenkoopman. Dit tijdelijk verlies werd hem tot eeuwige winst. De vrede, dien hij vroeger miste, werd hem door een oprecht geloof in den Heiland ten deel. De opgespaarde penningen van hun zoontje werden gebruikt om de huur te betalen voor een armen, zieken man, die boven hen woonde en bedreigd was op straat gezet te worden. En bij een bezoek in de armelijke woning vonden ze het verloren vest met den inhoud weder, dat door den stumpert van een kleerkoop gekocht was. Sam bleef er voor bewaard, nu nog zijn hart er aan te hechten en ondervond in zijn verder leven den zegen des Heeren, die rijk maakt.

Er zit in dit verhaal veel opvoedkundige waarde, ofschoon het slot echt Engelsch en vrij ouderwetsch is. De bekeering van de gierigheid en de „belooning” loopen zeer oppervlakkig. De vertaling is goed.

Hier en daar valt een drukfoutje te corrigeeren.

Dat het wegblijven uit de kerk op Zondagavond zonder wettige reden niet veroordeeld wordt, is af te keuren.

De omslag is wat reclameachtig; de plaatjes zijn met talent geteekend. De druk is helder.

Het gegeven van dit verhaal is aardig en de strekking: «Gij kunt niet God dienen en den Mammon» gewichtig. Aan het slot komt ook treffend uit, dat wie den arme geeft, den Heere leent.

Aanbevolen.

(20) Marianne Ronsberg, door ARI DANE. Geill. omsl. Gecartonneerd. 20 pteekeningen t. d. t. 137 blz. Prijs 90 cent.

Marianne Ronsberg, het dochtertje van Ds. Ronsberg, was ongesteld, en dat, terwijl het binnenkort Zendingfeest zijn zou, waar ze zoo gaarne heen wilde, niet het minst om mee te doen aan de bediening van de cantine, met al de voorbereiding, daaraan verbonden. Dientengevolge was ze nog al ongeduldig, wat haar genezing niet in de hand werkte. Toch wist ze gedaan te krijgen, dat de regelingsvisite in de huiskamer werd gehouden, terwijl zij deze op haar bed bijwoonde. Ofschoon de drukte, aan een en ander verbonden, gepaard met haar opwinding, temperatuursverhoogening bracht, was ze toch, toen de dag van het feest gekomen was, zoover, dat ze er aan deelnemen kon; te meer verblijdend, wijl de Koningin ook aanwezig zou zijn. Nadat de gewone spreekbeurten vervuld waren, was voor de jongeren wel het glanspunt van het feest de toespraak tot de kinderen,

door Mevrouw van der Laede (de echtgenoot van een Indisch¹ estuursambtenaar), en de gesprekken, die zij met de jongens en meisjes hield om ze te leeren, hoe ook zij in staat waren, veel voor de Zending te doen en op welke wijze ze dat behoorden te verrichten.

De Uitgever heeft eer van zijn werk: 't is een lust der oogen, zooals het boekje er uit ziet. De plaatjes, met onderschrift, zijn over het algemeen uitstekend geslaagd. Het boekje is verdeeld in 10 hoofdstukken zonder opschrift.

Wie van den stijl der nieuwere litteratuur houdt, kan hier te gast. Wij voor ons sympathiseeren er niet mee. Een stijl als dit boek heeft, is voor velen ongewoon en zwaar.

Merkwaardig is, dat deze moeilijk te lezen stijl (en dat nog wel in een kinderboek!) juist gevolg is van des Schrijvers streven naar natuurlijkheid. De abrupte taal van het dagelijksche leven, die door kinderen en grooten wordt gesproken, wordt er natuurgetrouw in nagebootst, en wijl juist in die onvoltooide en afgebroken zinnen een gebaar of een accent schier alles doet, en deze natuurlijk in de geschreven taal worden gemist, is deze lectuur vermoeiend. Het boek wemelt van gedachtestrepen en gedachtestippen; alleen daardoor zien de bladzijden er onaangenaam uit.

Toch heeft dit boekje ook zeer goede kwaliteiten. De Schrijver heeft een diepen blik in het kinderhart geslagen. Tal van fijne, kleine trekjes van illustratieve waarde en psychologisch doorvoeld, verrijken dit verhaal.

Het kinderleven is hier verdienstelijk geteekend, met al de verhoudingen tot ouders, broeders, zusters, vrienden en vriendinnen, waaraan het leven zoo rijk is. In dat opzicht worden de jeugdige lezers en lezeressen een kring binnengeleid, waar voor hen veel te leeren valt. Ook de slotsamenkomst van het Zendingseest, onder leiding van Mevr. v. d. Laede, is een mooi gedeelte. Eindelijk mag het een niet geringe verdienste heeten, dat de rechte liefde tot de Zending er door opgewekt worden kan. Dit neemt echter niet weg dat wij het bezwaarlijk kunnen aanbevelen. Jongere meisjes en jongens van H. B. S. of Gymnasium vinden het misschien aardig, maar voor Zondagsschoolkinderen is dit boekje stellig ongenietbaar.

(21) Aasjes visschen, door ARI DANE. Geill., gekl. omsl., 4 pentekeningen, 27 blz. Prijs 20 cent.

Frits van Dranen was lui. Ofschoon hij er door zijn moeder nog aan herinnerd werd, leerde hij zijn tekst niet. Voor straf moest hij thuis blijven, toen de uitnoodiging kwam om met de familie Verweegen uit te gaan. In zijn ontstemming ging hij in een sloot aasjes visschen en wierp in een twist met zijn kleine zusje, die, evenals hij, pas verschoond was, haar de aasjesflesch met den goren inhoud over haar schoone kleeren. Op het zien van Moeders tranen om het gebeurde, kwam bij Frits het berouw. Zijn oudere zuster nam het voor hem op en wist door haar zusterliefde hem weer op den rechten weg te brengen.

De uitvoering is netjes. De omslag wat hard van kleur.

De titel is ongelukkig gekozen, omdat het aasjes visschen volstrekt niet het hoogtepunt in dit verteksel is.

Het goede, in dit boekje met eenigen goeden wil te ontdekken, wordt weer verdonkerd door den ongelukkigigen stijl.

't Wemelt van allerlei onverstaanbare, hooghartige uitdrukkingen: opgegrist, bladz. 5; niesperen, blz. 7; ovve, blz. 8; poedelen, blz. 9; hij had loopen omslungelen, blz. 9; hoefde-n-ie, blz. 9; loeide, blz. 11; dof-kleffe, blz. 12; snertjongen, blz. 17; stomme schuld, blz. 21, kanebraaien, blz. 22.

En het getal aandachtsteekens is niet te tellen.

Ook zijn vele uitdrukkingen voor onze kinderen niet gemakkelijk te begrijpen. Enkele voorbeelden citeeren wij: Blz. 4, reg. 1 v. b. «Ik zal 'm wel halen», deed Frits *slachtofferig*; blz. 13, reg. 7 v. b. hun pas *verreinde* leden; blz. 14, reg. 8 v. o. «O-o-o-ow!» *Van een hulpzoekend Truusje*; blz. 16, reg. 12 v. b. *uitmiddelpuntige dingen*.

Al loopt het verhaaltje vlot en levendig, wij kunnen niet nalaten op te merken, dat onze uitgevers van zulke onbeduidende copie (een alledaagsch tooneeltje van een kwaden jongen in spreektaal verteld) niet moesten gediend zijn.

Een nieuwerwetsche vorm, maar geheele ontstentenis der oude waarheid. Veel moraal, maar geen evangelie. Veel opvoedkundige wijsheid, maar niets, dat wijsmaken kan tot zaligheid. In *elk* opzicht rijst bij zulke lectuur de vraag bij ons op: Is dat iets om aan kinderen cadeau te geven? Niet aanbevolen.

(22) Bruno, door T. BOKMA. Geïll. gekl. omslag. 7 pentekeningen t. d. t. 32 bladz. Prijs 25 cent.

De inhoud van dit boekje is verdeeld in 5 hoofdstukken met afzonderlijken titel. I Kerstmorgen, II Kerstavond, III Bruno krijgt een anderen baas, IV Goede Bruno, V Arme, trouwe Bruno.

Boer Bonders gaat met zijn kinderen Hans en Mina naar de kerk. Ze kijken zoo vroolijk, of ze in de verte de Engelen hooren zingen: «Eere zij God in den hooge!» — Baas Ekkert en zijn vrouw zijn niet vroolijk; ze gaan niet naar de kerk, zijn gierig en laten hun hond gebrek lijden. 't Arme beest, van den honger bijna dol, bijt zijn baas in den arm, scheurt den jas en wordt de straat opgejaagd. 't Komt in handen van Bonders en blijkt een beste trouwe hond, die een landlooper belet, de kinderen te berooven, gewond wordt en weer opknapt. De kinderen houden veel van hem en hebben in hem jarenlang een trouwen speelkameraad. «De rechtvaardige ontfermt zich ook over de dieren», staat er in den Bijbel (. . . met eenigszins andere woorden). Boer Bonders heeft er nooit spijt van gehad, dat hij zich eens over Bruno ontfermde. Neen, wij hebben er nooit spijt van, den wil van God te hebben gedaan. Integendeel, het maakt ons gelukkig en blij.

Niettegenstaande de vader op bldz. 14 lachend zegt: «Nu moet de hond slapen en de menschen maar denken, dat 't Kerstfeest is,» zal elke lezer wel den indruk krijgen, dat hij met een hondeboekje bezig is, meer dan met een Kerstboekje.

Wij vinden het bepaald jammer, dat Bruno, de hond, zóó aan het Kerstfeest wordt verbonden. Dat maakt het verhaal stijf. Als dat Kerstfeest er niet in was, zou het boekje winnen aan «Christelijkheid».

't Boekje laat zich gemakkelijk lezen. De geschiedenis is gezellig en onderhoudend verteld. Hoogdravende zinnen en al te veel nieuwe of nieuwerwetsche woorden komen er niet in voor. Moeielijke, diepzinnige redeneeringen zijn insgelijks verre gehouden.

Verhalen zoo uit het gewone leven, waarin kinderen en groote menschen en ook dieren precies voorkomen als zij zijn, zijn zeker aan te bevelen. «Boekjes-menschen» zijn er al genoeg. 't Is een verdienste van Bokma's verhaaltje, dat het die menschensoort niet vermenigvuldigt.

't Godsdienstige element had veel sterker moeten zijn. Jammer, dat de gelegenheid, die er was, om van den Heere Jezus uitvoeriger te spreken, door den Schrijver niet werd gebruikt.

Voor de jongere leerlingen is dit boekje nog wel te gebruiken, ofschoon onze aanbeveling slechts matig kan zijn.

(23) Jaaps portret, door HENRI HOOGLANDT. Geïll. gekl. omslag. 6 pentekeningen t. d. t. 46 blz. Prijs 35 cent.

Jaap is de zoon van behoeftige ouders en vraagt vergeefs aan zijn moeder, om een kwartje, ten einde portretjes te laten maken. Zijn vriend Okke ontvangt het alras van zijn welgestelden vader. Jaap durft aan Okke niet zeggen, dat zijn moeder geen kwartje missen kan, en *neemt* er een uit een busje. Terzelfder tijd slaat zijn hart bang, en langen tijd is het hem dikwijls benauwd. Maar de verdenking valt op een ander en . . . de onrust schijnt geweken. Dan zakt Jaap door het ijs en vat koude en wordt ziek. In zijn ijlen tobt hij over zijn kwaad, waardoor voor zijn moeder alles duidelijk wordt, wat haar in Jaaps gedrag onverklaarbaar en

vreemd is geweest. Zij heeft innig medelijden met haar zoontje en bidt om vergeving voor hem. Als hij beter wordt, vereenigt hij zijn gebed met dat zijner moeder. Zijn moeder troost hem. Vader en Moeder vergeven hem en verzekeren hem, dat God óók vergeeft.

De vorm van dit verhaal is eenvoudig, natuurlijk, zielkundig juist. Uitgever en teekenaar leverden goed werk.

De Schrijver zal bedoeld hebben, de jeugd te leeren, een geruste consciëntie op prijs te stellen door het kwade te haten en te vlieden en, indien bedreven, het te belijden.

Het geheel toont ons een gezin, waar een goede Christelijke geest heerscht, maar waar de kennis van den Middelaar des Verbonds en van het bloed der verzoening totaal ontbreekt. Dat is jammer. Had de bekwame Schrijver dit element niet verwaarloosd, wij zouden zijn boekje onbepaald aanbevelen. Nu doen wij het onder voorbehoud.

(24) Bert z'n Kerstvacantie, door ALETTA HOOG. Geill., gekl. omsl., met 5 pteekeningen t. d. t. 23 blz. Prijs 20 cent.

Een boekje, waarvan met den besten wil niets goeds te zeggen valt, dan dat het vlot verteld is. Dat *kan* Aletta Hoog.

Bert heeft z'n Kerstvacantie. Op het Zondagsschoolfeest, *waar ook een Kerstboom is*, heeft hij een Bijbel gekregen, omdat hij de Zondagsschool verlaat. Onverwacht wordt hij uitgenoodigd z'n vacantie te komen doorbrengen bij een ouden neef en nicht zijner ouders bij wie een kleinzoon uit Indië is. Bert heeft er weinig lust in, want in de Kerstvacantie zal ook ten huize zijner ouders een Bazaar gehouden worden ten behoeve van een arme werkvrouw. Maar in den Bijbel, dien hij op de Zondagsschool kreeg, stond de tekst geschreven: «Zoo wie achter Mij wil komen, die verloochene zichzelf». Daarenboven droomt Bert van de geboorte des Heilands, voor Wien geen plaats was in de herberg. Dit doet hem besluiten aan de uitnoodiging gevolg te geven. Op den tweeden Kerstdag worden ook Berts ouders, zusjes en broertje per auto gehaald. En nu wordt verteld van den te houden Bazaar. Daar komt ook de oude Neef en koopt voor nog geen f 5.—, maar betaalt met f 25.—, zoodat de arme werkvrouw bijna f 80.— krijgt. En dit maakt de goede Kerstvacantie uit.

De strekking van dit verhaal is wellicht, de kinderen aan te moedigen, iets voor een ander over te hebben, al kost het wat zelfverloochening. 't Is een deugden-godsdienst, en dan nog zóó oppervlakkig, dat een moderne er zich niet aan stooten zal.

Wij kunnen dit boekje *niet* aanbevelen.

(25) Plaats voor het Kindeke. Drie Kerstverhalen door ALETTA HOOG. Geill., gekl. omslag, 5 pteekeningen t. d. t. 26 blz. Prijs 25 cent.

Drie vertelseltjes, waarin *niets* uitkomt van de beteekenis, die het «Kindeke» voor zondaren heeft.

1e. Een legende van het Christuskind, dat in een armoedige woning op een guren avond vóór Kerstmis wordt binnengelaten; 2e. Een vertelling van een Kerstmissterretje, te weten een kleine jongen, die een oud vrouwtje thuis brengt en beschermt tegen den moedwil van ondeugende jongens; en 3e. Een verhaal hoe 't Kerstkindje kwam bij Ben en zijn moeder.

Heelemaal erop aangelegd, om brave kindertjes te teekenen, *zonder godsvrucht*. Met legenden en fantastische verhaaltjes over het Kerstkindje, dat in een armoedige woning op Kerstavond wordt binnengelaten, heeft het Kerstfeit niets uit te staan.

Men kan volgens dit boekje den Heere Jezus een plaats geven in zijn hart, door: «niet te kibbelen», «niet te jokken», «niet te snoepen», «zoet te wezen», «goed te leeren» en «je best te doen om beter te worden».

Zonder voorbehoud afgekeurd. Er is in dit boekje, in weerwil van den uitlokkenden titel, *geen plaats voor het Kindeke*.

(26) Wat de Kerstboomen vertelden. Vrij bewerkt door ALETTA HOOG.
Met gekl. geïll. omslag en 6 pteekeningen t. d. t. 34 blz. Prijs 25 cent.

In dit boekje — de titel doet het al vermoeden — is het één Kerstboom àl Kerstboom. Het verhaaltje begint met een gesprek tusschen een groep afgehouwen dennen, die bestemd zijn om voor Kerstboomen te dienen. Zij verblijden zich in het vooruitzicht Kerstvreugde te zullen zien. Als zij na afloop van de Kerstfeest-vinger elkander weer ontmoeten, vertellen zij wat hun wedervaren is. Sommige hebben slechts vragde gezien door de geschenken, die uitgereikt werden; andere hebben in 't geheel geen Kerstvreugde gezien, waar de kinderen terstond na het ontvangen der cadeautjes begonnen te kibbelen. Er zijn er echter ook, die getuigen zijn geweest van vreugde over de geboorte van 't kindeke Jezus in Bethalehem's kribbe. Een klein boompje weet het meest te vertellen. Het werd gekocht door Frans, een armen wees, die met zijn zusje Mimi door een neef in huis werd genomen. Neef en nicht zijn hard voor de kinderen. Frans verblijdt zijn zusje, dat niet loopen kan met het Kerstboompje. De kinderen komen in aanraking met den Dominee. Deze, die zelf geen kinderen heeft, neemt ze op in zijn huis en laat Frans voor zendeling opleiden.

De inkleeding mag wat vreemd lijken, ze is toch niet onaardig. Wij hebben er echter bezwaar tegen, dat de aandacht meer gevestigd wordt op den Kerstboom en de uitgereikte geschenken, dan op de heerlijke beteekenis van Jezus' geboorte. Wel wordt telkens gewezen op de liefde Gods betoond in de zending van Zijn Zoon, doch het eigenlijke Kerstfeest in zijn eenvoud gaat onder den omhaal van Kerstboomgesprekken verloren.

Ernsige bedenking hebben wij ook tegen sommige uitdrukkingen; b.v. op blz. 4 wordt gezegd, dat de engelen in den Kerstnacht door het bosch zweven en Kerstliederen zingen. 't Wordt ook voorgesteld alsof er in den Kerstboom een Kerstengel zit. Door wat op bladz. 26 gezegd wordt, zou bij kinderen de indruk kunnen gevestigd worden, dat er in den hemel ook Kerstboomen zijn.

Bovengenoemde uitdrukkingen zullen bij kinderen verkeerde, onschriftuurlijke gedachten opwekken.

De strekking zal wel zijn, te laten zien, wat een goede en wat een verkeerde Kerstfeestvinger is, en dat de boompjes en de lichtjes het niet doen, als de blijde boodschap des Evangelies niet gebracht wordt. Doch al wordt in het verhaal gedurig van de «Blijde Boodschap» gesproken, de manier, waarop dit geschiedt, is vaag en oppervlakkig. Daarom kunnen we het niet aanbevelen.

(27) Nonnie, door MEVR. W. BLOMBERG—ZEEMAN. Geïll. gekl. omslag. Gecartonneerd. 8 pteekeningen t. d. t. 60 blz. Prijs 45 cent.

Nonnie, het eenig kind van den heer en mevrouw Vorstius, komt met haar ouders uit Indië terug. Reeds weken te voren heeft Betsy Valk met vurig verlangen uitgezien naar de komst van haar nichtje, hopende in haar een speelkameraadje te zullen vinden. Betsy wordt echter bitter teleurgesteld. Nonnie is een zwak, verwend meisje. Niets is naar haar zin. Betsy gevoelt zich daarover zeer verdrietig. Ook op school is Nonnie ongehoorzaam, zóó zelfs, dat ze van de school verwijderd wordt. Doch Betsy weet met hulp van haar moeder Nonnie door liefde te winnen, zoodat deze een geheel ander meisje wordt.

Op den schrijffrant en den stijl hebben we geen aanmerkingen. Behalve, dat er nog al eenige vreemde woorden in voorkomen (pension, conversatie, atax, reticule, excuus, concierge), kunnen een paar uitdrukkingen ons niet bevallen: ze had er voor gebeden (i. p. v. *erom*); men *knikt* niet neen, maar men *schudt* neen (pag. 18).

De strekking van dit verhaal kon veel minder zijn. 't Is steeds toe te juichen, als aan kinderen zelfverloochening en liefde tot de vijanden gepredikt wordt.

Toch is de inhoud wel wat mager: Eén gedachte, breed uitgesponnen. Daarbij is het zeer oppervlakkig. Van de Kerstgeschiedenis hooren wij zoo goed als niets. 't Is waar: wij moeten Jezus navolgen. Daar wordt dan ook op gewezen. Maar

zullen wij dat kunnen, dan moeten wij Jezus als Zaligmaker leeren kennen en hebben wij de kracht van zijn Geest noodig. Daarvan echter wordt al weer niet gerept. Als Nonnie blijkt onaardig te zijn, bidden moeder en kind samen (blz. 21): «Lieve Vader, die in de hemelen zijt, help ons om heel veel van Nonnie te houden». Op blz. 45 zegt Betsy: «Moeder, ik wil zoo graag een volgeling van Hem zijn, Die gezegd heeft: Hebt uwe vijanden lief».

Hoe uitnemend dit alles is, toch missen we iets, dat niet gemist mocht worden. Nonnie is een andere Non geworden: «Het had er veel van of dat duiveltje van zelfzucht door het Kerstkindje voor goed verjaagd was» (blz. 58), maar van schuld voor God en van het bloed der verzoening hooren we niets. Tante Lina zegt (blz. 58): «als het maar licht in ons is, bezien we de wereld ook heel anders,» maar ook van deze wereldsche vrouw, wier kind maar eenmaal de Kerstgeschiedenis gehoord had, wordt niets gemeld van berouw en bekeering.

Dit verhaal bevat inderdaad belangrijke motieven, bijv. dat wij anderen door liefde moeten winnen, de minsten behooren te zijn, ons zelve moeten verloochenen en onzen vijanden goed zullen doen. Het schetst de droevige gevolgen van een verkeerde opvoeding. In dit opzicht is er voor ouderen wel iets uit te leeren. Om deze uitnemende strekking zouden wij dit boekje gaarne van harte willen aanprijzen. Maar de Christelijke geest is te oppervlakkig. Er wordt wel over het Kerstkindje gesproken, maar de «Verlosser» van zondaren, ook van kinderen, komt niet tot zijn eere. Daarom kunnen wij het niet van harte, maar slechts zeer matig aanbevelen.

(28) Wie was de Rijkste? door MEVR. W. BLOMBERG—ZEEMAN. Geïll., gekl. omsl. 5 pentek. t. d. t. 20 blz. Prijs 15 cent.

Aangenaam verteld, mooi geïllustreerd, helder gedrukt, goed bedoeld, maar vaag uitgewerkt.

Mimi, het eenig kind van dokter Eiken, heeft een leelijk gebrek. Haar hoofdzonde is hoogmoed. Zij acht zich ver verheven boven de andere dorpskinderen, die ze door haar trots beleedigt en afstoot. Het gevolg is, dat niemand met haar spreken wil. Vooral is het haar tot ergernis, wanneer de juffrouw op school een heel arm meisje, Marietje Bos, naast haar zet. Zij laat aan het kind op allerlei wijzen haar minderheid gevoelen. Mimi's ouders hebben er veel verdriet van en trachten hun dochtertje van deze zonde te genezen. Moeder wijst er haar op, dat een arm kind veel rijker kan zijn dan een kind, dat veel aardse goederen bezit. Vader brengt haar in 't huis van Marietjes moeder. Daar hoort en ziet ze met hoeveel liefde Marietje haar zieke moeder verzorgt en haar kleine broertje oppast en komt ze ook tot de ontdekking, hoe haar onhebbelijk gedrag Marietje bedroefde. Mimi leert nu verstaan, hoe verkeerd zij gehandeld heeft; haar trots is gebroken.

Wij moeten het in de Schrijfster prijzen, dat zij den kindertoon weet te treffen. Zij vertelt op aangename en boeiende wijze. Haar bedoeling is in te gaan tegen standshoogheid, en in 't licht te stellen dat kinderen van gegoede ouders zich niet moeten verheffen boven arme kinderen. Zij doet gevoelen, hoe pijnlijk het voor de laatsten is uit de hoogte behandeld te worden.

Om deze goede strekking zouden wij dit boekje kunnen aanbevelen, ware het niet, dat het, uit godsdienstig oogpunt beschouwd, zoo oppervlakkig is. Van de zonde als zonde tegen God wordt niet gesproken; evenmin van de noodzakelijkheid van het gebed om met vrucht tegen de zonde te kunnen strijden. Weliswaar is er sprake van het Kerstfeest, maar dit is meer een feest, waarop cadeautjes worden uitgedeeld. Van de beteekenis van den Kerstdag krijgen wij *niets* te hooren. Te meer is dit te betreuren, omdat het onderwerp zich zoo uitnemend leende, zelfs voor jonge kinderen om te spreken van onze armoede door de zonde, en van Hem, Die arm geworden is, daar Hij rijk was, opdat wij door Zijne armoede zouden rijk worden. Niet aanbevolen.

(29) Het dorre boompje, door H. GORDEAU. Geïll., gekl. omsl. 5 pentek t. d. t. 27 blz. Prijs 25 cent.

Geesken, een oud moedertje op de hei, is het middel in Gods hand, om vrouw Kraller, die zeer lijdt onder haar lot, en haar zoontje Wim, die sukkelt aan zijn beentje, een heerlijken Kerstdag te bereiden.

Natuurlijk is het dorre boompje het Kerstboompje. Het speelt in 't verhaal, dat kinderen van 8 à 9 jaar wel kan boeien, een groote rol.

De taal is onberispelijk. De verhaaltrant uitnemend.

't Uiterlijk zeer net.

De illustraties zijn heel natuurlijk en zeer goed.

Om een Kerstboom zullen we geen boekje veroordeelen. Ook nog niet als gezegd wordt, dat de lichtjes symboliek zijn van: «Jesus is het licht der wereld». Maar hier is *religieuze vereering* van den denneboom. B.v. boomen «*ter eere van den lieven Heer*»; een boom «*om er den Heere mee te verheugen.*»

Dien mag jij wel offeren.

(De Kerstboom als offer!)

Wat moeten de jonge lezers denken van een persoonlijke verschijning van den Heiland op blz. 19 en 20?

't Is jammer, dat de Kerstboom in deze schoone vertelling zooveel moet doen, om de strekking, dat de Heere het eenvoudige grootelijks zegenen wil, in 't licht te stellen.

Eveneens, dat meer op de *reinigende* dan op de *versoenende* kracht van het Kerstevangelie de nadruk wordt gelegd. Dat hindert juist bij een overigens zo goed-gevoeld en schoon geteekend levenstafereltje, met pijnlijke gewaarwording.

Maar er is in dit boekje toch zooveel goeds, de figuur van Geeske, het zachte en Godvreezende vrouwtje, is zóó meesterlijk geteekend en van den waren Kerstzegen wordt zóó aangrijpend een voorstelling gegeven, dat wij een woord van lof het niet willen onthouden. 't Is zeker een der beste uit de reeks van dezen Uitgever. En toch verdient het om de genoemde bezwaren voor Jachin's Zondagscholen *niet* de voorkeur.

(30) Marietje, door H. GORDEAU. Geïll. gekl. omsl. 7 pentek. t. d. t. 41 blz. Prijs 30 cent.

Marietje lijdt aan een gevreesde kwaal. Moeder is Christin. Zij voedt het kindje, met allerliefste eigenschappen, voor den hemel op. Marietje heeft ook haar strijd. Haar vroomheid is echter natuurlijk, kinderlijk, echt. Zij toont haar geloof in haar werken. Vrouw Boerman, de werkvrouw, woont met haar ruwe kinderen, een Kerstfeest bij in het huis van Marietje. Allen komen onder den indruk van haar Kerstvertelling.

Gordeau vertelt mooi, echt natuurlijk, eenvoudig en waar. Over het geheel is de vorm zeer goed; hier en daar wat sentimenteel; hinderlijk is dat al-door-gebruiken van verkleinwoorden, pag. 15 en 16: gedachtetjes, vreugdetje, bedje, uurtje, handjes, hoofdje, oogenblikje, gezichtje, hartje etc.; en daartusschen in dan weer een nog al statig woord: bijv. op pag. 16: «zoo schiep ze zich genoegentjes uit de nietigste *gebeurlijkhedens.*»

Een weinig meer actie zou het soms eentonig-matte verhaal verlevendigd hebben. 't Blijft nu al te vlak. —

Franses teekeningen zijn goed. Het uiterlijk is zeer net.

Dewijl de schrijver in een korte inleiding er op voorbereidt, dat hij een uitnemend voorbeeld zal laten zien, hindert 't niet zoo erg, dat hij zulk een ideaal van een geloovig en godzalig Marietje teekent; doch overigens is het kind wel wat heel vroom; maar, er komt toch ook nog één tooneeltje van strijd in voor.

In religieus opzicht zijn hier dezelfde bezwaren, die ook bij het voorgaande n. d. der nieuwe reeks Zondagsschooluitgaven golden: Er wordt te weinig nadruk gelegd op Christus' Middelaarswerk. Meer de sterkende dan de versoenende kracht wordt

getoond. Doch wat kracht zou er van uit kunnen gaan, *zonder* de verzoening? Daarom behoort het «Eéne Noodige» in onze kindervertellings voorop te staan.

«Marietje was één van die kindertjes, van wie iedereen wel weet, dat ze spoedig zullen sterven en door den Heer *weer* in Zijn hemel zullen worden opgenomen, waar ze eigenlijk thuis hooren,» zoo zegt de Schrijver.

De strekking van het verhaal is: Kinderen een schets te geven van natuurlijke d. w. z. echt kinderlijke godsvrucht. Wel aan te bevelen.

(31) Marie's Moes, door H. STREEFKERK. Geill., gekl. omsl. 6 penteek. t. d. t. 30 blz. Prijs 25 cent.

Een echt natuurlijke schets van 't leven van eenige lieve kinderen, die niet weten wat sterven is. Moeder gaat naar den hemel. De kinderen zijn bij Oom 'en leven daar hún leventje. Totdat Oom met een aardig verzonnen verhaal ze de betekenis doet gevoelen van Gods daden met stervende vromen. Het bezwaar, dat God de Vader wordt voorgesteld als een Grijsaard, kan menigeen doen besluiten dit overigens aardig boekje ter zijde te leggen. De vorm laat weinig te wenschen over. Mogelijk, dat kinderen van 7 à 8 jaar, waarvoor 't verhaal bestemd schijnt, niet voldoende de kreupele taal van Nellie verstaan. De teekeningen van Jan Franse zijn goed; zelfs de twee 18de-eeuwsche dokters zijn natuurlijk.

De strekking van 't verhaal, vreezen wij, ontgaat den kleinen lezer.

Verstaan wij het wel, dan bedoelt de Schrijver aan groote menschen te doen zien, dat het noodig is, kinderen «kinderen» te laten blijven, ook in tijden van hoogen ernst. Als zoodanig is het verhaal wel geslaagd. De natuurlijke frischheid van het geheel is aantrekkelijk.

Al is de geest dezer vertelling algemeen-christelijk, wat vaag en daardoor onbevredigend, toch kan dit boekje, om de goede wenken, die het over Gods voorzienigheid biedt, wel tot zegen zijn, met name voor kinderen, die vader of moeder vroeg moesten missen. Aanbevolen.

(32) Kees' Aquarium, door H. STREEFKERK. Geill., gekl. omslag. Gecartonneerd. 12 penteekeningen t. d. t. 91 blz. Prijs 60 cent.

Kees, onnadenkende Kees, is een jongen waar wat inzit. Van een oude teil weet hij een aquarium te fabriceren. Maar onnadenkend dat hij is! Deze ondeugd brengt hem tot allerlei kwaad: hij bederft in zijn spel zijn kleeren, komt te laat thuis, ja, wordt mee aanstichter van een boschbrand, die droeve gevolgen heeft. Toch is Kees ook een hulpvaardige jongen; deze deugd doet hem worden de redder van het leven van een baron en bezorgt hem een echt, mooi aquarium. Uit dankbaarheid bewerkt de baron, dat er na den boschbrand verschoonend met hem gehandeld wordt. Kees offert zijn aquarium voor het door den brand dakloos geworden gezin, maar krijgt toch zijn dierbaar kleinood weer, natuurlijk door bemiddeling van den baron.

De heer Streefkerk vertelt goed. De jongens zullen wel naar hem luisteren. Hij maakt wel eens een omweg, b.v. in het verhaal van het broertje Gerrit; maar daar hebben jongens niet zooveel bezwaar in, als het maar een mooie omweg is. Maar waar de Schrijver het *niet* over heeft? Over het *hart* van Kees. Al Kees' ondeugende streken zijn volgens zijn meester Kerkhof «onnadenkendheden», anders niet. Dat maakt het verhaal opperviakkig. Daardoor is Kees tenslotte ook nog een slappe figuur, die met recht uitgelachen wordt, als hij een zoen krijgt van de barones.

Een enkele maal is de jongenstaal ingelascht, maar met een lofwaardige vermijding van wat ruw of grof moet heeten. Of het aanbeveling verdient, guitenstreken te vertellen, betwijfelen wij. Dat het hier gebeurt, vergezeld van een protest uit den mond van den guit Kees, tempert het kwaad natuurlijk wel.

De strekking is goed. Eerlijkheid, ook in de woorden en gedragingen, edelmoedigheid en hulpvaardigheid worden in Kees gevonden en door den Schrijver

gewaardeerd. Besef van schuld en behoefte aan vergeving, alsook de begeerte, om zooveel doenlijk, het kwaad te herstellen, worden hier eveneens gevonden.

Het godsdienstige element is er wel, maar . . . een groot deel van het boekje is neutraal.

Nadenken en goed oppassen; goed oppassen en nadenken: dan komt men bij God en menschen in de pas, en heeft ook nog buitenkansjes, n.l. de vervulling van stil gekoesterde wenschen. In dien weg worden wij «goede menschen», en geven wij de eer aan menschen, zooals Kees met den uitroep, waarmee het boekje eindigt: «O, wat een goede menschen zijn dat toch, hè moe?»

Op het uiterlijk valt geen aanmerking te maken. Dit is keurig. Maar inhoud en strekking doen ons vragen: is dat nu een boekje voor een Zondagsschool? Voor een Gereformeerde Zondagsschool kunnen wij het althans slechts matig aanbevelen.

(33) Er op of er onder, door J. L. F. DE LIEFDE. Geill. omslag in kleuren. Gecartonneerd. 9 pentekeningen tusschen den tekst. 68 bladz. Prijs 50 cent.

Dit is een keurig boekje. Het bevat een verhaal, waarin een knaap, Coen geheeten, de held is. Deze knaap was van de school geplaatst op eene fabriek en kwam aldaar al heel spoedig in slecht gezelschap. Gelukkig was de eerste tocht, dien hij meemaakte om appels te gaan stelen, het middel in 's Heeren hand om hem te redden en voor verdere afdwalingen te bewaren. Hij had zijn vertrouwen en zijn kracht bij God leeren zoeken en daardoor werd hij ook een trouw zoon van eene godvruchtige moeder. —

Mej. De Liefde vertelt bijzonder goed. Zij is een echte kinderschrijfster.

Van het begin tot het einde boeit zij haar lezers. Aantrekkelijk weet zij de verschillende toestanden weer te geven. Onmogelijkheden of onnatuurlijke bijzonderheden komen niet in het verhaal voor.

Wel is hier en daar de phantasie aan 't woord, doch dit schaadt aan de waar-schijnlijkheid en den gang van zaken niet.

De illustraties zijn goed. Flinke letter. Heldere druk.

De strekking van het verhaal is zeer belangrijk. De Schrijfster heeft voor oogen gehad het gevaar, dat den kinderen te wachten staat, wanneer zij, na het verlaten der schoolbanken, in betrekking komen op fabrieken, enz. Hoe gemakkelijk worden ze dan vaak medegevoerd op verkeerde wegen. En vooral wordt er dan door slechte makkers gewerkt op het eergevoel van hunne slachtoffers. — Het komt er dan op aan, om terstond flink partij te kiezen en niet te aarzelen, de stem van het geweten meer gehoor te geven, dan de lokstem der verleiding.

In die uren van beproeving is het meer dan ooit: *Er op of er onder*.

De wijze, waarop dit thema wordt besproken, is voortreffelijk. Een boek, dat zulk een belangrijk motief behandelt, kan vooral tegenwoordig tot grooten zegen zijn. Ons hoofdbezwaar is echter, dat de kern van het Evangelie te weinig uitkomt. En juist deze Schrijfster zou dat zoo uitnemend kunnen doen, zonder preek-kerig te worden. Dit boekje draagt in de reeks van dezen Uitgever den eerepalm weg. Hartelijk aanbevelen.

UITGAVE VAN „JACHIN”.

P. ORANJE, **Maarten Luther**, als hervormer herdacht voor de Jeugd. Uitgave van de Geref. Zondagsschoolvereen. «Jachin» Geill. omslag. 8 plaatjes. 48 bladz. Prijs 35 ct.; 50 ex. 25 ct.; 100 ex. 20 ct.

Op verzoek van het Hoofdbestuur van «Jachin» stelde de heer Oranje een Lutherboekje saam. En onze re Secretaris is daar uitnemend in geslaagd. Hij vertelt

van Luthers leven en werk op aangename en bevattelijke wijze. Daarbij toont hij zich volkomen op de hoogte. Men lette slechts op het verhaal van Luthers bekeering, die vroeger geheel anders werd voorgesteld. We bevelen dit boekje van harte aan. De prijs is bij flinke getallen slechts 20 cents, zoodat de prijs wel geen zwaar behoeft te zijn.

Het boekje van den heer Oranje heeft blijvende waarde. Natuurlijk is het allereerst bestemd om bij het Hervormingsfeest op de Geref. Zondagsscholen te worden uitgedeeld. Maar juist omdat de heer Oranje een strikt zakelijk verhaal heeft gegeven, kan het boekje ook verder dienen. Men kan het opnemen in de Kerstuitdeeling. Ja het zou goed zijn, als het ook op onze Christelijke Scholen ingang vond, hetzij ter uitdeeling, hetzij als leesboek.

We mogen den heer Oranje dankbaar zijn voor zijn werk en wenschen, dat dit ten zegen zij.

F. W. G.

SCHEURKALENDERS.

Scheurkalenders bieden een uitnemend middel tot evangelisatie. Zij spreken van dag tot dag, heel het jaar door hun ernstig woord. En zij doen dit op drievoudige wijze: door het schild, door de korte overdenkingen over den dagtekst en door de afwisselende verhalen aan de achterzijde. Wij hopen, dat er ook dit jaar weder een ruim gebruik van gemaakt worden zal. Voor de verspreiding zijn ze tot aanmerkelijk lagere prijzen door de Uitgevers verkrijgbaar gesteld.

Uit de Fonteynen des Heils. Scheurkalender voor 1918 door W. H. OOSTEN.

Uitgave van W. KIRCHNER te Amsterdam. Prijs met Premie 45 ct., 25 ex. à 40 ct., 50 ex. 35 ct., 100 ex. à 30 ct.

Elk jaar begroeten we dezen kalender weer met genoeg, wijl hij steeds een uitnemenden degelijken inhoud aan een zeer goed verzorgd uiterlijk paart. De inhoud is goed gereformeerd, pakkend, uitnemend geschikt ook als Evangelisatiemiddel. De gebruikelijke aanwijzingen van zon en maan, de dag en de datum, tekst en psalmvers, benevens korte Schriftverklaring bieden geen stof tot bijzondere bespreking. In de keuze van het schild is de Uitgever wel eens gelukkiger geweest dan nu.

Overigens bevelen we dezen kalender met alle vrijmoedigheid aan. Wordt hij ook nu weer druk verspreid.

Onberoemde Helden. Zes geschiedenissen voor het leven, door JOH. DOSE.

Premie bij den Scheurkalender: Uit de Fonteynen des heils, door Ds. W. H. Oosten. Uitgave van W. Kirchner. 160 bladz.

Dit boek is geen kinderboek. Het bevat zes verhalen in het gewone Joh. Dosegenre. Echt Duitsch, doorgaans vrij oppervlakkig. Ietwat humoristisch, soms ook wel, waar het dat niet moest zijn.

De beste schetsen zijn: No. 2, De Morphineduivel, die het vreeselijke van de verslaafdheid aan morphine doet zien, en No. 6, Paschen op de prairie, waarin we den overval van de Deutsche gemeente te Salem door Sioux-Indianen vinden geteekend.

't Is overal bekeering «van de zonde tot de deugd». Het eerste verhaal is wel geschikt om bij ons volk de achting voor de predikanten sterk te doen dalen,

't Ware niet ondienstig, zoo de Uitgever in het vervolg kalender en premie meer in overeenstemming van gehalte hield.

Gezelle Meerburgs Christelijke Volks-scheurkalender voor 1918.

Prijs 40 cent, met premie f 1.—. Bij getallen minder.

Deze Kalender met een in frissche kleuren sprekend schild (de voorstelling van Christus in den tempel) is in vele gezinnen een geliefd vriend, dien men met blijdschap ontvangen zal en naar wiens woord men gaarne hooren zal. De voorzijde bevat steeds een eenvoudig, maar degelijk bijschrift. De achterzijde geeft verhalen, raadsels, enz.

De Premie: Bladen uit het Dagboek van een Leeraar, door J. P. Nonhebel, 124 bladz., bevat de volgende schetsen: Twee pendanten. De pastoor. Het getuigenis eener stervende. Een dag uit mijn leven. Het gevonden Bijbelblad.

Zeer leerzaam en stichtend. Van harte aanbevolen.

Gereformeerd Tractaatgenootschap „Filippus”. Scheurkalender voor het jaar 1918. Uitgever: F. P. D'HUY te Middelburg. Prijs 40 cent. Met de Premie f 1.—.

Ook Filippus' Kalender behoeft geen bijzondere aanbeveling. Hij prijst zichzelf aan, door zijn altijd voornaam schild, in treffende beelden Psalm 119: 105 voorstellend, stichtelijken en boeienden inhoud en niet minder ook door zijn voortreffelijke Premie.

Premie bij dezen Kalender:

De Dordtsche Synode van 1618—1619. *Ter gedachtenis na driehonderd jaren.* In fink formaat. Grootte letter. 171 bladz.

De inhoud biedt een viertal kostelijke bijdragen:

1. De beteekenis van de Synode van Dordrecht door Prof. Dr. H. BOUWMAN.
2. De handhaving der leer door Ds. J. H. LANDWEHR.
3. De Dordtsche Synode in haar zorg voor het kerkelijk leven, door Ds. H. KAAJAN.
4. De Staten-Bijbel door Ds. J. C. RULLMAN.

Een kostelijk boek, dat wij met warmte aanbevelen.

Ook op de achterzijde van den Kalender wordt een reeks van blaadjes aan de Dordtsche Synode gewijd.

Martha-Scheurkalender voor 1918. Uitgave van Bredée's Boekhandel en Uitgeversmaatschappij te Rotterdam.

Een oude bekende, ook om der wille van het doel («ten voordeele van de Marthastichting te Alphen aan den Rijn») bij velen geliefd.

Bruine en blauwe bergen sieren het schild. Een pelgrim trekt met moeite bergopwaarts, waarbij een Evangelist (hem bemoedigend) den vinger hemelwaarts richt.

Links en rechts van het blok staan de teksten Openb. 21: 7 en Jes. 54: 10: «Die overwint, zal alles beërven, en Ik zal hem een God zijn en hij zal mij een zoon zijn»; en «Bergen zullen wijken en heuvelen wankelen, maar mijne goeder-tierenheid zal van u niet wijken».

De Kalender geeft voorts voor elken dag den tijd, waarop zon en maan opkomen en ondergaan, alsook een deel der Schrift, dat men lezen, en een of meer Psalm- of Gezangverzen, die men zingen zal. Dan volgt een tekst met bijschrift en aan de keerzijde een verhaal of een versje of ook eenige aphorismen.

De tekstverklaring aan de voorzijde is meer toepassing dan exegese.

Deze Kalender verdient, dat er ook door ons de aandacht op worde gevestigd, al zal zeker de Gereformeerde Zondagsschool stellig aan dien van «Filippus» of een anderen Gereformeerden de voorkeur geven.

Mogen al deze Kalenders hun weg tot zeer vele woningen vinden en daar tot rijken zegen strekken.

Wij meenen onze jaarlijksche boekenschouw niet beter te kunnen besluiten dan met een verwijzing naar het schoone woord door den heer **Brummelkamp** indertijd in *Excelsior* te Amsterdam gesproken :

„Doel van het lezen zij niet in de eerste plaats, om wat nieuwtjes op te doen : die bezorgt de courant ons. Ook niet om den tijd te korten : die is kort genoeg. Maar — om den geest te verrijken. Onze geest is in zeker opzicht een *cubiculum locandum* gelijk. Hij moet gemeubileerd, gestoffeerd worden. Nu is het zeker niemand onverschillig, waarmede hij zijn huis versiert : niemand doet dat liefst met oud, stoffig, vuil prullegoed. Zien wij dan ook toe, waarmede wij onzen *geest* stoffeeren, meubileeren, verrijken. Zorgen wij er voor, dat, wat wij lezende in ons opnemen, onder Gods zegen ons opvoeden kan tot bruikbare menschen voor *onzen* tijd, ingeschakeld in den keten van *den* tijd met zijn verleden, heden en toekomst.”

Ten slotte is het ons een aangename taak namens „JACHIN” H.H. Uitgevers dank te zeggen voor de welwillende toezending hunner uitgaven. Wij hopen zeer, dat deze arbeid hun tot voordeel moge strekken.

Hartelijk dank niet minder aan al de Heeren Commissieleden voor den belangrijken arbeid, waarmede zij ook nu weer met toewijding en trouw „JACHIN” hebben gediend. Dat zij hun taak ernstig opgevat hebben, kan elke recensie bewijzen. De boekjes zijn niet met het vouwbeen, maar met nauwgezetheid gelezen. De Commissiën van „JACHIN” achten zich verplicht, aan de uitgaven eenigszins ruimer recht te doen, dan door de vermelding van den titel met een adjectief van lof geschiedt. Van elk boekje wordt door haar een afzonderlijke beoordeeling gegeven.

Het is den redactiën onzer bladen volstrekt niet euvel te duiden, dat zij geen bredere recensie der Zondagsschoolboekjes geven. Daar was geen beginnen aan. Toch spreken wij over één ding onze bevreemding uit, n.l. dat zij in hun korte bespreking zoo zelden verwijzen naar „JACHIN's” Boekbeoordeeling. Wij zouden zoo gaarne wenschen, dat dit geregeld geschiedde. Dit zou van groote beteekenis zijn. Het kon ten gevolge hebben, dat „JACHIN's” Verslag in wijder kring bekendheid kreeg, en alzoo zou er ook door Christelijke ouders meer vraag naar gedaan worden.

Aan de Uitgevers berichten wij, dat dit Verslag weder op ruime schaal zal worden verspreid. Al den geabonneerden op de Toelichting, al den verspreiden Leden, al onzen Afdeelingen, al den Correspondenten en ook al den Commissieleden wordt een exemplaar toegezonden. Het volle getal, dat van dit Verslag gedrukt en verspreid wordt, loopt naar de 2000.

Het wordt ook nu weder in den handel gebracht. Wie een ex. wenschte te ontvangen, wende zich tot den Uitgever E. J. BOSCH JBZN. te *Nijverdal*. De prijs is 10 ct. ; franco per post 15 ct. Zeer aangenaam zal het ons

zijn, zoo „JACHINS” Boekbeoordeeling ook voor de ouders een gids mag worden, als zij hun kinderen goede lectuur willen verschaffen.

Het Hoofdbestuur stelt gaarne weder eenige exemplaren van het Verslag voor H.H. Uitgevers beschikbaar, met beleefd verzoek, zoo goed te willen zijn, deze H.H. Schrijvers te doen toekomen. Het zou ons zeer verblijden, zoo zij van de recensies kennis wilden nemen. Gaarne ontvangen wij van de goedgekeurde boekjes weder eenige presentexemplaren, om daarmede de behoeftige Zondagsscholen te verblijden.

Den Bestuurders van behoeftige Zondagsscholen verzoeken wij, *vóór 1 December* a.s. hun aanvragen om boekjes in te zenden *aan den Heer P. KOSTER te Valthermond (Drente)*. Deze is bereid, den arbeid der verdeeling weder op zich te nemen. Wij wenschen van harte, dat dit omslachtige werk hem voorspoedig en gemakkelijk van de hand moge gaan. Bij elke aanvraag behoort men het getal leerlingen der Zondagsschool op te geven, en 30 cent aan postzegels in te sluiten ter vergoeding van de frankering.

Alleen *werkelijk behoeftige* Zondagsscholen komen voor deze uitdeeling in aanmerking. Naar gelang van den aanwezigen voorraad zal br. KOSTER aan de aanvragen van hen, die de gemelde voorwaarden nakomen, voldoen. Wij zeggen dit met eenigen nadruk, omdat elk jaar brieven inkomen, waarin de opgave van het getal leerlingen ontbreekt of verzuimd wordt, de vereischte postzegels in te sluiten.

Moge de arbeid, aan dit Verslag besteed, door den Heere dienstbaar worden gesteld tot heil van de kinderen onzes volks, tot zegen voor de Zondagsscholen en boven alles tot verheerlijking van Zijn grooten Naam.

Weesp, 9 November 1917.

J. P. TAZELAAR.

Uitgaven van de Geref. Zondagsschoolvereeniging „JACHIN”.

OFFICIËEL ORGAAN.

De Zondagsschool.

Tijdschrift ter bespreking van de belangen der Gereform. Zondagsscholen.
Redacteur J. P. Tazelaar te Weesp.

Dit blad verschijnt maandelijks. Elke aflevering bestaat uit 6 pagina's, over 2 kolommen gedrukt. Prijs per jaargang, franco per post bij vooruitbetaling, 60 ct.; 10 ex. f 5.25; 20 ex. f 9; 25 ex. f 10.87½.

Men abonneere zich bij den Uitgever E. J. Bosch Jbz n. te Nijverdal.

GEDENKBOEK.

Feestuitgave bij het 40-jarig bestaan van „Jachin” door J. P. Tazelaar. Met vele illustraties, Ruim 400 bladz. in sierlijken omslag.

De prijs van dit standaardwerk, dat voor elk die op het gebied der Zondagsschool meeleeft, bepaald onmisbaar is, bedraagt slechts f 1.15.

Er zijn echter nog vele Zondagsschoolbesturen, die geen Gedenkboek bestelden. Wij raden hun ernstig aan, zich een of meer exemplaren aan te schaffen. Het is te bekomen bij den Penningmeester den heer P. Koster te Valthermond. *Stel niet uit, want dan is het uitverkocht.*

KALENDER.

Kalender van de Geref. Zondagsschoolvereeniging „Jachin”, samengesteld door de heeren Ds. J. Douma, Dr. F. W. Grosheide en Ds. J. P. Tazelaar. In boekformaat en geperforeerde vellen, prijs 4 cent.

JACHIN'S ONMISBARE TOELICHTING.

Medio December verschijnt

JACHIN'S HANDBOEK

ten dienste van het onderwijs in de Heilige Geschiedenis op de Zondagsschool
DOOR

J. DOUMA en J. P. TAZELAAR.

Met een voorrede van

Dr. F. W. GROSHEIDE.

Twee kloeke deelen.

Elk ruim 500 bladzijden druks.

Prijs ingenaaid f 6.—.

In twee sierlijke banden f 7.25.

VEREENVOUDIGDE ROOSTER.

De vierde druk van „Jachin's” Vereenvoudigde Rooster is verschenen. Wij raden al onzen Zondagsschoolbesturen aan, er kennis mede te

maken. Op aanvraag wordt gaarne een ex. gratis toegezonden. In boekjes-formaat met een voor kinderen zeer aantrekkelijken omslag of in geperforeerde bladen. Prijs 4 cent. Bij elk twintigtal, dat van dezen Rooster besteld wordt, ontvangt men *gratis* de

WENKEN VOOR DEN ONDERWIJZER

bij dezen Rooster passende. Deze *Wenken* zijn ook afzonderlijk verkrijgbaar tegen 3 cent per ex.

Het Bestuur verwacht, dat van deze uitgave, die in een reeds lang bestaande behoefte voorziet, een ruim gebruik zal worden gemaakt.

BOEKJES.

Een vijftal stellingen in betrekking tot de Zondagsschool, door A. Littooi, Geref. Pred. te *Middelburg*. Prijs 10 cent.

Wat heeft de Zondagsschool gedaan en wat kan ze doen ter verbreiding van de kennis der Heilige Schrift? door Ds. A. Loois. Prijs 7½ cent.

Huiscatechisatie en Zondagsschool, door P. Oranje, Hoofd eener Geref. School te *Amsterdam*. Prijs 7½ ct.

Waarom opgeheven? door Ds. J. P. Tazelaar. Prijs 10 ct.

De Zondagsschool. Een boekje voor de leerlingen der hoogste klassen, met plaatjes, door Ds. J. P. Tazelaar. Prijs 10 ct.

De Zondagsschool en de Christelijke lectuur (in aansluiting aan Jachin's werk) door P. Oranje. Prijs 10 ct.

Het Genadeverbond en de Zondagsschool, door Ds. T. Bos. Prijs 10 ct.

Hoe moet het Oude Testament op onze Zondagsscholen behandeld worden? door Dr. J. C. de Moor. Prijs 7½ cent.

Wat onderscheidt de Gereformeerde van de Methodistische Zondagsschool? door Ds. D. Pol. Prijs 7½ cent.

De eeuw van het kind en het kind naar Gods Woord, door F. Lettinga. Prijs 10 cent.

Het beste tuchtmiddel ook op de Zondagsschool, door A. Jonkman. Prijs 10 cent.

Drie vragen beantwoord, door Ds. J. P. Tazelaar. Prijs 10 cent.

Eenige wenken ter handhaving van Orde en Tucht op de Zondagsschool, door D. Mulder. Prijs 10 cent.

De Zondagsschool, een aangewezen middel in den Evangelisatiearbeid, door Ds. W. Breukelaar. Prijs 10 cent.

De opleiding onzer a.s. Zondagsschoolonderwijzers, door A. Verleur. Prijs 10 cent.

Op welke wijze behooren nieuwe Zondagsscholen gesticht en bestaande Zondagsscholen uitgebreid te worden, door Ds. G. Wielenga.

De beteekenis van het Congres voor Gereformeerde Evangelisatie, door Ds. J. P. Tazelaar.

De vertelling op de Zondagsschool, door P. Oranje. Prijs 7½ ct.

In zijn vorm van dezen Tijd. Openingsrede Algem. Vergadering, door Dr. F. W. Grosheide. Prijs 15 cent.

Hoofd en Hart. Openingsrede Algem. Vergadering. Prijs 25 cent.

Op hoop van zegen. Openingsrede Algem. Vergadering door Dr. F. W. Grosheide.

De Zondagsschool naar en in den geest van Christus, door Ds. W. H. Gisp en.

Zondagsschool en Vervolgklas, door Ds. J. P. Tazelaar. Prijs 12½ ct.

De Zondagsschool en de meergegoede standen, door Ds. J. C. Rullmann. Prijs 10 cent.

TRACTAATJES.

Een serie nieuwe Tractaatjes, 12 nummers. No. 1. De eerste Zondagsschool in ons land. No. 2. De kinderen door God geteld. No. 3. Bijna een moordenaar. No. 4. De gevonden geldbeurs. No. 5. Op het kerkhof te D. No. 6. Wat een moeder haar kind leerde. No. 7. Een kind, dat vroeg den Heere vreesde. No. 8. Bijna gered. No. 9. Een feest, dat in rouw eindigde. No. 10. Wat weet gij van den Heere Jezus? No. 11. De Bijbel en het Pistool. No. 12. Meer dan goud of zilver. Op gekleurd papier. Acht pagina's. Prijs 2 cts.; 100 ex. f 1,50; 250 ex. f 3.—; 500 ex. f 5,50; 1000 ex. f 10.—. Gesorteerd.

BELONINGSKAARTJES.

Kaartjes No. 1, in pakjes van 500 kaartjes 50 cent.

Van de belooningskaartjes No. 1 is een nieuwe soort uitgegeven. Wij danken het nog aan de goede zorgen van onzen vorigen Penningmeester, wijlen Ds. Loois. Met goede smaak heeft hij het uitgekozen. In verschillende zachte kleuren uitgevoerd; rose, groen, geel enz., geven zij den tekst door twee sierlijke randjes omlijst. De Schriftuurplaats is met duidelijke letter in het witte middenvakje afgedrukt. Ze zijn voor kinderen zeer aantrekkelijk en worden druk verkocht. De prijs per pakje van 500 is 50 cent. Ze zijn iets duurder dan de oude, maar veel mooier.

Kaartjes No. 2, in pakjes van 100 kaartjes 40 cent.

De nieuwe kaartjes No. 2 hebben inderdaad een bekoorlijk aanzien en zijn voor het kinderoog zeer aantrekkelijk.

Op zacht getinten ondergrond (in 6 verschillende kleuren verkrijgbaar) met een sierlijk randje omlijst, staat de tekst met bruine letter afgedrukt.

Aan de Bovenzijde de naam „Jachin” met flinke, mooie typen. Rechts een Bijbelsch tafereeltje in vier teekeningen: 1. Jezus' intocht in Jeruzalem. 2. De Goede Herder en Zijn schapen. 3. Jezus, de kinderen zegenend. 4. De wegleiding van Christus naar Golgotha.

Hoewel klein, zijn deze illustraties toch duidelijk en inderdaad fijn uitgevoerd. De prijs is dezelfde als die der oude soort.

Kaartjes No. 3, in pakjes van 25 kaartjes 30 cent.

12 pakjes à 25 ct. per pakje; 25 pakjes à 24 ct. per pakje; 50 pakjes à 22 ct. per pakje; 100 pakjes à 20 ct. per pakje.

Deze kaartjes zien er zeer aanlokkelijk uit. Zij bevatten landschapjes en bloemtakjes in frissche kleuren. Terzijde in duidelijke letter een passende

tekst. Wij vestigen er bijzonder de aandacht op. De leerlingen zullen ze met vreugde ontvangen.

Met het oog op het a.s. Kerstfeest wordt de aandacht gevestigd op:

Het gouden snoer, prijs 2 ct.; 100 ex. f 1.50; 250 ex. f 3.—; 500 ex. f 5.50; 1000 ex. f 10.—.

Voorzeggingen des O. T. aangaande den Heere Jezus, prijs 1 ct.; 100 ex. f 0.75; 250 ex. f 1.80; 500 ex. f 3.30; 1000 ex. f 6.—.

Drie Kerstliederen, door D. Mulder te *Zierikzee*. Prijs $1\frac{1}{2}$ ct.; 100 ex. f 1.25; 250 ex. f 2.50.

Engelenzang, door R. van Mazijk. Prijs $\frac{1}{2}$ ct.; 100 ex. f 0.35; 250 ex. f 0.80; 500 ex. f 1.55.

Nieuwe Diploma's, prijs 1 ex. f $0.12\frac{1}{2}$; 10 stuks f 1.—; 25 stuks f 2.25; 50 stuks f 4.—; 100 stuks f 7.—.

 Bedient uzelf van onze uitgaven en beveelt ze bij anderen aan!

„Jachins” Kalender

VOOR DE LAAGSTE KLASSEN

DER

ZONDAGSSCHOLEN

4de tienduizendtal.

E. J. BOSCH JBZN. — NIJVERDAL 1917.

Prijs per stuk 4 cent. Bij elk twintigtal, dat van dezen Rooster besteld wordt, ontvangt men gratis de

WENKEN VOOR DEN ONDERWIJZER

bij dezen Rooster passende.

Deze wenken zijn ook afzonderlijk verkrijgbaar tegen 3 ct. per exemplaar.

INHOUD.

LIJST DER COMMISSIËN VOOR DE BOEKBEORDEELING	3
DE BETEEKENIS VAN HET EEUWGETIJ DER HERVORMING VOOR DE KINDERLITTERATUUR.	5—14
UITGAVEN VAN G. F. CALLENBACH	14—36
„ „ J. M. BREDÉE.	36—46
„ „ H. TEN BRINK.	46—57
„ „ W. KIRCHNER.	58—59
„ „ E. J. BOSCH JBZN.	59
„ „ „FILIPPUS”	59
„ „ „JACHIN”	62—66

UIT „JACHINS” STATUTEN.

ART. 2.

Het doel der Gereformeerde Zondagsschoolvereeniging „JACHIN” is: het bevorderen van den bloei der Gereformeerde Zondagsscholen.

Dit doel tracht de Vereeniging te bereiken :

- a. door het tot stand brengen van een verband tusschen en samenwerking van alle Gereformeerde Zondagsscholen in ons land;
- b. door het uitgeven der hulpmiddelen ten dienste van de onderwijzers en de leerlingen der Zondagsschool;
- c. door andere wettige middelen, die aan het doel bevorderlijk kunnen zijn.

ART. 3.

Leden der Gereformeerde Zondagsschoolvereeniging zijn allen, die met haar grondslag en haar doel instemmen en een jaarlijksche contributie betalen van ten minste 50 cents.

Het lidmaatschap vervalt door overlijden, door bedanken of door roeyment bij het niet naleven der statuten.

ART. 4.

Minstens 10 leden, in één gemeente of in nabij elkander liggende gemeenten woonachtig, kunnen een afdeeling vormen. Deze betaalt aan de Vereeniging een jaarlijksche contributie van 25 cent voor ieder harer leden.

ART. 5.

Corporatiën, mits rechtspersoonlijkheid bezittende, die met het doel en den grondslag van „JACHIN” instemmen en jaarlijks f 3 in de algemeene kas storten, verkrijgen daardoor het recht van een afdeeling met minder dan 26 leden.

Het Bestuur noodigt allen, die den arbeid der Zondagsschool wenschen te steunen, uit. lid te worden van „JACHIN” en in hun omgeving nieuwe leden voor de Vereeniging aan te werven.

De Gereformeerde Zondagsscholen, die nog niet bij „Jachin” zich aansloten, wekken wij dringend op, zulks te doen. Het is allereerst in hun eigen belang. Zich bij „Jachin” te voegen, doet meelevens en geeft allerlei voordeelen voor het bestuur, voor de onderwijzers — en niet het minst voor de leerlingen.

Het adres van den Penningmeester is: den Eerw. Heer P. KOSTER te *Valthermond*.

Het adres van den eersten Secretaris is: den WelEd. Heer P. ORANJE, Eikenweg 4 te *Amsterdam*.